

P 198

Perioada

198

3-12

XIII-18

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Ecclesiastică.

ANUL AL XIII-lea, No. 12.

MARTIE.

TABLA MATERIILOR.

	Pag.
I. Decisiunea Sf. Sinod	I
II. Viața și scrierile Protosinghelului Naum Rômnicenu	657
III. Documente privitoare la Istoria Bisericească a Românilor.	677
IV. Săbornicul său Pomelnicul Mitropoliei Ungro-Vlahiei	689
V. O notă pusă pe Tetravanglul slavon din Monastirea Golia din Iași	698
VI. Notă asupra vieții și activității Arhimandritului Teoctist Scriban.	699
VII. O călătorie în Orient.	703
VIII. Cronica Bisericească	730
IX. Descoperirea comorilor Impăraților Bizanțului.	735
X. Donațiuni.	736
XI. Tabela materiei pe anul al XIII-lea	741

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărilor Bisericești

34. Str. Principalei-Unite, 34.

1890.

BIBLIOTECA
www.dacoromanica.ro
SECTIA IETOR

19
208
XSE

DECISIUNEA

Sântului Sinod al Sântei noastre Biserici autocefale
drept măritore de răsărit.

*Privitóre la icónele, arhitectura, pictura și ornamen-
tațiunea bisericilor din tótă țara, cum are să se ur-
meze pe viitor.*

Sânta noastră Biserica drept maritóre de răsărit,
gelósa de învețătura Dumneđeescului său fondator,
cum și de tradițiunile și așezémintele sale, a lucrat
în tot chipul la întărirea sentimentului religios prin-
tre popóre și la mântuirea sufletelor lor,

Dorind a ține pironită vederea și simțul fiilor săi
asupra Dumneđeirei și Sântilor, ea a deschis arte-
lor frumoase porțile sale, și a transmis posterității
icóna vie a tuturor persónelor Sante, cari sunt în
adoratiune și veneratiune la popórele creștine.

Sub-semnații,

Considerând pictura bizantină și împreună cu dên-
sa și pe cel-l-alte arte frumoase, ca fiind singurele în-
tru a representa cu splendóre, magnificență și cu-

vioșie persoanele cele mari și Sânte ale religiunii creștine, și a întreține în popor adevăratul sentiment religios;

Având în vedere că artele frumoase bizantine au fost introduse în Biserica noastră Română încă din cele dintăiuri timpuri ale aparițiunii lor și prin acésta, deprinderea poporului nostru cu ele și apropierea lor de către artiștii și artiștii noștri români;

Vedând cu durere góna tacitá ce se dá acestor arte spre a le scóte de prin biserică, și a le înlocui cu altele noi și necunoscute poporului nostru;

Vedând marea afluența de tot felul de icóne străine, cari au inundat țara din tóte părțile;

Vedând că prin unele biserici se fac zugrăvelii și se întrebuintéza architectura, iar prin casele românilor creștini să introduc icóne, cari sunt departe de a înfașișa dupa cum se cade imaginea Dumneđeirei și chipurile Sântilor din vechea și păzita de Dumneđeú Biserica a Românilor;

Vedând ca ornamentațiunea bisericeii în genere ce se introduce de cât-va timp, este lipsită aprópe și de cerințele artistice și de cele liturgice ale ritualului nostru, și prin urmare departe de a ajuta geniul cultural al poporului român întru desvoltarea sentimentului seú religios și național;

Și dara, temându-ne ca nu cum-va prin introducerea de noi arte în Biserica și prin casele creștinilor să se struncine dreapta credința în popor și în el însuși;

Sântul Sinod ia dispozițiunile urmátóre:

1. Prea Sântiții Episcopi eparhioți să supravegheze cu dinadinsul în jurisdicțiunea lor, ca pictura

architectura și ornamentațiunea, care se va introduce de acum înainte, fie prin bisericile cele vechi fie prin cele noi sau reînnoite—sa fie conform stilului bizantin deja în us Biserica noastră Română autocefala drept maritoré de răsarit.

2. Sa pună îndatorire preoților și epitropilor tuturor bisericilor ca înainte de a se contracta zugrăvirea unei biserici să se presinte la aprobarea prealabilă a Chiriarchiei tablourile ce au a se introduce în biserică, cu modelurile lor de zugrăvelă.

Aceiași regula se va urma și în ceea-ce privește arhitectura și ornamentațiune bisericelor.

3. Sa oblige pe preoți a nu primi în biserică spre sântire, de cât numai icóne cari sunt aprobate și recomandate de Chiriarchie sau eșite din atelierele pictorilor noștri români cunoscuți și probați cel puțin de doi sau trei Chiriarchi ai țerei.

Icónele cele nesântite dupa ritualul sântei noastre Biserici se vor scóte cu încetul de prin casele creștinilor prin influența morală a preoților și în locul lor sa li se recomande cele autorizate de Chiriarchie.

4. Să cêră autorităților județelor ca sa îndatoreze pe primari a respecta și ei din partele dispozițiunile de mai sus și a nu îngadui vânđarea de icóne și obiecte sacre în cuprinsul administrațiunei lor, rămăind ca aceste obiecte creștine sa li se procure numai prin biserică parochială.

5. Prescurile se vor fabrica de femei creștine pióse sau numai de creștină.

6. Abaterea de la dispozițiunea a doua de mai sus, va atrage pentru Preoți caterisirea și pentru E-

pitropi distituirea și darea lor în judecată, spre a despăgubi parochia de suma cheltuită cu pictura, arhitectura și ornamentațiunea contrariă dispozițiilor Bisericeii noastre Române autocefale drept măritore de răsarit.

7. Biserica a carei pictură, arhitectură și ornamentațiune s'a făcut contra acestor dispozițiuni este și rămâne închisă.

8. Abaterea de la dispozițiunea a treia se va pedepsi întâi cu oprire pe trei luni, al doilea cu oprirea pe un an, și al treilea cu caterisirea.

1889 Noembrie 22.

(Semnați): *I. P. S. Iosif Mitropolit Primat.*

P. S. Episcop Ghenadie al Râmnicului.

” ” ” *Inocentie Buzeu.*

” ” ” *Silvestru al Ilușilor.*

” ” ” *Ghenadie al Argeșului.*

” ” ” *Parthenie al Dundreii de-jos.*

” ” *Arhiereu Ieremia Galațenu.*

” ” ” *Valerian Râmnicenu.*

” ” ” *Calistrat Bêrladenu.*

” ” ” *Innocentie M. Ploestenu.*

” ” ” *Gerasim Piteștenu.*

” ” ” *Dositeiș Botoșanenu.*

VIATA ŞI SCRIERILE PROTOSINGHELULUI NAUM ROMNICEANU.

Protosinghelul Naum Rômnicénu este o ramură dreptă născută din trunchiul unui viguros arbore Român. Este dar neauş român, fiul Protopopului din Rîmnic. Strămoşii lui sunt emigraţi înainte de jumătatea secolului trecut din Transilvania, din un mare sat, ce purta numele de *satul Militarilor Jivna*. Să ascultăm pe însuş, Naum cum îşi istoriseşte singur originea sa, în puterea cărui mărturisiri autentice, dispăre orî ce îndoială asupra originii sale. Iată ce dice: „La létul 1,788, începédu-se rêsmeriţa Turcilor cu Muscalii şi cu Nemţii, în ðilele lui Neculai Vodă Mavrogheni, ca unul ce eram din Episcopia Rîmnicului, aflându-mé eú peste Olt, şi spaimă făcêdu-se de robie şi taere, căci Nemţii se pogorîse în judeţul Gorjului cu lagărul, adecă urdia, unde se şi biruise Turcii odată şi de doué ori. Dintr'acéstă pricină mulţi Boeri şi Egumeni de peste Olt aú fugit la Sibiú, între carii m'am numérat şi eú împreună cu un Sfetagoreţ, călugar procop-sit în limba elinéscă. Fîind dar eú în vîrstă de 24 de ani şi Diacon al Mitropolitului Filaret, Stareţul méu, (care atunci era Episcop Rîmnicului), şi ca un adăpat în limba elinéscă avu perierghie (curiozitate la multe lucruri, între care (ca unul ce crescusem de la ţiţele maicei mele în sud (districtul) Muscel, la satul Corbiú de la rîul Dómniei), fiind-că auðisem de la părinţii méi că mi se trage némul din militarii unui mare sat, anume: *Jivna*, nu departe de Sibiú. După ce mi s'aú dat paşaportul de la Sibiú, ca să mergem la una din Monastirile Banatului, ne-am abă-

tut la numitul sat al Militarilor, și spuind eă numele părinților mei și mai vîrtos numele moșu-meu despre tată, care aū fost militar; căci tată-meu aū fost preot și Protopop în țara Românescă. Și așa m'am făcut cunoscut militarilor de rudă a lor și li-am spus că merg la monastire în Banat, pâna se va face pace între Turci și Nemți¹⁾).

Acum cunoscându'i origina acestui veteran dascăl al neamului nostru și neobosit cultivator al românismului în tótă viața sa, că'i născut adică în județul Muscel la satul *Corbiri*, tot el ne mai spune, într'un alt manuscript, că a vădūt lumina dīlei la anul 1764, Noembrie 27: „Eū fiind născut la leatul 1,764 Noemvrie 27, cum am găsit scris de tatăl mīeū, urmez al 59 an de la Nașterea mea²⁾). Tot el continuă: „.....„Atâtea ani avēnd locuința în Valahia, unde și părinții mei și moșii mei despre tată sunt îngropați... iar moșii mei după mamă aū rămas în Eptapol (Sieben-bürgen) cu neamul militarilor lor, spre pomenirea lor³⁾“. După ce'i cunōștēm origina, locul și data nașterei sale, spuse de el însuși, acum să trecem a'i urmări și cerceta unde și-aū făcut Naum educația și instrucția sa. Fiind-că Naum își primește educația și instrucția sa numai aicea în țara, de aceia am expus cât mī-aū fost cu puțința starea școlelor din epoca grēcă, mai cu deosebire de la jumătatea de pe urmă a seculului trecut până la 1821, pentru ca să ne putem da socotēlă de felul și gradul culturai ce aū putut căștiga Naum ca și alți Români din școlele din țara, fapt ce trebuie să intereseze pe ori ce suflet românesc cultivat, iar mai în special pe cei ce se ocupă cu istoria școlelor la Români în diferite timpuri.

Naum Protosinghelul, așa se sub-semneză în cea mai mare parte din scrierile sale, și apoi după acest titlu adauge pe cel de *Dascal*; ear în una din scrierile sale, *asupra originer Românilor*, de la 1829 Ianuarie 10, pe care am tradus-o din grecește și am publicat-o în acēsta

1) Manuscript autograf al lui Naum din 1828: Προπαίδια τῆς γραμματικῆς, în Biblioteca mea.

2) Acēstă dată am găsit-o în o epistolă a sa trimisă unui amic al sēu Duhovnicul Climent, cu care era compatriot și care se aședase în Monastirea Neamtu la anul 1823, Iulie 15. Manuscriptul în Biblioteca mea. Κώδικέ οἰκίας μου—Condica mea de casă.

3) Tot manuscriptul citat.

scriere, se exprimă că ocupația sa este: τὸ διδασκαλικὸν Ἐπάγγελμα, *ca are ocupația de profesor*¹⁾). Naum Protosinghelul și dascălul iarăși singur ne spune unde și-a făcut educația și instrucția sa în copilărie, cum și peripetțiile prin cari a trecut în viață; „Așa și eu, ca unul ce m'am învrednicit a crește din copilărie lângă piciorle Prea sfințiilor Arhieriei aî Patriei... intrând eu în sfânta Mitropolie încă în zilele pururea pomenitului Grigorie Mitropolit, de când sînt mai mult de 50 de ani, și de prea sfinția sa părintele Filaret Mitropolitul, încă aflându se Mireon, în sfânta Mitropolie, până a nu se face Episcop Rîmnicului, luat fiind de mic în casa Prea sfinției sale, eară după ce s'a făcut Episcop, acolo prin îndemnarea Prea sfinției sale m'am tuns rasofo, și Diacon m'am hirotonisit. Iară după cîntă va vreme trimis fiind de prea sfinția sa la Monastirea Hurezii, prin cerirea Igumenului Rafail Hurezanul, ca sa prescriu o condică; acolo din întâmplarea unei bóle de mórte, al doilea m'am tuns cu cinul metaniei de mîna numitului Egumen, fără de a'mi schimba numele cel pus de Prea sfinția sa starețul meu Filaret, care nume pînă acum îl port. Din acéstă pricină dar, încă tînar fiind eu, orânduindu-mă Prea sfinția sa să rămân acolo la Monastire pînă va porunci Prea sfinția sa. Și după patru ani urmînd resmerița cu Nemții în zilele Măriei sale Nicolai Vodă Mavrogheni, atuncea împreună cu alții m'am înstreinat de la Hurez, în țara Nemțască, unde zăbovindu-mă cu *Dascalhia* 7 ani și la al optulea an întorcîndu-mă aicea, n'am găsit viu pe Prea sfinția sa starețul meu. Pe urmă dar am slujit și Prea sfinției sale părintelui proin Buzeu, Costandie, prin a'le căruia puneri de mîni m'am învrednicit și darului preoției și *Protosinghel* 2)“. Așa era pe acele vremuri grele, mai ales în epoca greacă, nu putea nimenea din popor să ajungă ceva în viață pînă nu se lipea de un boer mare, sau de un Episcop ori Mitropolit. pe lângă care și făcea viitorul său după favorul său capacitatea ori norocul ce avea. Naum facîndu se călugăr la vrîsta de 15 ani, s'a alipit de eruditul Arhieru Filaret, ce purta pe atunci titlu de Mireon, care facîndu se în urmă Episcop s'a dus și Naum cu el la Rîmnic. Fî-

1) Manuscriptul original în Biblioteca mea.

2) Κώδικέ οικιακός μου—Condica mea de casă. Manuscriptul citat.

laret ce a fost în urmă și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, se știe că era un bărbat foarte învățat și a lucrat foarte mult pentru Biserica din Valahia, în special s'a ocupat cu imprimarea cărților de conținut Bisericesc ¹⁾. Pe lângă acesta și-a făcut în tinerețe educația sa Naum și pe lângă Egumenul de Hurez, apoi a stat în amicitie și cu un călugăr grec; aceștia au fost mentorii sei în viața și purtarea cu demnitate a podvigului călugăresc. Toți aceștia erau oameni de carte și deservășiți în limba greacă, de la cari de bună samă a învățat și Naum grecește așa de bine, în cât o scrie ca limbă a sa.

Ne mai având Naum protector, după ce s'a întors din pribegie, a alergat la un altul, la Costandie Episcopul de Buzeu. În o însemnare pusă de el pe două manuscrise de ale sale iată ce dice: „La anul 1827 Septembrie 8, în ora 3 de dimineță a adormit în Domnul al doilea bătrîn al meu, Prea sfinția sa Chir Costandie, fost Buzeu, și s'a înmormântat în Biserica sfintului Dimitrie, de aicea din București, care s'a ridicat de Prea sfinția sa și s'a înfrumusețat cum se vede, în cât s'a făcut al doilea Ctitor, pe când era Episcop de Buzeu și este Metoh al acei sfinte Episcopii. Deci spre ținare de minte am însemnat aicea. Dic al doilea bătrîn al meu, pentru că de cătră el m'am hirotonisit preot și m'am cinstit Protosinghel. Iar întâiul meu bătrîn a fost Prea sfințitul Arhiepiscop a totă Ungro-Vlahia, Chir Filaret, care din al Mirelor s'a făcut al Rîmnicului, care m'a îmbrăcat și pe mine cu schima de rasofor. Am scris la 1827, Septembrie 14 ²⁾.” Aceștia au fost sprijinatorii morali, protectorii lui Naum Dascalul.

Nenorocire însă că afară de rangul de Protosinghel n'a mai putut reuși a înainta întru nimic, *s'a murit Protosinghel!* Să vede că indignat în sufletul său, privind cum alte individe eclesiastice, mult inferioare lui și în educație și mai ales în instrucție, înaintău în difcrite slujbe și mai ales în egumenate și episcopate, iar el, el rămânea tot un simplu dascăl, de acea dă o jalubă catră Divan la 1822, Iulie 27, când s'a luat monastirele țise închinat din mâna

¹⁾ Veđi biografia acestui prelat de Prea Sfințitul Melchisedec Episcop al Romanului, Memoriu prezentat Academiei Române.

²⁾ Ambele note sunt scrise în grecește. În manuscrisele II și XI ce sunt în biblioteca mea.

grecilor. în care se cetesc următoarele: După ce numără persoanele la care a servit, și pe cari noi le cunoșcem acum, țice.... „Pe urmă dar am slujit și Prea sfinției sale părintelui Dositeiū și prea sfinției sale Părintelui Nectarie, încă Episcop Rîmnicului fiind, și Prea sfințitului Proin Buzeū Costandie. Decī se cădea cu adevărat că nu eū pre sine'mi să mă arēt Stepânirei politicești, ci de însuși prea sfințiți Arhieriei, căroră le am slujit cu dreptate și cu credință, să fiū arētat. Inșă fiind-că din vreme în vreme atâta s'aū tot schimbat cele vechi bune obiceiuri ale Patriei, în cât *a se vinde pe banī și tot felul de cuviința și de lauda și de vrcdnicie și de cinste și de chinernisala, și de alegere și de dreptate*. Așa întru acest chip și eū împreună cu alți fiū ai Patriei *am remas la spatele unor cumpărători ca aceștia*. Acestea dar cu dreptate s'aū și numit Catahrisis (καταχρήσεις, abuzuri), rēle întrebuiințări. La acestea s'aū împlinit și cuvēntul înțăleptului ce țice: Πήτωρ πονερός τοῦς ὄμους λυμνίεται (Oratorul viclean conrupe legile). Căci cu chipul cuviinței lăudându-se rēul, s'aū primit și de stēpânire ca un lucru bun. Iar isvorul și începutul unora ca acestora s'aū plăsmuit mai întâi de Fanarioți, cariī cu dreptate s'aū numit *farmasoni* de la întâia Domnie a lui Moruz Vodă, priimind și însuși Măria sa și începerea de stricare a unor Monastiri, cum este de obște știut. Și cu tōte că atunci însuși D-đeū aū arētat semu de năprasnă, taind viața Banului Moruz, carele luasă asupra sa acele Monastiri, inșă rēul s'aū întărit și înscris prin cărți Domnești. Apoi cu încetul *acēsta lepră lăfindu-se* aū ajuns și la alte monastiri, ca să nu țic la tōte de obște, a se da sub mână de arendași, la feluri de bresle; călugări streini, boerănași, neguțitori, băcani și arnăuți. Iar rodul acestor lucruri s'aū făcut darăpănare Monastirilor și stricarea bunelor obiceiuri, ajungēnd însuși la Monastiri mari Domnești să slujască sântului altar popi *încalțați cu opincī cum însuși am veđut cu ochi*. Iar din alte Metōșe aū rēmas unele de tot fără de preoți și fără de sfinitele slujbe, încluiđindu-le arendași de tot, care lucruri sunt vēđute până acum ¹⁾.”

¹⁾. Κωδιξ οικιακός μου—Condică mea de casă, manuscriptul citat. Veđi și Biserica Orthodoxă Română, Anul XII și XIII, unde am publicat mai multe acte privitoare la istorie, decopiindu-le din acēstă condică.

În urma acestei jalube, după venirea Domnului pământean Grigorie Ghica, i s'a dat și lui Naum Egumenia sfinților Apostoli de aici din București, unde a stat până a revenit iarăși grecii la Monăstiri. În acest interval Naum se sub-scrie *Apostolému*..

Dacă nu m'ași îngriji de a nu trece peste marginele unei întroduceri, ași continua espunerea situației țării de la începutul secolului, făcută de însuși Naum și în această jalubă și în alte scrieri de ale sale; apoi pentru cuvântul că Naum are o scriere proprie în care expune nenorocirile Patriei față de administrația fanariotă și streină, mă rezerv a reproduce mai în urma locuri din ea. Cunoștem dar unde și-a primit Naum educația sa. Dar fiind că era om de carte și Român de neam, s'a ales numai cu ce a vădut pe la Episcopii și Miropoliții timpului.

Să trecem acum a cerceta locul și timpul unde și-a făcut instrucția sa Naum. Unde a învățat cartea românească și grecescă? Naum era stăpân pe limba Română, maistru ca și pe cea Greacă, scrie cu ușurătate în amândouă corect, și are un stil ales, plăcut și impunător, cu singura observațiune, că stilul în românește al seū este influențat de cel grecesc; atât am putut observa. Apoi mai știm că el a profesat deopotrivă atât în limba Română cât și în cea Greacă; că majoritatea manuscriptelor sale, ce le posed, în număr de 23, câte-mi sunt cunoscute până acum, sunt scrise în amândouă limbele. În fine Dascălul Naum ce-tea și înțelegea și latinește și franțuzește duple cum și nemțește. Manuscriptele lui probéză pe deplin cele dize¹⁾.

¹⁾ Dovadă că se studia perfect limba francesă în Academia Greacă, transcriu aicea o bucată din o petiție pe care o dau elevii Academiei Sf. Sava către Domn și în care ni se spune acesta:

... 'Αλλ' ἐπι: πᾶσι, οἷς τῆ πολει ταυτη πρὲς γετο δικαιοις ἐπεκύρωσε μεν ἡ Ἰψηλη Ἰουῶν διακριχ, ἰν ἐν θάδε αὐτης Ἀλαδεμια και ἡ γαλλικη γλωσσα, ὡς πάνυ λόγου οὔσα ἀξικ τῷ γένι Ρωμαιων, σ ουδαζῆται. Καὶ ἀνενό: ἐς τῆς εις ἀλλοδοπει ἔνελεν ταύτης ἀποδημίας τὸ ὑπήκοον ἦ. Κακία δὲ του τότε διδασκοντος ἑτεροδόξου ὑστερηθημεν ταύτης. Νῦν δὲ ὁσοντε πρόκειται ἀνῆρ ἐκ του ἡμετέρου γένους καλὸς καγαθός, ὀρθοδοξος την πιστιν, ὀρθος τὸν τρόπον, της γαλλικῆς γλώσσης ἰκανως πείρην ἔχων, ὡστε καὶ ἄλλοις μετῆδουνοι τῆς γλώττης, ἐπεικός, δυνατός, θερμως προσπίπτοντες καὶ δουλικῶς ἐκλιπαροῦντες, δεομεθα του Ἰμετέρου

Pe timpul acesta a studiat și Naum în Academie și dar a învățat și limba franceză. Cât despre limba latină nu ne putem îndoi, pentru că nici odata din Academie n'a lipsit această limbă. Apoi putem admite că Naum să fi profesat 7 ani în Transilvania și se nu fi învățat și el nemțește?

Nu era dar Naum al nostru un om ne'nvățat, un călugăr bigot, un dascal improvizat și nici măcar un rutinat ordinar; ci afirm că era dintre cărturarii timpului, om de valoare, și mai pre sus de toate plin de inimă românească și de dor nestins în peptul său de a'și vedea și el neamul lui odrăslit și înflorit în toate. Dorea cu nesățiu să trecă iarăna grea de seculi de deasupra Țerei sale, să'ı luciască și sfânta raza a Primă-verei, să știe odată și Românul că e singur stăpân pe masă, casă și țara sa! În acest scop de a desmorți simțul de naționalitate între Români strivit de streini, de a escita în cei de un sânge cu el ambiția de Românișm și iubire de Țară, a lucrat din totă inima și sufletul său Naum, prin scrieri și în scôă în totă viața sa timp aprópe de 50 de ani! Era greu sub guvern strein, sub o administrație cumpărată și sub un cler simoniac și de alt neam, a'și rădica glasul său cine-va dintre Români spre a le spune cine sunt și ce drepturi au! Era a se expune urgiei celor de la putere. Naum, ca și alți câți-va, a spus'o și prin scris și prin graiū totă viața sa. Acum înțelegem pentru ce Dascalul Naum a fost tot lăsat la o parte de Ierarhia vitregă. Dar să intrăm în cestiune. Unde a învățat Naum carte? Și la această întrebare tot el ne răspunde într'un mod pozitiv și clar. În manuscriful său *Κωδὶξ οἰκιακῶν σου* cetesc și acesta în limba Română: „Cu prea plecată jalubă arăt Înălțimei tale, că încă în zilele Prea sfîntitului Grigorie Mitropolitul, tatăl meu Protopop fiind,

Φιλομούσου Ὑψους, ὅπως διὰ τῆς Ὑψηλῆς καὶ πανεκλάμπρου αὐτῆς ἐπιταγῆς ἀποκατ-σταθῆ αὐτὸ πάλιν τουτοῖ τὸ εἶδος τῆς παιδείας τῆ ὑμετέρᾳ Ἀκαδημίᾳ εἰς δόξαν μὲν τοῦ Ὑψηλοτατοῦ αὐτῆς ὀνόματος, εἰς ἔπαινον δε καὶ κούγημα τοῦ ὑμετέρου γένους. Καὶ ὅτι: ἂν ἢ τὸ ἔλεος τῆς κραταιωτάτης τῆς Ὑμετέρας Θεοσεβεστάτης ὑψηλότητος.

Ἐλάχισται δοῦλοι καὶ ἰκέται Θεσμότατοι.

Οἱ ἐκ τῆς κατὰ τὸν ἅγιον Σάββαν Ἀκαδημίας μαθηταί.

locuitor în sud Muscel, la satul Corbiu, care este pe râul Dómnei, de unde în vristă de șase (6) ani m'au adus aici în București, și vrând să mă dea la un Duhovnic în sfința Mitropolie. de când sunt 52 de ani, după ce m'a scos înaintea Prea sfințitului Mitropolit și mi-a vedut frageda vrista mea, și cum că nu numai nu pociu fi de vre un ajutor Duhovnicului, ci mai virtos eu am trebuință de ajutor, au sfătuit pe tatăl meu ca : saū să mă întorcă la mamămea ca să mai cresc, saū să găsescă aicea un bun familist, ca să mă încredințeze în mâna lui și să învăț la scólă. Așa au și urmat tatăl meu. Și lăsându-mă în București cu cheltuiala sa, am învățat carte grecește și românește, până când am ajuns în vristă de 12 ani, și atunci m'au luat în casă Prea sfinția sa Părintele Filaret Mitropolitul, încă Mireon, fiind ședător în Sfânta Mitropolie“. După cum dar ni spune Naum, el terminase învățământul începător la vristă de 12 ani, în București la scóla de la st. Gheorghe Vechiu, ș'apoi a fost luat de eruditul Filaret, copil în casa sa. După ce a trecut la Episcopia Râmnicului Filaret, atunci face și pe Naum călugăr la etatea de 15 ani, în care timp de sigur că Naum învățasă și carte grecescă și românescă de la patronul său Filaret. De la 1779, data călugariei sale și până la 1788 s'a ocupat dar cu cartea la Episcopie și la Monastirea Horezu, unde era un călugăr grec învățat. Tot în acest timp Naum a fost deprins în gustul de a culege documente naționale, și a le pricepe valórea lor, ventru că, după obiceiul ce exista în vechime prin monastirile Românești, părinții Spiritualii dădeau ca pentru ascultare fiilor lor, spre a i priva de ispitate să decopieze diferite cărți de conținut monachal. Acestui bun obicei datorim noi tóte manuscriptele românești, grecești și slavone, cum și multor condici de documente cari se găsesc prin monastirile din țară. Aceste's și cele mai vechi monumente limbistice cunoscute până astă-đi. Lui Naum i s'a impus de a scrie o condică, de sigur documentelele Monastirei Hurezu. La 1788 însă din cauza rezelului infricoșat și ruinător, între Turci Ruși și Neniți fuge Naum peste Carpați, unde ș'a câștigat întreținerea prin dascalie, timp de 7 ani și unde a învățat de sigur și limba Germană. Știa dar pe la 1788 ceva carte Naum, căci alt-fel cum ar fi putut fi profesor și încă de limba Grecă în Austria.

Revenind în țară la 1795, și vedând timpurile liniștite

și că scóla din st. Sava, *Academia Domnέscă*, are pe cei mai renumiți erudiți ai timpului, zbóra ca albina Primăvara pentru a se nutri el mai întâiu din mierea primelor flori, alérgă după carte, cum alérgă cel însetat după apă să bea, se duce să'si nutriască sufletul său flămând de știința timpului. Era Domn atunci Alexandru Constantin Moruzi Voevod, sub care Academia a fost prevédută cu cei mai eminenti profesori greci ai timpului. Acești profesori ai Academiei, au preparat în timp de un secol aproape, prin desvoltarea simțului național, generațiunea greacă, menită de a se lupta pentru Independența Patriei lor — *Grecia*. Tóta instrucția superióră, încă din timpul lui Brancovanu, ba și mai înainte, mai ales în Valahia, se făcea cum știu numai în limba elină, în care barbații cei mai docti ai Grecilor debitaú care mai de care în desvoltarea și aprinderea sentimentelor naționale între elevii Academiei, cari erau în majoritate greci ori grecisați. S'apoi să nu ne mirăm pentru ce năvăleau învetații greci în țările Românilor, respunsul este scurt și pozitiv: Pentru că aci la noi gásaú și adăpost, și siguranță și libertate de ajunsă pentru a'si exprima pe față și larg cugetările lor, ceia ce le lipsaú în Imperiul Otoman; pentru că țările nóstre își conservasă prin Tratatele de Capitulație un număr de prerogative de independență față cu popórele din Turcia; pe când acelea era pašalácuri, subjugate cu sabia; iar pentru conservarea acestor prerogative s'au luptat mulți și dintre Domnitorii Fanarioți. Căci aiurea n'ar fi putut nici domni, nici a se îmbogăți și nici unde a se refugia la nevoi. Pe lângă acestea profesorii erau și fórte bine plătiți. Așa un martur ocular, *Cesarie Daponte*, în scrierea sa: *Catalogul ómenilor însemnați din secolul trecut*, dice despre Alexandru Ipsilant: „Este însemnat pentru bunătatea și milostenia sa și între alte bunuri ce au făcut în Valahia, a orfinduit și profesori la scoli cu salare mari, și stipendii anuale scolarilor sěraci ca la douě-đeci de pungi“¹⁾ Aceste bene-

1) Ἐπίσημος διὰ τὴν καλωσύνην καὶ ἐλεημοσύνην καὶ ἄλλα καλὰ ὁποῦ εἰς τὴν Βλαχίαν ἔκαμε καὶ διδασκάλους, ἐδιωρισεν εἰς τὰ σχολεῖα μὲ μεγάλους μισθοὺς, καὶ τροφὰς πτωχῶν μαθητῶν ἐτησίους ὑπὲρ τὰ εἴκοσι πουργεῖα. Veđi Daponte Manuscript p. 93.

ficii și alte daruri, plus siguranța, îi atrăgeau pe toate capacitățile grece în țările Românilor. Chiar Domnii Fanarioți aveau interes și politic și național de a avea aicea capacitățile literare grecești. *Aicea se ferbea pétra cea scumpă, idea renașterei Grecilor, îndată după caderea Constantinopolului.* Intre cei mai excelenți în epoca noastră cunoștem pe Lambru Fotiade, Constantin Ioan filosof, Vardalah, Ghenadie Duca etc.

Iată însuși cuvintele lui Naum pe care le adresează Domnitorului Moruzi în engomiul ce-i face și în care descrie starea de înflorire a Academiei din București ¹⁾. Reproduc textul și în limba elenă spre a se convinge ori cine cât de ghibaciu era în condei Naum și cât de stăpân era pe limba greacă. pe care o scrie ca pe a sa proprie: *Ῥερούσιν οὖν πάντοθεν οἱ τῶν γυρισμάτων ποταμοὶ τῆς σοφίας. Πόθεν δῆλον; Κοτὰ τὸν φιλόσοφον (ἤ) τον τοῦ Σερροουήτου Ἰψους ὑμῶν ὠλονόμησεν ὁ Θεὸς ἄνδρας ἀξίους καὶ ἐπιστημονικούς, τοὺς σοφολογιωτάτους φημι Λάμπρον Φωτιάδην καὶ Κωνσταντιῶνα Ἰωάννου, καύχημα αἰφοτέρους Ἰωννίων, οὓς ἄτασα ἡ Βλαχία ἐπιγιγνώσκει κορυφαίως κηρηγητάς τῆς ἐν ταυθα παιδείου τοῦ Βουκουρεστίου σχολῆς τῆς τῶν μουσῶν χάρισι καταγλιζοντας αὐτήν καὶ τὸ φως τῆς ἀγαθῆς παιδείας ὡς ἄλλον Ἡῖον πᾶσι προθυμῶς προχρῆνοντας, ὧν καγὼ πρωτότερος μαθητής, εἰ καὶ οὐκ ἀξίως κληθῆναι, ἀλλ' ἢ κατ' ἁρμοστικῶς, ὡς ἀπο τῆς ἐν βορρῆ καὶ καὶ. Πολὴν δὲ χάριν ἔχω τῷ Θεῷ εἰς τοσοῦτον ὁμομάλεσθην, οἰδῶς οτι καὶ ὁ τοις ὀλίγοις εὐχαριστούμενος ἔστιν εὐτυχῆς καὶ ἡσυχος.* „Curg de pretutindinea rîurile de haruri ale înțelepciunei, de unde se vede acésta? Prin zelul înț lept a păzitei de D-ḡeu Înălțimeî Vóstre a economisit D-ḡeu bărbați vrednici, ómenî de știință, pe prea învetații dic Lambru Fotiade și Constantin Ioan, ambiî fala Ioaninei, pe cari tótă Valahia îi recunóște ca profesori corifei ai școléi Universitare de aicea din București, înfrumusețând'o cu grațiile Muselor și răspândin lumina cea plăcută a instrucțiunei, ca un alt sóre, tuturor cu bunăvoință, căroră am fost și eū student începător, de și nu sunt demn a mă numi, de nu abusiv, ca ascultător, în scurt timp. Mulțumesc lui D-ḡeū că mă numesc și ast-fel,

¹⁾ Manuscriptul No. 16. Despre Originea Românilor și în care sunt și alte note privitoare la Români și însemnări gramaticale, în limba greacă și română.

știind că cel ce se mulțamește cu puțin va fi fericit și mulțămit“.

Din această pericopă se constată că Protosinghelul Naum a urmat și cursul Academiei din București, de unde s'a nutrit cu laptele delicios și plăcut al naționalismului și pe care l-a supt de la acei patrioți, bărbați erudiți și valoroși, carii de și propagau patriotismul și naționalismul în grecește și pentru greci, totuși se foloseau cu abundență de la ei și studenții Români. carii în urmă prin reflexiunile lor proprii resfrângeau ideile profesorilor greci, despre patriotism și naționalitate, la poporul lor Român, ce *zacea împilat sub jugul fanariotic, sub povôra influinței unei limbî de alt neam și exploatați de streini!*

Unul dintre studenții Români a acelor timpuri, ce a profitat de învățămintele profesorilor Academiei în felul acesta, a fost și Naum. A știut să se folosească de ideile ce le asculta la acele celebrități, a trage profit din lecțiile ce audia și a le aplica la poporul Român. Pentru a mă justifica că interpret drept cugetările și gândirile lui Naum în această cestiune, dau următoarea însemnare a Protosinghelului, pusă de el pe unul din Manuscriptele sale No. VIII intitulat: Προπαιδεία γραιμματικῆς. Această însemnare, ori notă, Naum se prefăce că a transcris'o dintr'o altă carte, în realitate însă ea este scrisă și concepută de însuși Naum și numai de téma timpului o dă anonim. Nota este scrisă înainte de 1812: Iată-o: *Obșteasca Tânquiere*. „Cum că țara Romănescă pururea înota în neconținute nevoi, precum ne adevereză și istoria ei; dar până ce au început să vină Domni Fanarioți eram mai mult bine în Simbatriotismos. Iară după ce au început Domniile din fanarioți, cu toate mijlocele lor cele politicești, prin faptele lor cele diavolești, încetul cu încetul ni-aũ supt cu totul vrerilor lor. Ne-aũ împopulat necazului, ni-aũ slăbit brațul armelor, ni-aũ răcit dragostea Patriei. Și cu un cuvânt cu totul ne-aũ adus mai rău de cât pe noródele cele din Africa și America. Prea vechii strămoșii noștri prin biru'nțe noue ni-aũ câștigat slobozenia, iar noi și părinții noștri am adus țara la cea mai ră stare și tirănie! Și această tiranie de se va suferi mai mult, vai de ticăloșia țerei! Că numai acum în curgerea vremei de șase ani tiranul Caragea nu s'aũ arătat mai puțin întru neamul omenesc..... de cât acel tiran al Sicheliei. Tirania acestuia aũ dărăpănat

poporul cel prost. Mândria lui și pompa familiei lui, prin afront forțe scăduse cuviința boerilor celor mari, și alte multe mijloce au întins prin sfetnici. Dumnealui Postelnicul Vlahuți, ginerile Măriei sale și cu D-lui Logofătul Belu, căruia îi suntem datori toți patrioții să-i mulțămim, scărșnind din dinți când ne vom întâlni pe pod, fiind-că prin sfaturile D-lor sale, Măria sa a pipăit durerile norodului și ș'aū siguriptit viața din primejdie, lăsând scrip-tru și fugind diu la miezul mare, după ce abea cu sufletul ne-au lăsat. încă și cel mai mic lucru au luat. Ah! Dachie, Dachie! fiii tēi plâng și suspină, ca un pom ce îngrădire n'are, cine trece pre cale rumpe și tē lasă jale! Frați Boeri Simbatrioți! Iubiți-vē de acum înainte, fiți împreună însoțiți să punem în lucrare folosurile Patriei ce lipsește! să fugă pisma unul asupra altuia. Ci de acum înainte să ne iubim precum mai înainte am fost¹⁾. Vedeti dar cât de patetic descrie el starea de umilință a țării care a produs-o numai mâna răpitoare a străinului și machiavelismul politic al fanarioților! Dar să revenim iar și la instrucția lui Naum.

Ceea ce este de interes istoric pentru noi în desvoltarea și cultivarea noastră a Românilor, este faptul surprinzător, că de câte ori se sevărește o lucrare bine făcătoare în una din Țările vecine Române, o găsim că are eho, ba adese o întimpinăm în întregimea ei și în cea-l-altă provincie Română. Așa se întâmplă și cu cestiunea scólelor. Am constatat că în Muntenia erau scóli districtuale și secundare, apoi Academie; tot așa și în Moldova. Am vădut că întreținerea scólelor era prin contribuțiuni pusă asupra Monastirilor și a preoților, tot așa esact și în Moldova.

Știm dar acum pozitiv că Naum a învățat carte numai în Țară, apoi că era un bun cărturar, cum dovedesc manuscrisurile sale cunoscute până astă-zi, în număr de 23.

Spun cu fală și mândrie că în pieptul lui Naum cât a profesat, peste o jumătate de secol, de la 1788—1839, s'a nutrit, desvoltat și cultivat iubirea de Țară, sentimentul de românism și că'l profesă și prin înscri's și mai ales prin lecțiile lui în scóla. față de ucenicii lui iubiți. Olimpul Grec — cu Zeii și Musele lui — seculi întregi ș'aū găsit

¹⁾ Consultă manuscriptul citat și în care sunt multe note de felul acesta.

adăpost în Academiile Române din București și Iași. Pana scriitorilor prosaici ca și a poezilor se cultiva cu mult succes în aceste scoli. Resturile până la 2,000 manuscrite Grecești ce'mi sunt cunoscute până acum și care's urme vii a activității literare a acestor scoli, afară de câte se vor fi perdut, ni probéză cu îndestulare c'am dat cu lărgieță tótă ospitalitatea reprezentanților muselor elenice seculi întregi.

Cu tóte acestea ora sunase de redeșteptare națională și în Orient, și ori ce rezistență să mai face de a se mai ține un întreg popor în sclavie de la 1821 încóce, de cătră óspeții noștrii politici și literați, ei trebuia fatalminte să plece! Deprins Naum al nostru în cartea greciască, crescut în moravurile și sub influența fanarioților în tinerețea sa, apare la început ca aprig apărător al lor, de și combate în unele din scrierile sale abuzurile Domnilor ș'a boerilor cum și destrabălarea nedescrisă de rea a administrației Țărei.

Cu tóte acestea o reacție cu necesitate trebuia să se întâmple și în sufletul lui Naum ca Român. Avea ochiu pătrunzător ca toți cărturarii. vedea cum în țara lui el este deconsiderat, de și avea și el meritele sale; cum în tóte funcțiile bisericești, în egumenate grase pe atunci, pe la Mitóșe nu se numeau de cât agreeați și favoriți streini: Bulgari, Sîrbi și Greci; Români însă nu. Ce se mai dic-despre Episcopate și Mitropoliate! Nicî nu se gândea la asemenea grade ierarhice Naum, numai pentru că era Român. Putea el îndura atâta umilință din partea streinilor? Putea înăduși în peptul său convingerea că și casa și masa și țara aparține de drept numai Românilor, și că num'î prin uneltiri viclene, prin spionagiū, calomniū și trădări Româniū au ajunsî ca desmoșteniți de moștenirea lor strămoșască de cătră streini? nu mai avea siguranță nici de casă, nici de masă nici de averea lor!

Dacă scólele grecești au contribuit, ca ori-ce învățatură, la desvoltarea minții și cultivarea sentimentului național în Naum, Donnia însă fanariotă cu abuzurile și povórele ei, administrația bisericească și civilă streină țărei, plină de tótă nedreptatea, arbitrarul și desfrânarea, au prefăcut cu totul pe Naum în cugetările sale; l au făcut un vrajmaș

neîmpăcat al streinismului. mai ales din cauza jafurilor de la 1821. De la acest timp Naum deună și fulgeră, cât pôte condeiiul său contra streinismului, și a nedreptăților compatrioților săi. De la acest timp până la mórtea sa 1839, cum vom vedea, s'aũ dat a demonstra originea neamului Românesc, se pune în contact cu Petru Maior și cu Molnar ¹⁾, alérgă la bo-ri bătrâni și strînge hrisóve și documente, scrie apărând naționalitatea Românilor ²⁾, ajunge la convingerea că suntem Daco-Români, respunde atacurilor streinilor ce loveaũ Originea Românilor și probează că țările Românilor numă ale lor sunt, și a lor tr-bue să fie. În fine scrie Cronicul său pe baza documentelor ce adunase în țară, care începe de la 1764 și continua până la 1810. Naum, după cum constată din condicile de colecții de Documente ce ni-aũ remăs, și care prin o norocită întâmplare aũ căđut în mâna vrednicului barbat român, D-lu Dimitrie A. Sturdza, și pe care acesta le-aũ oferit Academiei Române și astă-đi se pot consulta de ori ce om de știință. Naum đic, avea intențiunea de a'și continua Cronicul său până unde se termină colecția Documentelor 1821. Dar se vede că împrejurări neprevăđute de el, și neștiute de noi, l-aũ împedi at de la acéstă lucrare. După cât am putut pătrunde în activitatea literară a lui Naum, mă pronunț că Cronicul este scris înainte de 1815, și cu scop l'a scris în grecește, pentru a putea fi cunoscut tuturor. La începutul seculului limba comună a ómenilor noștri de Stat civil și bisericești era cea greacă. Din titlul de dedicatie adresat Domnitorului Ioan Alexandru Constantin Moúzi Voevod să pôte conchide cu tótă probabilitatea că și scrierea sa: „*Despre Originea Românilor*“ a început'o în timpul Domniei acestuia și că a terminat'o în timpul Domnitorului Ioan Mihail Constantin Suțu Voevod, pentru că lui îi adresează ultima Epifonemă. Așa dar acéstă lucrare este anterioară Cronicului său. De bună samă a trebuit Naum mai întâiũ să spună cine sunt locuitorii acestor țări, de ce origină și apoi să scrie Cronicul despre ei. Pe timpul acesta în capetele ómenilor căr-

¹⁾ Veđi manuscript No. VIII, și XIV, și Biserica Ortodoxă. anul al XII și XIII.

²⁾ Veđi tratatul său „*Despre Originea Românilor*“ scris în grecește, desigur pentru a fi citit și de greci și de Români, pag 235.

turări și politici se fierbea piatră scumpă, în urma Revoluției franceze și care a avut mare influență asupra Românilor, aceia de ași afirma naționalitatea, lucru ce deja era început mai de demult de către Români din Transilvania prin Clain, Petru Maior, Șincai, etc. Așa dar între Cronicul său și tratatul despre Origina Românilor există o legătură.

De sigur că Naum imitând pe Șincai n'a voit a scrie o simplă expunere de evenimente și date privitoare la Istoria Românilor, care ar fi putut fi lovite ca neautentice, ca dișele sale; de aceea el adună cu putere și neobosire mai întâi documente; pe unele le transcrie, pe altele le posedă în original și numai după ce 'și adună materialul trebuitor începe a clădi pe temelii sigure edificiul său. Orî ce dișe Naum în Cronicul său justifică pe deplin, după tótă critica istorică obiectivă, aducând documente. La tot pasul în Cronicul său se întîmpină interpusă chiar documente, în întregul lor Hrisóvele, documentele, hârtiile oficiale, relațiile diplomatice, tóte sunt grupate în trei mari și voluminoase condici și cari pórtă No. 322, 323 și 258, existente în Biblioteca Academiei Române. Așa dar Cronicul lui Naum Rîmniceanu este lucrat după tótă rigórea științei, fără frase pompoșe și de prisos, ci un izvod concis, probat și cu totul obiectiv. Reflexiuni nu face, de sigur din cauza împrejurărilor în care trăia.

Tot cam acest metod ține și în lucrarea sa literară: „*Despre Origina Românilor*“. Pe ici colea se bazază pe autorii Bisantini și Latini, ce au tratat despre Români, dar îi citează numai. Când vine însă la desmormentarea simțului Român, escirarea și aprinderea simțului național Naum uită că'i călugăr, lasă la oparte ideile de umanitarism. se aprinde, se electrisază prin cuvinte alese și prin citate din faptele glorioșe din trecutul neamului nostru pe orî ce Român, susține că mai este încă, după atâtea cumplite și îndelungate dureri și suferinți, o picătură de sînge original în corpul lui. Indeamnă pe Români ași aminti faptele mărețe ale străbunilor lor, face atenți pe boerii țarei la ceea ce au ajuns sub streinism și la ceea ce au fost în trecut, face analiza ranei de care sufăr Români—desbinarea, ura, împărăcherile între cei de un neam sămănate de streint, și'i conjură la unire, la frație și la iubirea de patrie! În acest tratat Naum este sublim și ca limbă și ca idee și

ca expunere. Limba greacă pe care o întrebuițază în această scriere este o limbă corectă, curată, împozantă și apropiată de limba clasică. Naum nu se astâmpără, nu se teme, nu fuge când încep preparările pentru Zaveră. Trebuie să știm că el era călugăr nu numai cu numele ci și cu realitatea, de fapt el a trăit în mijlocul societății, ca toți călugării grecești, ce făceau pe dascălii, s'a făcut însă jertfă neamului său pentru a l' învăța carte. De aceea îl întâlnim în spre ajunul Zaverii lucrând neadormit pentru romanism. Scrie poezii foarte aspre contra abuzurilor și destrănarilor eteriștilor, ce se formau în miliție sub dealul Mitropoliei, descrie evenimentele ce au precedat Eteria și apoi face un tablou înfiorător a acestei scene tragice, ce s'a întâmplat și care a cauzat atâtea nenorociri ne mai pomenite în aceste țări ¹⁾. Totă elita societății Românești era introdusă în secretele Eteriei, de acea boerii țării la 1819, April, când Mitropolitul grec al Ungro-vlahiei Nectarie se retrage ²⁾. cer în unanimitate de la Domnitorul Șuțu de a le întări de Mitropolit țării pe Dionisie Lupu, ce era Arhiepiscop cu titlul de Sevastias. Domnitorul atunci vrând nevrând, față de tot Divanul, confirmă de Mitropolit al Ungro-Vlahiei pe Dionisie Lupu, dar are îngrijire de a-i lua o declarație: că va fi credincios al său. Dau publicității aceste acte importante pentru a fi cunoscute de totă lumea Românească.

Inscrisul ce a dat Domnitorului Mitropolitul Român, Dionisie Lupu.

Prin prezentul înscris tăgăduitor sub-semnatul declar: devenind Mitropolit al Ungro-Vlahiei promit a păzi exact următoarele:

I. Unire și concordiă cu Prea Înaltul Domnu, în orî ce afacere de utilitate publică.

¹⁾ Veđi: Biserica Orthodoxă, anul al XII și XIII în care sunt publicate corespondențele între un Moldovan și un Muntean, idem evenimentele de la 1821. La fine voiă da publicității și poeziile lui asupra Eteriei.

²⁾ Acesta, după afirmarea lui Naum, a ars vechile documente ale Mitropoliei din Ungro-vlahia prin care se recunosccea acestei țări dreptul de a avea Mitropoliți din neamul Românesc, cu scopul de a nu se mai putea împuta cu doveđi răpirea acestui drept de la pămeneni.

II. Desevêrșită abținere de ori ce partid și de înțrigi; pe care de câte ori le voi afla că se pun în lucrare și se fac de alți, sa fiu dator a le face cunoscute Prea Înălțatului Domn, spre preîntimpinarea și încetarea răului.

III. Abținere de ori-ce complot și conspirațiune în contra persoanei Prea Înălțatului Domn, și în special în contra Consulatului rusesc; și de câte ori voi afla asemenea conspirațiune, nu numai să uresc pe aceia cari iaș parte la una ca acêsta, dar și să i împedic în tôte chipurile și să i fac cunoscuți ambelor părți, spre încetarea zadarnicelor turburări și confusiuni.

IV. Grija neadormită pentru buna stare a Bisericei din România, pentru buna-cuviință și instrucțiune a clerului ei și pentru o administrațiune lăudată și frumoasă a Mitropoliei.

V. Cea mai mare băgare de seamă, de a nu chirotoni la preoție omeni nevrednici.

VI. Ingrijirea celor ce contribuiesc la învățatura și pregătirea candidaților de preoție, precum scólele și altele.

VII. Prevederea părintescă pentru catilizarea fie-cărui creștin prin Duhovnici virtuoși, și pentru instruirea ortodoxă și folositoare a întregului popor prin predicatori.

Aceste șapte capitule, și ori ce alt lucru datoresce către Dumneșeu și către omeni un Ierarh, care este cu minte și după Evangelie, mă făgăduiesc a le păzi cu exactitate până la ultima suflare, devenind Mitropolit al Ungro-Vlachiei și spre dovadă și garanția făgăduinței mele, mă subscriu cu propria mea mână.

(Originul în grecește).

† Sevastis Dionisie făgăduiesc.

1819, Aprilie în 22.

Rezoluția Domnescă pusă pe anafora a Divanului, prin care se alege Dionisie Lupu Mitropolit.

Io Alexandru Nicolae Șuțu i gospodar Zemli Vlascoe.

De vreme ce D-lor Cinstiții și credincioșii boiari veliți ai Domniei Mele, dupe paretisul a Prea Sfinției Sale Părintelui Proim Mitropolit, Kir Nectarie, au găsit cu cale de a priimi Scaunul Sfintei Mitropolii Prea Sfinția Sa Părintele Sevastis, Kir Dionisie, ca unul ce este dintru Ar-

hierei pământenii, primind dar și Domnia Mea chibzuirea și alegerea Dumné-lor, și întărîm această obștească anafora, așezînd Mitropo it la Scaunul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlachiei pe Prea Sfinția Sa mai sus numitul Arhiereu Kir Dionisie. (După original)

1819, Mai 1.

(L. S.)

Vel Logofet.

Anaforaua Divanului.

Prea Înălțate Dómnne!

Dupe luminata poruncă, ce prin pitac ni s'a dat, adunându-ne la un loc, am văduț cea dupe cuviință dată parētisis a Prea Sfinției Sale Părintelui Proim Mitropolit al Ungro-Vlachiei, Kir Nectarie, și dupe a Măriei Tale cu blândețe înduplecare, am priimit cu osârđie cererea Prea Sfinției Sale sîlindu-ne a'l ajutora spre mîngâierea Prea Sfinției Sale și mărturisind că din tinerete a slujit bisericeii acestei Patrii, suntem datorii de a-l ușura în aceste din urmă zile ale vieței Prea Sfinției Sale; de aceea chibzuindu-ne în urmă, dupe a Măriei Tale luminată poruncă și pentru mulți dintr'ai cinului bisericesc. socotindu-ne și cercetând am găsit mai vrednic spre a primi Sfânta Mitropolie și dupe bisericescul și dupe politicescul cuvânt pe Prea Sfinția Sa Părintele Sevasis, Kir Dionisie, ce este pămîntean; Ci dar într'o glăsuire și cu mulțamită arătând cu toții Măriei Tale obțésca alegere printr'acesta plecată a noastră anafora, ne rugăm cu plecăciune de a se așeza Prea Sfinția Sa de Înălțimea Ta în Scaunul Sfintei Mitropolii și a ne bucura inimele nóstre prin a Măriei Tale Prea blândă priimire, ca împreună cu prea Sfinția Sa să fim rugători pentru scumpă viața și cea de a pururea fericire a Măriei Tale fie de la Dumneđeū mulți și fericiți.

(După original)

1819, Mai 1.

Semnați membrii Divanului.

Promisiunile date în fața Țereș de Dionisie, ca Mitropolit al Ungro-Vlachiei.

Eū sub-semnatul Mitropolit al Ungro-vlachiei promit în numele Prea sfintei Treimii că, de ore ce providența di-

vină a bine-voit a-mi încredința mie smeritului cârma păstoriască a compatrioților mei Români, voiû păzi după cuviință tôte aceste datorii, câte se cer de la păstorul, care nu desminte numele său. Și anume cât despre cele Bisericești, voiû depune tótă ostենéla pentru îmbunătățirea orînduelelor Dumneđești ale Bisericilor, înființând scólă de teologie, de enciclopedie și de musica, in limba țării, ca să depărtez, întru cât se pôte, întunerecul ignoranței de la cler, care din nepasare a ajuns acum până la dispreț. Voiû conduce poporul cu mijlócele posibile la îndreptarea moravurilor și la calea mântuirii după dumneđeștile porunci. Mă voiû ocupa cu activitate și atențiune să cercetez cu imparțialitate neînțelegerile turmei mele cuvântătoare, și tôte cele-lalte, care mă privesc, le voiû urma fără pată. Iară cât despre cele politicești, întru cât Mitropolitul țării are influență, voiû da concursul meu atât la cele comune, cât și la cele particulare, cu zel patriotic și cu căldura de un păstor, făcându-mă tot-déuna tôte la toți. Voiû păzi fără viclesug și curată sinceritatea către consulul general de aci al puternicei Rusii, Escelenția sa Domnului Pini, și la fie care ocasiune voiû anunța Escelenției sale abuzurile vătămătoare ale patriei, cerënd protecțiune și îndreptare, unindu-mă tot-déuna cu ideile, zelul și buna-voința Escelenței sale pentru ajutorul comunității, pe care l'a simțit țara, din momentul ce Escelenția sa a sosit aci. Voiû păstra fără nici o împutare și cu statornicie respectul și recunoștința ce se cuvine Impărăției sale prea evlaviósă și fórte chreștinești a Rusiei, pentru protecțiunea prin care apără și mântuește poporul cel sêrac de aci. Către acesta am și aplecare sufletescă, acestea mi le dietză și amorul înăscut către Patrie. Și sper, cu ajutorul lui Dumneđeii, în realitate să împlinesc tôte cele de mai sus, fară nici o împutare și cu statornicie.

(Originalul grecește)

1820

† Al Ungro-vlahiêr Dionisie.

*Resoluția Domnitorului pusă pe anafora Mitropolitului și a Episcopilor Ungro-vlahiei, prin care declară abusurile de simonie urmate pâna atunci de către streinî cu hirotoniele preoților, și cer cu stăruință stērpirea lor și înființarea descôle Bisericești—
Seminariî.*

*Io Ioan Alexandru Nicolae Suțu Gospodar zemli
Vlascoe*

Cu adevărat Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit de când s'a aședat în Arhierescul Scaun a acesteî Pravoslavnicî țeri, în multe chipuri 'și a arētat Dumneđeiasca rivnă ce hrănesce cătră cuvēntătōrea a lui Christos turmă, iar mai vīrtos prin acēstă anafora, ce puse înaintea Domnieî mele, dete de față câtă caldurōsă dorință arē de a aduce în starea cea canonicitā de Sfinții Apostoli și de Sfintele Sobōre acest mare dar al preoției, spre a se sfinți melul și cuvēntul lui Dumneđeū de mână vrednice și mai curățite, cu mijlocul ce arată Prea Sfințitul împreună cu Prea Sfințiile-lor Părinții Episcopi, cerșind a se da și Domnē-sca nōstră hotărīre, ca să rēmāe canon nestrāmutat și celor din urmă Păstorî ai staulului acestui(a). Cu multă bucurie am lăudat Domina mea acēstă Dumneđeescă rivnă a Prea Sfinției Sale, și voind a se face cunoscută la tōtă cinstita obște Boerēscă, punem în vederea D-vōstrē cinstiților și boerî veliți ai divanului Domnieî mele, *hailea și mazilî* ¹⁾, acēstă anafora, ca mai cu dinadinsul făcēnd și D-vōstră obștească chibzuire asupra celor arētate sau câte s'ar mai găsi a adaoga, să dați Domnieî mele întrēga pliroforie și prin iscăliturile D-vōstrē ca și Domnia mea să le aședăm și să le întārim.

1820 Iulie 19.

(L. S.)

Vel Logofet.

(Va urma).

Constantin Erbicēnu.

¹⁾ In activitate și neactivitate.

DOCUMENTE PRIVITOARE

LA

ISTORIA BISERICĂȘCĂ ȘI POLITICA A ROMĂNILOR.

Milostivi Bojîru Constantin voevoda gospodar Zemli vlahscoe.

Moliteî tale părinte, carele ești la mănăstirea Rîncăciorul ot sud Mușcel și ție Radule Pescanul.

Catră acésta vė facem Domnia mea în știre, că aici 'nainte Domniei mele la Divan venit-au de aș jeluît Onufrie Egumenul împreuna cu Matei feciorul lui Tanasie, nepotul lu Stepan Vlădénul, fratele lui Arsenie Căpșismescul, feciorul Napșit, nepotul lui Stepan, Ctitori Mănăstirei Rîncăciorul; ȃicēnd cum că fiind ei Ctitori la acéstă Manastire și fiind și Onufrie Egumen den némul lor, l'au pus ei să fie egumen acolo la Manastire, așa numai den capetele Vóstre. De care lucru iată că poruncese Domnia mea: In vreme ce veți vedea acéstă carte a Domniei mele, iar voi să aveți a lăsara pre părintele Onufrie Egumenul să fie el în Sfânta Mănăstire, să fie el purtator de grije de tóte trebile Manastirei ce vor fi, sa fie pre sama lui, pan' ce se va întórece Sfinții sa parintele Mitropolitul înapoi de unde s'aú dus. Decí atunci o va lua sama Sfinția sa, precum i-am poruncit Domnia mea cu cartea Domniei méle, pre care va așeȃ Sfinția Sa a fi

Egumen acolo, acela va fi și va purta grija Manastirei pentru ca așa iaste porunca Domniei mele, într'alt chip să nu fie.....,pis. Maiū 2. lét 6199 (1691).

Iscahit: *Ión Constantin Voevod*

[L. S.]

nediscifrabil

Procit Vel Logofët

Pe acésta vremè era dus mitropolitul Varlaam în Ro-sia, caruia 'i-a dat Domnul manastirea Râncaciorul pe viață dupa datină.

P. cea-l alta pagină a documentului mai cetesc următoarele:

Se știe neguțitorii a Derestoriei, a-i parint-lui popei Bando-
dovin Clisieriul, socrul lui Ghenghe Cupeș și a lui Ion fra-
tele lui Ghenghea, anume Ionița, starostea de neguțitori
i Iorga biv Staroste i Nanul Cupeș i Paan biv Staroste,
ca se caute acești patru negustori și să adevereze pentru
niște vii de la Scaianî, care aū fost ale lui Ghenghea să
vađi aceste vii de la părinții lor sânt aū sunt cumpërate
de Ghenghea cu banii lui și din agonisita lui. De se va
adeveri că sunt de la frați, au de la parinți să se facă și
lui Ion partea ce i s'ar cadea, rămâind afară din datorie.

Din Docoment se vede ca abuziv și aū luat dreptul fon-
datorii Manastirei Rîncaciorul de a numi ei pe Egumnul
Manăstirei, lucru ce este contra prescripțiilor canonice și
praxeii administrntive în Biserica Ortodoxa; De acea Dom-
nitorul Constantin Brancovanu oprește acest abuz. Ctitorii
în Biserica Nóstră Otdodoxă n'aū nici un drept la numirea
personalului Bisericesc, și se mulțănesc numai cu onórea
de ctitor și cu dreptul de a fi vecinic pomeniți la sf. Li-
turgie de cătră servitorii altarului. Se mai constată că
Domnitorul daduse acésta Manăstire pe sama Mitropoli-
tului Teodosie, obiceiū existent de mult timp în Biserica Ro-
manilor, ca adica Mitropolitul țerei sa aibă data pe sama
lui personal o Manastire, a căreia venit 'l întrebuința Mi-

tropolitul cum voia. Acesta' documentul cel mai vechiu ce'l cunosc în acésta materie.

Acest document are și valóre filologica, pentru că în el se citește inca articolul *lu* și *luz*, infinitivul *a lasara* în loc de *a lasa* etc. Din însemnarea pusă pe cea-l-alta pagina conchid că numai ca espedient s'a notat și ordinul acesta tot în acea carte domnéscă, pentru ca nu conține tot aceeași materie. In document se dispune despre necerea Monăstirei Rîncaciorul ca proprietate viageră în stăpânirea Mitropolitului Varlaam, pe când în porunca a II-a se numește o cercetare pentru a se constata proprietatea unor vii între niște succesori.

Milostiv bojitu Io Constandin Nicolae Voevod i gospodin Davat gvdmi, sie povelénie gvdmi.

De vréme ce Mănăstirea Glavactocul den nechiverniséla Egumenilor rămăsése la rea stare, și după acésta orânduindu-se și epitrop necum ca sa faca adaos la ale Mănăstirii, ci și acela cu asemene prósta chiverniséla s'au aratat. Pentru acésta dar am socotit Domnia mea de am dat acea Manastire asupra duhovnicului Domniei méle, Sfinția sa Parintele Vlădica Mireon, să ia tóte ale acei Mănăstiri, mișcatóre și nemișcatóre supt zaptul Sfinției sale, și pe cine va socoti și o alége să orânduască Iconom, căruia să-i dea ascultare saborul și toți poslușnicii Mănăstirei, că tótă séma și îndreptarea acei sfinte Mănăstiri vom și o cérem de la Sfinția sa mai sus numitul Arhiereu; și sa ia séma celui ce a fost Epitrop, de când s'aú orânduít și până acuma de tot venitul și cheltuiala cu castah, arătând adaosul saú lipsa, de va da den céle ce i s'aú dat în séma de când s'au pus.

.... pisah gvdmi.

1758 August 9.

Io Costantin Nicolae Voevod.

(L.S.)

Io Constandin Nicolae Voevod gospodin.

Acum fiind prea Sfinția sa Mitropolit am întarit și cu a doua pecete.

(L.S.)

Lét 1761, Proced. vel. Logofat

Domnitorul Constantin Neculai Mavrocordat da Vladicaî Mireon veniturile și administrația Monastirei Glavaciocul pe care'l presupun a fi fost Grigorie Mitropolitul de la 1760—1787, pentru că el purta înainte titlul de Mireon. Observ și în acest document particula *den* în loc de *din*.

Milostiviu bojiviu Io Alexandru Nicolai Suțul i gospodar zemli vlahscoe.

Fiind-că iubitorul de D-zeu. Sfinția sa Episcopul Argeșiu, Chir Iosef, din mica sa copilărie sa aflat cu sirguintă slujitor sfintei Manastiri Coziî din Sud Vâlcea, unde să cinștește și sa praznuiește hramul Sfintei și nedesparțitei Troiți, unde și chipul călugării aș primit, al caruia bun cuget cunoscându-se ca este pornit spre sporirea și înfrumusețarea sfințelor lui Dumnezeu lacașuri, să fost întocmisa cele de mai jos arătate ponturi încă de la lét 1818 Fevruar 26, pentru Mănastirea Coziî cu metoașele ei și s'aș fost dat asupra Arhieriei sale pentru a sa pazi orânduiala ctitoriceștilor testamenturi, i neadormita pomenire acelor răposai ctitori, pentru aceea dar am chibzuit și Domnia mea sa întarim tôte acele ponturi, din care nadajduim să izvorasca mai cu adaos rivna pe lângă alte fapte bune ale Arhieriei sale folositoare ce pana acum, au curs, precum și pentru alte Manastiri slobode Domnești am chibzuit cele spre folosul lor, și am orânduit igumeni prin legatură înscris cum au să urmeze, așa și pentru Mănastirea Coziî cu metoașele ei, fiind și acésta una din cele neînchinat unde vași, cum și prin a Arhieriei sale cinste în viața și pomenire sufletésca după petrecania sa, far' de a o socoti neștine ca pentru al său folos în parte ține acéstă Mănastire, am întarit dar și Domnia mea rânduiala de mai jos aratăta, adecă :

1. Mănastirea să o aibă pe chipul Arhieriei sale până la sfârșitul vieții, far' de a o socoti metoh sau închinată Episcopiei Argeșului, și dupa petrecania sa sa ramăie în ocăr-

muirea și voința stăpanirii; iar în ramășița vieții Arhieriei sale sa o aiba nestramutata de nimeni, îngrijind și pentru igumenia aceștii Manăstiri, ca de sa va purta cel de acum orânduie igumen cu orânduiala și cinstea ce sa cuvine să fie nestramurat, iar când în potrivă nu va pazi cele de Arhieria sa întocmite, Arhieria sa să orânduiască igumen.

2. Sa dea pe tot anul bani școlilor, teleri 550, adeca cinci sute cinci-șeci, dupa întocmirea ce s'au facut în lét 817, pentru toate Manastirile din țara la plata banilor școlilor, care este vechi și canonicit obicei, între care întocmire este și Manastirea acésta cu arătata suma, far' de a sa mai scădea sau a sa mai adaoga, și osabit sa dea și lei una mie două sute, care acești lei 1200, când să va întâmpla (să feréscă Dumneșeu) bôlă de ciumă în țara, sa aiba ada la epistaiții casei lazăreturilor ce'i va orânduie stapânirea ca sa fie pentru trebuincioșele cheltueli ale spitalurilor; iar în anii cei din norocire nu va fi în țara acest fel de bôlă sa'i dea la cutia milosteniilor, ca să se dea în lefile saracilor pentru sufletul acelor raposați ctitori, far' de a socoti însă volnicia obștirilor, ca cu luarea acestor bani dobandește vre-o catuș de puțină dicheoma asupra aceștii Manăstiri, sa și a socoti ca este închinata supț acésta epitropie, ci înpotriva sa o cunoșca cu totul sloboda, care bani sa aiba ada cu analoghie pe fieș-care luna, precum i-au dat și pană acum; iar de alt ori-ce fel de dari vor eși peste alte Manastiri, acésta Mănăstire sa fie cu totul aparata.

3. Dregerile și meremeturile ce vor fi trebuincioșe atât în Mănăstire cât și la acareturile dupe la moșiile Manăstiri sa și metoașe, sa le faca, cum și toate moșiile și viile Mănăstirei și ale metoșelor să le lucreze dupa cuviință, cum și zestreă Manăstiri sa fie întréga și de fața a pururea, și de va fi în putință să o și sporéscă ca sa fie cinste și lauda Arhieriei sale, și să drégă cele stricate la numita Mănăstire prin silința și ostenéla Arhieriei sale, însa de va prisosi din venituri, iar nu cu datorie.

4. În tota viața Arhieriei sale, igumenului ce va fi orân-

duit la această Mănăstire, socotită să nu i se ia de către stăpânire, iar Arhieria să în totă vremea și veri când va fi trebuința, volnic este să o caute.

5. De să va întâmpla, (feréscă Dumneșeu), a să face stricăciune în obladurea Arhieriei sale, ori alte pagube Mănăstirii sau vre unui alt acaret al Mănăstirii sau ale metoașelor din vre o navalire de vrăjmași, i de război ori din cutremur, sau din foc pricinuit de vrăjmași sau hoți, atuncea întâmplătoare primejdie să o facă cunoscută stăpânirii spre a i să da voe să se împrumute să dreagă cele stricate la loc; iar când înpotrivă să va găsi datorii ori avlicești sau prosopiches ale Arhieriei sale sau ale igumenului ce țărași prin alegerea Arhieriei sale igumenește, să se plătescă din perusia Arhieriei sale.

Drept acia am dat la mânilor Arhieriei sale această Domnescă a noastră carte spre a să ști întocmirea această ce mai sus să arată pentru Mănăstirea Cozia cu metoașele ei, și Domnea-ta vel Logofat de țara de sus să primești asemenea contract de la mânilor Arhieriei sale cu ponturile de mai sus arătate. Dat la Căntelaria Divanului Domniei mele.

1819 Iunie 3.

Io Alexandru Nicolai Suțul Voevod.

(L.S.)

Domnitorul Alexandru Neculai Suțu da pe viața Episcopului de Aigeș Iosif, reputat pentru virtuțile sale și viața sa meritorie, Mănăstirea Cozia cu condițiile prevădute în document.

Observ ca atât în acest document cât și în altele se prevede suma aicea de 550 taleri anual pentru școlile pe care trebuia a o plăni Episcopul Iosif. De asemenea sunt însemnate prevederile de sume anuale pentru cazuri de ciuma în țară, cu care sume să se întrețină spitalele ciumaților. Sa mai constata termenii grecești ca în fraza: „iar când înprotiva se va găsi datorii ori avlicești sau prosopiches”. A ésta înșimă că nu putea face administratorul usufructuar datorii pe sava Bisericii nici în numele Mănăstirii, nici în numele său propriu ca administrator pe viața și

usufructuar al Monăstirei. Cuvântul *avlichești*, se derivă din grecescul *αβλικός* și înșamna înscris dat în numele Monăstirei, iar cuvântul *prosopichești* *προσωπικός* înșamna înscris dat personal.

Constantin Nicolae Voevod

Monăstirea Dêlului s'a dat asupra Prea Sântiei Sale Părintelui Mitropolitului și sa dea séma Prea Sântia Sa și sufletește și de ale vieții tuturor casei lumești și după pravila, după datorie va urma Pravila Sântelor Sobóre și la Monastire monașii, ori călugării lucrând nu mirenește ci, urmând după ȃisele Sântei Pravile și mâncând și îmbracându-se din Monastire și având Stariț, Egumen după porunca acestei Dumneȃești Pravili, adică Pastor, Egumen, Stariț, Duhovnic. Și de ale veniturilor după orânduiala Pravilelor va da séma Prea Sântia Sa, că asta-ȃi de aceștea (ca nimic nu fuse) să dovediră în Divan.

(L. S).

1762 Ghenarie 7.

Io Constantin Neculai Voevod.

Prin acest document să constată că Monăstirea Dealului să dă ȃrași de cătră Domnitorul Constantin Neculai Mavrocordat asupra Mitropolitului țarei de a beneficia de venituri. Tot odata se stravede ca în urma unei reȃlame de neglijenȃa din partea Mitropolitului s'a dat acest act domnesc, *că nimic nu fusese să dovediră în Divan.*

Resoluȃia Domnêscă pusă pe anafora.

Io Alexandru Nicolae Suȃu Voevod i gospodar zemli vlahscoe

Printr'aceștea obștesca anafora a D-lor Veliȃilor Boeri, Ni s'a facut cunoscut cu întrêga bucurie a Nôștra cât este de unit cugetul Domniei-lor cu al Parinȃilor Archieiei spre lucrarea celor de Dumneȃești placute îmbunătățiri, se mai dovedește înca și o sfântă legatura de e-

vlavie a filor catre Duhovnicescul Parinte și de Părintescul lor libov către duhovniceștii fi și a tuturor împreuna cuget unit cu voința Domniei Mele spre lucrarea celor folositoare Patriei, cerșind Domnescul Nostru ajutor spre savârșirea celor bine-întocmite și întarirea celor bine-aședate. Drept aceia dar laudând Domnia Mea și acum această obșteșca buna cugetare spre folosințele Patriei, priimim toate câte se cuprind în această anafora, și întarindu-le cu Domneșca Nôstra pecetie poruncim D-tale cinstite și credincios boerule a Domniei Mele Vel-logofet de țara de sus să întocmești Domnescul Nostru Hrisov, făcându-se și Domneștile Nôstre porunci catre toate Isprămnicatele țarei cu copriinderea ce mai jos, în această anafora se arata.

(L S)

1820 August 12

*Vel-logofet.**Prea Înălțate Dómnne!*

Am văduț anaforaoa ce a facut Mariei Tale Prea Sfinția Sa Parintele Mitropolitul dimpreuna cu Parinții Episcopî, cum ca fiind următori sfintelor canóne apostolicești și sobornicești ce poruncesc ca, cel ce este a intra în ceta preoteșcă sa fie îndeletnicit întru îmbunătățiri și destoinic a putea rídica cu învățatura și lucrarea neputințele părței aceea de norod, care l-a ales, și chirotonia să se faca în dar, fara dare de bani, pe orî carele a venit spre această cerere a preoției l-a orânduít Prea Sfinția Sa mai întâi la școla Româneșca ce este așezată, a se îndeletnici cu toate științele cele trebuincioșe spre împlinirea datoriilor sale și aducênd la Prea Sfinția Sa mărturie în scris de la cel dintai dascal al școlei ca este destoinic a dobândi dorința, atunci fiind vrednic și cu cea-l-altă curățenie i se da darul în dar și cum că această sfînta urmare făcêndu-o cunoscuta Sfințiilor Sale Părinților Episcopî, aú luat răspuns în scris că și Sfinția lor sînt într'o cugetare cu Prea Sfinția Sa, și ca vor fi următori întru toate și întocmai celor

mai sus ȃise sfinte aședări; dar fiind ca niște ómeni supuși morții, pentru care ca nu cum-va cei din urmă pãrinți Arhieriei sã calce acéstã preinoire a lucrarii numitelor mai sus sfinte aședări asupra modelei chirotoniilor, aũ rugat bunãtatea Mariei Tale, ca precum aĩ întãrit multe alte de obște folositoare bunãtați ale acestei Patrii, asemenea sa bine-voești a întari și acéstã preinoire a Prea Sfinției Sale la pricina chirotoniilor și prin luminatul Hrisovul Mariei Tale, întru care sa se cuprinđa atãt aceste mai sus ȃise, ce a pus înaintea vederii Mãriei Tale, cât și altele folositoare, ce de catre Inalta Mariei Tale înțelepciune se vor mai gãsi cu cale spre mai temenicã întarire și urmarea scopului acestuna, atãt în cursu vremei Prea Sfinției Sale, cât și în urma Prea Sfinției Sale în veci. La care anafora s'a dat luminata Mãriei Tale hotãrire coprinďetóre: ca cu adevarat Prea Sfinția Sa de când s'a aședat în Archipastorescul scaun al acestei Pravoslavnice țari în multe chipuri și-aũ arėtat Dumneďeiasca rívna ce hranește cãtre cuvėntatorea a lui Hristos turmã, iar mai virtos printr'acéstã anafora ce face Mãriei Tale, a dat de fațã cãtã caldurosã dorința are de a aduce acest *Mare Dar* al preoției în starea cea canonicã de Sfinții Apostoli și de Sfințele Sobóre, spre a se jertfi Mielul și Cuvėntul lui Dumneďeu de mână vrednice și mai 'nainte curațite cu mijlocul ce aratã Prea Sfinția Sa, dimpreunã cu Parinții Episcopi, cerșind a se da și Domnėscã Mariei Tale hotarãre, ca sa rėmãnã canon nestramutat și celor din urmã Pastori aĩ staulului acestuia. Pentru care cu multa bucurie aĩ laudat Maria Ta acéstã Dumneďeiasca rívna a Prea Sfinții Sale, și voind a se face cunoscuta la tóta obștea boierėscã, Ni se poruncește ca cu dinadinsul facėnd și Noi obștėscã chibzuire asupra celor arãtate, saũ cãte s'ar mai cuveni a se adaoga, sã dam Mariei Tale întrėga pliroforie și prin iscãliturile Nóstre, ca și Mãria Ta sa le aședı și sã le întarești. Urmãtori fiind luminatei porunci Ni-am adunat cu toți aicea la Dom-

néscă Mariei Tale Curte, și din mai sus numita anafora înțelegând Dumneșiasca și vrednica de mare laudă rîvna Prea Sfinției Sale și a Parinților Episcopi, ce într'o glăsuire aŭ bine cugetat de a preînoui sfințele aședări și canóne apostolicești și sobornicești, ca de acum înainte să se păzescă întocmai cu tótă nesilita voința și dîn chiar bunul cuget jertfind și lepadând cu totul acest vătămător de suflet interes, de a nu se mai lua cătuși de puțin bani de la chirotonii, cu nici un fel de cuvânt și pricinuire, ci precum în dar li s'a dat de Dumneșeu asemenea s'a dea și Prea Sfinția lor.

În adevăr, Prea Înălțate Dómine, laudata este acésta buna fapta a Prea Sfinției Sale, și nu sîntem vrednici a'î face mulțumita dupa cuviința, de cât rêmânem rugatori pururea catre Milostivul Dumneșeu ca să'î înmulțesca ale vieței Prea Sfinției Sale șile pana la adînci bîtrânețe spre sufletesca mîngăere a norodului și spre savârșire și de alte mari bunatați ce se nadajduesc de la asemenea Sfințiți Pastor, și prin Prea Sfinția Sa și de la Parinți Episcopi, ce sînt supuși scaunului Mitropoliei. De care și cu ferbințela ne rugam, să bine-voești Maria Ta, a se da și luminațul Hrisovul Măriei Tale de întarirea acesteî obștești hotărâri ca sa se păzescă tot d'auna nestramutata nu numai acum ci și la cei din urmă Arhieriei ce vor sta dupa vreme, dându-se strașnice porunci ale Mariei Tale și catre tóte Ispravnicaturele țarei, ca nici Ispravnicii, nici Zapcii, nici altul nimeni sa nu se îndraznescă nimeni a lua cevași cât de puțin bani de la cei ce sînt a intra în céta preoțescă.

(Semnați) Membrii Divanului în număr de 18.

1820 August 1.

Acest document recunoște în mod oficial simonia ce au existat din nenorocire în Biserica noastră și în secolul trecut. Divanul țerei prin acésta anafora se róga Domnitorului de a se da un hrisov, prin care sa se opréscă abusul simoniei în Biserica, și în care sa se priméscă hotarârea luată de Mitropolitul Dionisie împreuna cu Episcopi, ce erau acuma Români, și carii cereau prin anafora aparte catra Domn, stărpirea acestui abnz.

*Cu plecăciune sãrut cinstitã mânia sfinției tale sfinte
pãrinte Arhimandrite.*

Cu suspin și cu lacrãuni herbinti jãluiesc Sfinției tale patima trupului și raticirea sufletului meu, ce aũ venit a supra capului meu din meșteșugurile dievolesți, ca eu fiind casatorit, de sînt amu patru ani de țile, și facend neguțatorie cu alta lege strãina, adicã cu turci de la Braila, de multe ori, amu un an de țile este și mai bine, iarãși am mers în Braila, și am neguțat de la un turc, adica am tocmiț sã iau douã mi de oca de pește și i-am dat și arvuna turcului eu, douã sute de lei, și am început sã cãntarim peștile, și n'au fost peștile tot una cum aũ fost deasupra, ci era în ljos tot pește vechi și putred, eu n'am vrut sa'l iau și atãta am țis: . . . . . de alișviriș, turcul au țis ca l'am injurat de lege și aũ dat cu pistolu în mine și nu m'au lovit, și aũ tras iartaganu gonindu-mã sa mẽ tae, eu daca am vađut cã m'au ajuns, și vrea sã mẽ omóre, am dat cu pistolu și l'am lovit și aũ și murit și am lasat și bani și tot, și s'au luat la patru-deci de turci dupã mine, și eu daca am vađut ca n'am unde scapa, am intrat într'o curte de turc mare și am țis cã mai bine turcu sã mẽ omóre de cãt sa mẽ dea pe mânia lor; și turcu nu m'au dat și m'au ținut douã țile în curtea lui și apoi vađend ca cu alt feliu de meșteșug nu pôte sa mẽ scape, m'au turcit, și am șãđut cinci-spre-dece țile în Braila și am lasat tot, și cu puterea Milostivului Dumneđeu am scapat pãnã la sfința Mãnastire a Nãmțului și n'am apucat sã-mi fac canonu deplin, și m'au aflat turcii și aũ venit tocmai acolo sã mẽ caute, și pãrintii de acolo mi-au facut ravaș și m'au ferit Dumneđeu pana aicea, și amu am lãsat canonu la sfința Mãnastire, și cad la piciorile Sfinției tale ca sa te milostivești asupra ticalosului meu trup și suflet rãtacic, sã fiu priimit a sluji sfinței Mãnastiri pãnã la sfarșitul vieții mele și a mi sã face și canonu dupa cum a socoti înalta înțelepciune a Sfinției tale, cã alta nadejde

n'am aiurea de cât la Dumneđeú, al doilea la Sfinția ta, și nici de cheltuiala n'am să mă mai duc la altă Mănăstire, și mare pomană va fi Sfinției tale întru împărăția ceriului și cum te va lumina Duhul Sfânt asupra sárăciei mele rătăcitului.

Prea plecată Sfinției tale slugă,

Murdarie ot Galați.

Acest document l'am publicat numai pentru conținutul său curios, spre a se vedea și ști de toți cum se purtau Turcii față de locuitorii Principatelor, pe când Turcii erau în puterea lor. Acest fapt se întâmpla când era liniște în țara între doi neguțitori. Românul ucide pe Turc în defența și nu scapa de cât turcit, și în urma regretând faptul se supune voluntar canonului spre a'și curați cugetul de păcat. Ce urgie vor fi făcut Turcii în timp de răsboi și mai ales când navăliau vrajmașii precum și Tatarii, nu pôte condeiul meu sa le descrie!

Constantin Erbicénu.

SÖBORNICUL SAU POMELNICUL MITROPOLIEI UNGRO-VLAHIEI.

*Prédoslovía söborniculü, adică cum s'ar dice a pomélni-
culü acestuã.*

În vréme când era anii din ceputul lumii domnind bunul creștin, Io Constandin Voevod, carele aü zidit și aü înalțat din temelie sfânta și dumnezeiasca Mitropolie din București, hramul sfinților împărați Constantin și Elena, și într'acéia vréme isprăvindu-o de zidit întâmplatu-i-s'aü de s'aü lipsit și din domnie, și aü rămas de dînsul numai Besérica negrijită golă fără de nice o podóbã, și far de nice o înfrumșetare și cu nemincã miluita. Și era de dînsul rămasa Mănăstire próta. Iar dupa acéia când aü fost anii din ceputul lumii 7170.

Iar de la nașterea D lui nostru Iisus Christos 1661, domnindu bunul creștin Io Grigorie Voevod, sfințirindu într'acéia vréme, pre sfințitul Par. Kir Stefan, Arhiepiscop și Mitropolit a totã țara Ungro-Vlahiei s'aü facut a fi Mitropolie. Și în vrémea acestui pre sfințit parinte, fostu-s'aü tocmiți can pre iușor și pre prost poménic sfintei Besérecii, întru carele să se scrie pravoslavnicii creștini, după tocmala și ubicina sfintei Biséricii, precum au dat și aü lasat înșiși de Dumneđeü vëdătorii sfinții Apostolii și purtatorii de Dumneđeü sfinții Parinți. Iar când aü fost după acéia mai pe urmă, în dîlele bunului creștin și pre luminatului Domn a totã țara Ungro-Vlahiei Io Duca Voevod, când era anii din

ceputul lumii 7183, iară de la Christos 1674, cu sfatul și porunca și blagoslovenia pre sfințitului părintele nostru Kir Varlaam Arhiepiscopul și Mitropolitul a toata țara Ungro-Vlahiei, s'au prefacut și s'au înorit acest poménic cu mai buna scrisoare și izvozelă pre carte noao, spre mai frumöse alcătuire și așezare și s'au scris într'acest sinodit adica proscomisariu. Intai cei toți mai den nainte ce s'au aflat în cel vechiu poménic domni și dómne, și arhieriei, și boiarii și jupânese. Drept aceia cade-se și altor pravoslavnicei carin vor polți și vor vrea sa'și scrie numele lor la poménicul acesta, sa aiba a milui și a dă sfintei Biséreci precum iaste obicinuit de un nume câte bani . . , s'au alt dar în potriua acestui preț, s'au de multe nume cu sate, cu moși, saŭ cu țigani, saŭ cu mori, s'au cu vii și cu dobitoc, să fie de hrana și ajutorul celor ce slujescu Besérecei și să róga lui Dumneđu dăia și nóptea, pentru ertarea păcatelor și îndreptarea vieței lor. Incă și cu alte înoriri și înfrumșetari Biséricii ver în ce chip, sau cu alte scule de argint și cu odejdi și altele în chipul acestora ce se cuvine a fi de trébă, se vor nevoi pentru sufletele lor, întru slava și marierea a puternicului și izbavitorului domnului nostru Iisus Christos. Iar acelora întru poménire de véciu. Și cand ar fi neștine sa scrie, sa fie pre 'nștiința Mitropolitului care ar fi, și cu blagoslovenia lui. Iar alt nime din Clisiarhi s'au din alți carin vor fi slujitori Biséreci pentru prietenșugul sau rudenia, sau într'alt chip cu vre un meșterșug, sa n'airbă voe nice să îndrasné-ca a scrie pre neștine, s'au să scrie însuși pre sine. Intr'acestași chip precum am đis far blagoslovenie și far ștere pre taina. Iar de se va afla vre unul a îndrasni de câte s'au đis și să poruncéște mai sus, unua ca celuia sa i se ia darul, și să fie căđut și lipsit din sfânta rânduiala și scos di la Bisérecă cu rea urgie de va fi preot ili diacon, iar de va fi mirén sa se afurisasca și acela și sa se gonéscă di la Bisérică, și așa se aiba a sa ținea acest u-tav și acésta tocmala care iaste data și lasată di la sfinții Parinți ai sfintei Bisérecii. Intru slava Tata-lui și Fiiului, și Duhului sfânt, amin.

Alta prédislovnia a svorniculă, adică cum s'ar dice a poméniculă acestuia, care o au adus părintele Varlaam Mitropolitul de la numanita cetate a Moscvei, izvodit di pe poménicele de acolo când au fost Sfinția sa însuși în țara Moscvei, în zilele imperatului Alexie Mihailovici, domnind într' acéta vréme în țara Rumânésca bunul creștin Radul Voevoda Leon, când au fost cursul anilor din ceputul lumii 7175.

Adevărata înștiințare, adică învățătura nainte fu pusa noao de svinții Apostoli și de svinții Părinți ai legii vechi și ai darului celor nou s'au arătat ca să se facă pomeniri după cei morți zile 40; și încă mai de buna voe, pentru sarăcie sau lipsa preste an, să se facă 3 zile preste an în toate săptămânile. Iara de iaste poruncita omenilor mireni pentru sufletele a da milostenie Manastirilor pentru cei vii, sau pentru cei morți, și ei den negrija sau den necredința de acésta nu socotesc, și ca cum ar fi întru ponos nu crede svânta scriptura și de al său suflet cu scara cea de mântuire nu vrura ctra domnul Dumneșeu a să apropia, de acésta vor da respuns în cela-lalt véc naintea fetei nefițarnicului județ, carele va să dea fie caruia după lucrul lui. Inca și aceluia judecata adică osânda va sosi, carele el părinților săi poménire n'au făcut și vécinilor lui, și după mórtea aceluia însuși poménirea va peri. Așigderea s'au în locuința a svântului loc, adică în Mânăstiri sau la Besérici Arhimandriții și Egumenii, sau Protopopii și Popii, sau Protodiaconii și Diaconii, sau Ispravnicii și toți omenii Bisérecii, cari slujesc la svânta Casă hranindu-să și luând milostenii pentru suflet și pentru dînșii, pre Dumneșeu nu rógă sau negrija Mânăstirii pentru sufletele cele pristăvite, parastas și liturgiile nu slujesc, den Lună spre Marți, de Mercuri spre Joi, de Vineri spre Sâmbătă sau sôbornicul adică poménicul acesta, preste toate Duminecele nu să va ceti; de acestea marele Ioan Zlataust dice: Să fie spre dênșii greotatea beséreciască și la înfricoșata dî de judecat singuri ei nemiluți vor fi. Drept acésta bunilor creștini spre tréba Besérecii avuția vóstra să dați, spre poménirea sufletelor vóstre și sufletelor părinților vóștri, spre poménire și spre ertare păcatelor, că pre omul blând și darnec iubéște Dumneșeu, și de lucrurile lui cele deșarte nu'și aduce amente, că așa dice Eclisiaste: Cât sint de frumoșe milosteniile în vréme scrăbei, ca norii de ploae în vréme

sécetii, céste cărți svințitóre și folositóre de suflet, întru care să scriseră cei ce vor să'si ajute sufletelor sale întru înfricoșata și marea đî a grózneciî și cutremuratei judecătî a lui Hristos. Și cu acéste cărți a se izbăvi de munca de véci și a se face partași în céta celor aleși, cariî aŭ plăcut lui Hristos, cei ce aŭ ostenit pentru Domnul și pătimit pentru Impărăția Ceréscă și pentru a sa mîntuire, pentru care luară cununa neputrejunii și fură moșténii Impărăției Cerești. Pentru acésta Dómnne Dumneđeule cu rugăciunile pre Curatei Maiceî Tale și ale tuturor Svinților, mă învrednicéște a fi moștén Impărăției Cerești, a vedea și a mă îndulci neurmăteî luminiî tale și bucuriei cei neppure, caria să scrisără cei ce iubesc sufletul seŭ, vrënd a vedea cetatea cea de sus Ierusalimul, așteptând mila lui D-đeŭ, photind viața cu Hristos întru Impărăția Ceréscă, care aŭ gătit D-đeŭ celor ce'l iubesc pre densusul, care ochiul n'aŭ vedut și uréchia n'aŭ audit și la inemă omului n'aŭ intrat; ca cine-va avea ném și rudeniî și copii mici să le lasé lor, să facă pomeniî în urmă, că de acésta marele Ioan Zlataust đice: De vor fi niscare copii furî saŭ tilhari ca să piarză ei poména părinților seî, și vor fi pustii și fără poménire, iarășî și acestora poménire va perî în véci. Decî cine va plini acéstea, adecă acéstă poruncă a Svinților Apostoli și a Svinților Părinți ca să facă pomeniî după cei morți, iată dar acestora poménire petréce în véci, ale cărora nume sînt scrise în cărțile acéstea, până când va fi lumea și svintele Besérici, pentru cariî sa aduce cea fără de sânge jertvă, pentru toți creștiniî cei drept credincioși și până la svrășitul luméi aceștia, până când va vini judecătorul cel drept Hristos Dumneđeul nostru, și va da fie-căruia după lucrul lui. Iară acésta să scriem voă păstorilor turmeî lui Hristos, adică igumenilor și dascalilor, că veri cine dintru aceia ómeni cariî sînt de turma vóstră cu sărăcie sufletéscă petrecënd să va pristăvi dintru acéstă viață și veți đice căci n'aŭ dat mai mult? Iată pentru acésta dar nu'l vom scrie la sōbornic adecă la poménec. Drept acéia dar iată că nu sînteți păstori ce naemnici. Dar cum veți cuteza să điceți nainteă lui Dumneđeŭ la înfricoșata judecată: Iată eŭ și copiii mei, și rugăciunile ce sînteți datori n'ați făcut pentru sufletele lor, saŭ óre-cine de va avea avuție și să va pristăvi iară Besériciî lui D-đeŭ nu va da, saŭ du-

hovnicului său ce va lăsa némului său celui trupesc, și voi să răspundeți de păcatul acela ce ați iubit de la aceia parte, după cum țice Domnul nostru Iisus Hristos: Că cel ce samănă în trup den trup va secera putrejun, cel ce samănă în suflet de la suflet va secera viața de vécî. Iar tu păstorule al cuvântătoarelor oî cu dédinsul să aibi grijă de sufletele lor, ca să țici cu îndrăznire naintea lui Dumnezeu: Iată eî și coconii mei, și de va avea cinevași de Dumneșiasca slujbă, cum s'are țice Dumineca de léne saî din negrijă nu va pomeni pre cei ce sînt scriși în cărțile acéstea. însuși el nepomenit va fi naintea lui Dumnezeu după cum țice Domnul nostru Iisus Hristos. Cu cumpănă cumpăniți voaé încă se va cumpăni cu acéia, adecă cu drépta judecată a lui Dumnezeu. Decî de va începe cinevași a să pristăvi dentru acéstă lume, avénd fămeé, saî copii, saî frați, saî priiateni, saî nepoți, saî iar care iaste credincios bărbat, pohtind céle sufletești și a-celora să cade a vii de céle de rămășiță a spune, și a da cinstitelor Mânăstiri spre tocmire și svintelor Besérici dumneșești spre tocmire și spre înfrumșatare: iar sufletele lor să le scrie în poménecul acei Besérici. Iar după acéia și diaconii lor și altor poslușnici ai Besérecii a da se cade, că așa scrie Svintul Apostol Pavel Dascalul a tótă lumea țicénd: Cei ce slujesc oltarului den oltar să mănânce, iar cei ce slujesc Besérecii den Besérică să mănânce, iar altele ce sunt avuți de presosința se cade săracilor, fraților lui D-șeu a le da, pentru că așa punerile legilor, adecă temeliele țic: Cel ce dă săracilor împrumut în mâinile lui D-șeu pune și însutit va lua și viața de vécî va moșteni. O amar celor ce viețuesc aici, iar de sine și de sufletele sale nu și aduc aminte, pradă, fac sile, obidesc pre alții și strîng cu nedreptate și întru viața lor Besérecii lui Dumnezeu nu daî, nici slugilor Besérecii, nici săracilor, nici pre golul înbracă, nici pre bolnavul cercetéză, și eșînd den lumea acésta poruncéște a îndrepta, iar ómenilor într'acestași chip ca și el prădători și nemilostiv, și el să bucură de acea strânsóre nedréptă și rea, așa socotînd în minte, că priiatenul saî vecinul meî, el singur n'a împărțit în viața lui, dar știe de unde este luat den dreptate aî den nedreptate, eî nu știu cum și căruia voi să împarț. Decî în gând că acesta fiînd, întru aceia vréme cade spre dênsul îngerul satanei carele iaste rădăcina iubirii de ar-

gint, și învățînd pre el ȕice: O bune omule! acēsta ȕie Dumneȕeȕ ŕi-aũ dat pentru ale tale bune lucrure, stēpănește-o, bea și mănăncă, și ȕi hrănește copiii ca să moște-nēscă în urma ta. și ei în urma vieȕii tale vor împărȕi, iar el de minte becesnicul, primind în inima sa înșelăcunea drăcēscă, bucuros fu și începu a stēpîni, și după aceea trăi mulȕi ani întru beȕtură și mănăncare fără mēsură, și așa eșind dentr'acēstă lume poruncēște muerii și feciorilor fără îndoire să împărȕă ale sale și cēle streine; iar muiarea remăind în urma bărbatului sēu, începū a socoti cu copiii ȕicēnd așa: Feȕii miei, iată ce aũ socotit făr omenie părintele vostru și al meũ barbat, aũ poruncit avuȕiile lui și ale mēle sārăcilor și Besēricilor lui Dumneȕeȕ a împărȕi, iar pre mine și pre voi lasă în sārăcie, adevărat nu e bun graiul acēsta al băbatului meũ, iar cu acela gānd sufletele lor în iad muncite sînt, iar copiii în sārăcie și lipsă cum ȕice Ecclesiast: Pomēnirea acestora cu sunet peri, și Luca Evangelist ȕice de aceștea carii să înbogătesc fără minte: Pentru acēsta îi va arunca pre ei Dumneȕeȕ în minte nepotrēbneacă a face cēle ce nu se cad. Tit Apostol scrie întru ale sale poslanii ȕicēnd: Fraȕilor să nu uitaȕi în urma vōstră cēle ce aȕi fagăduit lui Dumneȕeȕ și Svinȕilor, pentru că acēlea așa ca focul va arde ale tale cēle lumești și în ispita duce, și după mōrte te dă muncii care n'are svîrșit.

Pomēnește Dōmne sufletele raposaȕilor robilor tei și rōbelor tale, carii mai nainte au rāposat.

Care cu Dumneȕeiasca māna ta pe cel zidit dentiu, pe strēmoșul nostru Adam și pe soȕia lui stremōșa nōstra Eva și tot neamul ce s'au născut dentru ei, și te-aũ nascut pe tine făcatorule și ziditorule, cēla ce ești adevērat Hristos Dumneȕeȕul nostru, după voia ta în lége și mai nainte de lége, și cu credinȕa ȕi-aũ slujit și au marit numele teu cel pre svānt și cuvios al Parinteluȕ și al Fiului și al Duhului Svānt ce iaste una Troiȕa, pre toȕi carii s'au pristāvît întru buna credinȕa, cei ce pururea sînt pomenic robii tei.

Pomenēște Dōmne sufletele prea svinȕilor Patriarșii.

Pomenēște Dōmne sufletele presvinȕilor Mitropoliȕii și ale iubitorilor de Dumneȕeȕ Episcopi.

Pomenéște Dómnne sufletele pravoslavnicilor Impérați și Impératése și ale coconilor lor și ale bunilor credincioși, marilor Domni și Dómnne și ale coconilor lor.

Pomenéște Dómnne sufletele ale celor ce au iubit svintele tale Beséreci și făcura pomeniri pentru sufletul celor morți și adapara pre slujitorii Besérecii și pre saracii, și i hranira și milostenie dédera pentru parinții lor.

Pomenéște Dómnne sufletele care déderă svintelor Besérecilor tale scule și alte odóre, verii în ce chip ce trebuesc, sau alta ceva de ajutor și de hrană celor ce ți slujesc.

Pomenéște Dómnne sufletele celor ce s'au nevoit pentru svintele tale Beséreci și pentru pravoslavnicia credința sângele lor vërsară și sufletele sale puseră, la rãsbóe uciși și în tabere raniți, pre cei ce sînt uciși cu arma saú cu sabia pren cetati și pren sate, și pre cei arși cu foc, și pre cei necați în ape, și în tot chipul au perit, și pre cei ce sînt robiți și în temnițe închiși și întru amaraciunea robiei de fóme și de séte și de golicune muriră spurcați, neluând ispovedania nici precuratele tani.

Pomenéște Dómnne cu nespusele tocmelele tale, sufletele carora i-au rapit apa și mulțimea grindeni și zapada și gerul cumplit, și vëntul și pamëntul i-au împresurat, și cu rana puriatóre de mórte și de cutremurul pamëntului s'au prapadit, și marea înfurnându-se și pre cei arși de fulgere și de tunete uciși.

Pomenéște Dómnne sufletele celor ce înca pre mare și în ape s'au necat, și în pustii au ratacit, în munți și în peștere și în prapațiile pamëntului de sus, și de la vrăjmașul au cazut, și den rape și den copaci.

Pomenéște Dómnne sufletele ale acelora ce fiind cuprinși de frica cu mânule sale s'au junghiat cu cușitul, sau cu zugrumarea, sau cu gustarea, și ale celor ce s'au înbëtat cu beția, și acelora adapați cu otrava, sau uciși de cai, sau den pizma și den pizma sunt uciși.

Pomenéște Dómnne celor ce întru clevetire sînt sufletele, și a celor ce sînt în clevetire și în urgie, și în legatură și în temnițe închiși de mai marii lor, și cu fóme și cu tóta nevoia mórte luară.

Pomenéște Dómnne sufletele celor osândiți la mórte după lucru sau dupa nelucru mórte de nevoe luara.

Pomenéște Dómnne sufletele celor uciși pre cai de talhării și de păgân, și de gadini, și de pasari, și de hiara mâncați și de șerpă raniți.

Pomenéște Dómne sufletele tinereilor celor nebotezați, cari s'au nascut den părinți pravoslavnicți și au murit.

Pomenéște Dómne sufletele celor ce zac în vase de lut ale părinților și fraților noștri, ale saracilor și mișeilor, pe cari n'are cine'i pomeni.

Pomenéște Dómne sufletele tuturor pravoslavnicilor creștini, ale călugărilor și mirénilor, parte bărbătesca și muerescă, pre cei bătrâni și tineri și copilași, pe cei slobozi și nevolnici, și de tóte scrábele și durerile cu nevoe cuprinși, pre cei morți cu mörte naprasnecă, pe pravoslavneci, tu ști Dómne numele lor cu trambnița cea după urmă să'i înviezi și stării de a drépta să'i învrednicești, și în salașurile dreptilor sa'i salăș(lu)ești, raposază Dómne sufletele celor ce au eșit den viața acésta, și cu tot felul de mörte s'au svrășit în tot locul stăpânirei lui.

Că tu ești înviiarea și viața și odihna celor ce au eșit den lumea acésta, cu Dumneđeștile tocméle, a tuturor pravoslavneșilor creștini.

Hristóse Dumneđeul nostru, și ție mărire înălțăm, Părintelui și Fiului și Duhului Svânt, acum și în véci véșilor pururea, amin.

Ispisa Ermonah Gervasia ot Putna.

Acest svornic saü pomelnic l-am aflat în biblioteca Bisericeii Mitropoliei Ungro-Vlahiei, și care este scris în timpul Mitropolitului Varlaam între anii 1673 până la 1709 de catra un ieromonah Ghervasie de loc de la Manastirea Putna în Bucovina. Acest pomelnic este prescriș de pe un altul mai vechiü dupa cum se őice în introducere: „Când era anii din ceputul lumeri 7183, ıara de la Hristos 1604, cu sfatul și porunca și blagoslovenia prea sântitului parintelui nostru Kir Varlaam, Arhiepiscopul și Mitropolitul a tótã țara Ungro-Vlahiei, s'au prefăcut și reınoit acest pomenic cu mai bună scrisóre și isvozel pe carte nouë, spre mai frumósă alcatuire și așezare, și s'au scris într'aceșt sinodit, adica pros comisar“. Prescriitorul este un caligraf escelent, dar cum se face ca Ghervasie monah din Manastirea Putna sa vina în București? Dupa socotința mea, cuget ca de câte ori într'un Principat de ale Româ-

nilor un Domn sau un Mitropolit inaugura o epocă literară, alergău acolo toți ómenii iubitori de carte și talentați pentru a-și desvolta darul lor în pace. Numai ast-fel se espică natural cum Ghervasie de la Putna vine în București pe timpul bunului și iubitorului de Románism Domnitorul Constantin Brancovanul, pentru ca aici își gasiañ adăpost și rasplata meritelor lor.

Introducerea în pomelnic este de sigur făcuta de însuși Varlaam Mitropolit al Ungro-Vlahiei, iar a doua prefață a adus'o tot acest Mitropolit din Moscva și pe fie-care a tradus'o numai în românește. Dupa aceste întroduceri urméza și pomenirile ce este obligat ale face preotul la Proscomidie de câte ori sêvêrșește sfânta Lîturghie. Mi-a parut curios cererea de ertare a celor sinuciși cu cuțitul, sau prin spânzurare sau otravire, pentru ca dupa ritualul Bisericei noastre nu este îngăduit preotului a sê ruga pentru cei ce se sinucid avênd mintea sanetósá.

Am dat publicitaței aceste teeste, atât pentru importanța limbei cât și pentru însemnatatea filologică a unor cuvinte ca: *svințirind* (fiind arhieru), *numánito* (renumita) și alte multe, apoi infinitivul neanalizat, *înfrumșetare* etc.

După acésta întroducere urméza în pomelnic lista Mitropoliților Ungro-Vlahiei, a Domnitorilor, a boerilor celor mari ai țerei și a altor familii, ce au daruit câte ceva Mitropoliei Ungro-Vlahiei.

Cređênd că pórtă un înteres istoric, cum și întroducerea scrise de Samuel eclisiarhul Mitropoliei Ungro-Vlahiei la 1776 le voi publicata și pe aceste în Nr. viitor al revistei „Biserica Orthodoxa“.

C. Erbicénu.

O notă pusă pe Tetravanghelul slavon, din Monastirea Golia

D I N I A Ș I.

Presentul Tetravanghel a fost furat de necredincioșii Tatarî, dar nu este cunoscut în ce parte a fost întâi și de cine s'a scris. L'a răscumpărat servul lui Dumneșeu Ioan Golia, Marele Logofat, dând pe el 1200 lei și fiind-că era stricat l'a facut și l'a îmbunatățit și l'a dat în Biserica lui Dumneșeu zidita la Iași, cu Hramul Intrarea în Biserică a Domnului și Dumneșeului nostru Iisus Cluistos, pentru sufletul seș și a soșiei sale Anna și a fiilor și rudelor sale și pentru sufletul celui ce din început l'a scris și l'a lucrat, în anul Mântuirii 7083 (1575) Martie 9.

Acest Tetravanghel este foarte luxos, scris pe pergamment și toate literile inițiale și titlurile sunt aurite și de o execuție extra-fina. Este ferecat în argint și aurit. Donatorul seu este însuși fundatorul Monastirei Golia. Manuscriptul este un odor, dar care a fost în timpurile vechi furat de Tatarî în încursiunile lor barbare prin țările noastre. Nu se știe în care navălire l'a furat, ci numai când a fost rescumparat de Logofatul Ioan Golia. Acesta spre știința.

C. E.

NOTA ASUPRA VIETEI ȘI ACTIVITĂȚEI
ARCHIMANDRITULUI TEOCTIST SCRIBAN,
REPOSAT ÎN 10 IANUARIE 1890, ÎN IAȘI.

Prin mórtea Archimandritului Teoctist Scriban o lumina s'a stins în cler, dispáre din Biserica Româna un bárbat distins, inteligent și învețat, carele în viața sa a luat parte la tóte actele împórtante și variate, ce au avut loc în Biserica, în decursul regenerarei țárilor nóstre de la 1851—1885.

Christofor Bogatu (cací așa se numia din botez) este fiul preotului Gavriil Bogatu din Burdujeni, județul Botoșani, nascut la 1825. Dupre mama ruda de aprópe fiind cu familia fráților Neofit și Filaret Scriban, și anume văr primar, înca din copilarie fu îmbráțóșat de aceștia și educat mai întâu în șcóla Vasiliana din Trei-Ierarchi, Academia Mihailéná și Seminariul Socola; și apoi trinis la Academia Theologicá din Chiev, de unde dupa patru ani de studiu, se reíntórta în țara cu titlu de candidat în Teologie la 1851, împreună cu colegul seu, P. S. Melhisedec Ștefinescu, actualul erudit episcop de Roman. De la acest timp este numit profesor la Seminariul din Socola de științele teol gice: Istoria bisericésca, Archeologia biblica și Omiletica.

Témérul profesor Christofor Scriban (supra-nume dat de fráții Scribani) plin de știința și zel de a o respândi printre levíții Seminarisți, nefiind carți de studiu, se apuca de format și tradus ast-fel de manuale, dintre care și ímprimá: *Istoria nouluí Testament și o parte din Omiletica* precum și mai multe altele. El continuá ímplinindu-și da-

toria de profesor cu multă asiduitate până la 1857. Tot în acest timp, după îndemnul vărului său și Rector Seminarului, Arhiepiscopul Filaret Scriban, Christofor înbracă rasa de călugăr, pentru a se consacra mai departe numai intereselor Bisericii.

Iar când ție interese ale Bisericii trebuie a se face cunoscut publicului român urmatorul fapt. Profundul Teolog și prevădătorul Rector al Seminarului, Arhiepiscopul Filaret Scriban, vroid a face luptători și susținători credinței și instituțiilor Bisericii românești, își da totă silința în a convinge pe cei mai deștepți dintre elevii Seminarului că Biserica va înflori numai când densit și-ar consacra exclusiv activitatea lor pentru Biserica. Iar acesta nu s'ar putea face mai nimerit, de cât, renunțând la grija și greutățile familiei, sa devină clerici neînșurați, înbrăcând rasa. Prin acesta nu însemnă a se însărcina cu întreg podvigul călugăresc, eslușându-se din lume; din contra, ei sunt meniți a lucra ca clerici *rasofor* în lume și pe terenul bisericesc social. Pentru acesta Arhiepiscopul Filaret Scriban fu numit de unii: *Iesuit Orthodox*. Convinși de sfaturile parintești și măestre ale Rectorului Seminarului, devenira atunci rasofori: Climent Neculau, Policarp Popescu, Ghenădie Enacenu, Innocentie Moisiu, Teoctist Scriban și mai mulți alții.

Acum revin la subiect. La 1857, după condițiile tratatului resbelului de Crimeea, Basarabia restituindu-se Moldovei, se simți nevoie de un înalt carmuitor bisericesc al acelei laturi. La acesta distinsa și delicată dregatorie fu instalat, ca Administrator și cap Consistoriei, din partea Mitropoliei din Moldova, Arhimandritul Teoctist Scriban. În carmuirea bisericesca a acestor provincii, în care furnicaă tot felul de secte ruse, ca lipoveni, scopiți, molocani ș. a. l., el se arăta cu mult tact și prudența. Știu a împaca pe ortodoxi și a ținea în frâu pe sectanți. Și, după puțină, se silea a atrage la românism pre coloniștii de alta naționalitate. În Ismail înființa Seminarul, unde fu inspector și profesor, zidi în Basarabia sudica 14 biserici și mai multe școli. Dar 1864..... denunțând, prin „Tribuna Română“, întreprinderile nelegale în Basarabia ale unui mare boer, fu destituit și adus la Iași. De aici el trecu la București, și, după cât-va timp, fu numit profesor de Dogmatica, Morala și Dreptul canonic la Seminarul de acolo, unde cu timpul ajunsa și Director. Aici se arată de o activitate neobo-

sita: pe lângă ocupațiunea de profesor, luă parte la lucrările de canonicitate și constituire legală a Sinodului, pronunța cuvinte în bisericile Capitalei, traduse câte-va discursuri ale lui Grigorie Teologul (în „Reforma“) și întreprinsa publicarea unui jurnal bisericesc („Vocea Bisericii“ 1870—1872). El se arata un bun scriitor bisericesc și elocvent predicator. Mare impresie făcu odata în publicul boeresc de Iași pronunțând la Mitropolia de Iași, în Duminica orthodoxiei, (la anul 1853?—Data se va vedea mai exactă din cuvântul nepublicat încă), un cuvânt contra necredinței și a ateismului. Lucru ce și mai târziu i-a ridicat asupra-i nu puține furtuni. Zelul seu, în ceea ce credea că-și face datoria, era adesa precipitat, și-l espunea la multe nemulțemiri și observațiuni. De aceea fu regulat la pensiuine, în 1872..... Retras în pensiuine, el ședea la o vie a sa în Basarabia până la 1878. Și, după cât-va timp, ce mai trăi în Galați, în August 1880 se retrasa în fine la Socola, lângă Iași, la o vie a sa, vis-à-vis de via fosta când va a vărului său, P. S. Neofit Scriban. Aici provisor fu însărcinat încă, timp de peste un an, (1 Septembrie 1884—29 Noembrie 1885), cu Direcțiunea Seminarului, unde lovit de paralizie, după o boală grea de trei ani, muri în etate de 65 ani, 10 Ianuarie la 1890, și se înmormânta la altarul bisericii Socola, unde fu tuns calugar la 25 Martie 1857...

Statul, pentru serviciile sale publice, l'a decorat cu ordinul: *Coroana României* în gradul de oficer, la 6 Mart 1883. În traiul seu social era de un umor șagalnic, glumeț, și era dotat de la natură cu un caracter nepasator. Cu aceeași dispozițiune primia sôrta buna și adversa. În cele mai complicate și furtunose peripeții ale vieții sale îl vedeai tot așa de vesel, nepasator și nediscursat, ca și în plina satisfacere a dorinților sale. După averi nu îmblăca nici era capabil ale stinge, și din puțitul ce avea, dăruia cu mână largă tuturor rudelor sale numeroase și sarace, și mai ales nepoților sei de sora—Cons antin și Leon Samuren, actuali sub-locotenenți în Bucu ești, pentru ridicarea carora fu *nicul* ajutor: De ș-ar fi considerat viața într'un mod mai serios și n'ar fi dat loc la multe neprevederi, de sigur ar fi trăit mai mult, caci era de o constituțiune robustă și tare; dar care om nu grăește în ale gienei, ceea ce are de consecvență urmașii funes.

În fine, despie acest bibrat cleric se pôte dice, caci cum-

p nindu-ı faptele  i  isele, nu s'a aflat *ușor*. El s'a nevoit a'și împlini misiunea pentru care a fost crescut  i destinat. Ori de c te ori Biserica a apelat la d nsul, el cu ardore  i-a r dicat v cea  i s'a pus pe lucru, aparand'o at t contra necredinței  i a atacurilor de la fii acestei țeri, c t  i contra uneltirilor celor de alte credințe. Nu a mințit dar nici conștiinței sale, nici speranțelor, ce publicul credincios își punea în el. Era destoinic a  mulți, într'un mod demn, talantul, ce i s'a încredințat. Nu era de o inițiativă energica, ca Scribanii, voia a fi mai conciliant  nprejur rilor, în care se află; dar nici așaa nu-ı fu dat a'și desfașura tóta activitatea spirituală, de care era capabil  i la care tindea. Necontenita mișcare literara în Biserica pentru d nsul era un ideal înalt  i perpetuu:  nflorirea Bisericei se considera de el în manifestarea prin publicitate, a tuturor  nteligenților clericale. Dar lipsa de mijlóce  i nesustinerea, din partea celor cu putere în cler, îl amara  i'l făcea să stea pe loc.

Nu i se p te dar imputa, că n'a făcut tot, ce a putut face, ca profesor. ca cleric  i ca cetățan. Dar ce se mai putea aștepta de la *o trestie bătută de vent* (cum iubea a se numi)  n c mpia cea plină de tufari neroditori a Bisericei române!

Gh. Erbic nu.

O CALETORIE IN ORIENT.

(Urmare, veđi No 11, anul XIII, pag. 601 și urm.).

Nu voi mai pomeni despre mulțimea bărcilor ce luncu prin undele portului transportând cete de călători pe la diferite vapoare, nici despre sgomotul surd produs în port prin încarcarea și descărcarea cu macaraua a felur de marfuri și provisiuni; nici despre patura de fum întinsă pe de-asupra portului și alimentata cu îmbelșugare de coșurile vapoarelor; activitatea și mișcarea ce domnesce în portul Constantinopolei este foarte vie. Noi am rămas surprinși de ocasiunea placuta ce ni s'a presintat a călători tot cu vaporul cu care venisem de la Varna, cu Panoșmos. Acesta împrejurare și asigurarea ce ne dadu Capitanul, vechia noastră cunoștința, că pe Marea de Marmara și Arhipelag în toate privirele e mai lesnicios a călători de cât pe Marea Neagra, curmă toate preocuparile noastre despre călătorie și ne pironi luarea aminte la cele ce se petreceau în jurul nostru. Pe vapor în toate părțile era mare desime; la noi bancele de pe lângă balustrade jur împrejur erau ocupate; ba vr'o două familii turce se așezară chiar pe podul vaporului unde 'și așternuse mai totă bejenia. Cautându-ne locuri de unde sa putem avea o privire cât mai departe, n'apucarăm a ne așeza bine și ne pomirăm cu Dl. Gedeon și Haralampide, care venira pe vapor spre a ne ura : „Καλὸν κατενοδιον“ (călătoris bună) în numele

societății medievale. Pe la 5 se dadu semnalul de plecare, se'ncepu operațiunea ridicării ancorei, vaporul începu se'nóte încet spre méza-zi. După ce perdurăm din ochi pe amicii noștri, care mereu ne făceau complimente mișcând în aer batiștele lor, ne-aruncaram cautaturele pentru cea de pe urmă dată peste Pera și Galata, preumblându-le de la o cladire la alta, de la cele de pe marginea Bosforului până la cele ce se perd pîntre dumbravile, ce încunjură orașul noșu despre méza-nópte. Pe la ora 8 intrarăm în Propontida sau Marea de Marmara lasând în urmă-ne Bosforul cu frumusețile lui, ce umplu de admirațiune pe toți călătorii. Fiînd-ca vaporul acum apuca spre apus, vedeam îndarât înca numai orașul vechiu cu moscheele lui, cu palatele lui și cu casele lui dese și mărunte; pe când însă toate acestea apuneau de la vederea noastră pe rînd, una singura ne'ngaduia s'o privim mai îndelungat, îndosind pe toate cele-l-alte, era agia Sofia, ce pe nesimțite și ca prin fulger ne'ndrepta gândirea de la starea actuala, la trecutul ei plin de marețe amintiri. Lăsăm ast-tel îndaratul nostru cetatea vestita, ce se numea cu fala ochiul lunei și inima pamântului. aveam înainte ca ținta a călătoriei locul, unde mulți caută liniște sufletésca, dupa cum căna Biserica: „Marea vieții vedînd'o învaluindu-se de viforul ispitelor, la limanul tîu cel lin a-lergând, strig catra tine Mântuitorule, scóte din stricaciune viața mea“. Pe la miezul nopței ne aflăm în mijlocul Mării Propontide trecînd alătura cu insula Marmara de la care a împrumutat și Marea numele seu.

În dimineața zilei de 10 August pe la 5 ore staționaram la Galipoli, orașel maritim așezat la intrarea în Elespont sau strîmtórea Dardanele. pe limba de pamînt a Traciei ce înaintéza mult spre méza-zi apus în Arhipelag. Indată vaporul relui calea sa și pe la 9 ore ne aflăm în strîmtórea Dardanele, und țeimul european și asiatic sunt mai apropiete între sine de cât la Bosfor și pe amîndoué malurile se află o sumă de întrituri. Strabătînd în lungime strîmtórea jumatăte, vaporul iarăși se opri, de asta-data însa mai a-

própe de ținutul asiatic în dreptul unui orașel, de unde și veniră cu bărci mai mulți vinđători de diferite obiecte și fructe, cu care îndemna pe cei din vapor. Amândouă ținurile Dardanelelor sunt puțin cultivate din cauza pietrișului și acoperite cu pălcuri de tufari. Forturile populate de ostași și întarite cu tunuri de calibru mare dau strîmtorei pe lângă perechea de orașele de pe ținuri o fisionomie mai puțin sălbatică. Peste această strîmtóre, după spusa lui Erodót, a făcut Xerxe Impăratul perșilor pe la mijlocul veacului al 5-lea înainte de Christos un pod spre a transporta oștirile sa din Asia în Europa contra Grecilor, însă când o furtună rupse podul, Xerxe ordonă a pedeps imarea batându'o cu ciomege și săgetându-o cu fěră. Câte-va óre după ce vaporul se puse din nou în mișcare, Căpitanul începu se controleze biletele. În despărțitura noastră se afla cum am đis între alți călători și două familii turce, una compusă din două persoane, o batrêna cu fiul ei, iar cea-l-altă din șese: un bărbat cu două femei și trei copii: cel mai mare în vîrsta de vr'ó 16 ani. Bêtrâna ședea pe calabalic avênd pe lângă dênsa mare cantitate de provisiu, coșuri cu pâne, covrigi și fructe, ulcióre cu apă pe care le întrebunța des îndemnând și pe fiul seú; cele-l-alte două femei sta culcate pe o gramada de așternuturi ca niște pietróre; mîncău, dormeau, iar mîncău de culcate și nu da alt semn mai vădit de deșteptaciune de cât a se păzi învelite. Fața cu așa lipsa de voință și energie, barbatul observator își neteza barba cu satisfacțiune. Copii cei mici când se culcau lînga mamele lor, când însoțiți de cel mare se sbe-guiau printre călători. Băetul cel mai mare neavênd bilet, căpitanul ordona mateloșilor al duce cu barca la ținutul european a strîmtorei și al lasa acolo. Vêđênd această Turcul, stărui din tóte puterile la Căpitan plătind taxa prescrisa de lege în așa cazuri și atunci băeatul fu reprimut în vapor. O mișcare cât de mică nu se observa din partea femeilor în această împrejurare ci numai copiii, care pe când îl da jos pe cel mai mare sta óre-cum înmarmuriți,

acum îl apucară unul de o mână și altul de cea-l-altă rîdînd și sărînd veselî împrejurul lui. Pe la 10 ore străbătusem întréga strîmtóre și intram în Marea Egea lasând în stînga despre méză-đi țermul asiatic, unde Capitanul ne arătă niște înalțimî pe care a fost așezată Troia, cetate vestită la Greci în vechime, iar în Creștinism numită Troada și nu mai puțin renumita, cacî în ea Pavel Apostolul în a doua calătorie a sa avu o vedenie ce'l hotărî sá trecă pentru prima data în Europa spre a vesti Evangelia. Pe la 12 ore ne aflam în dreptul insulei Samotracia despre méđa-nópte prin care a trecut Apostolul Pavel în Macedonia. ¹⁾ Ne cuprinse niște fiorî tainice vėđėndu-ne pe locurile strabatute de Vasul alegerei, spre a rėspāndi în Europa lumina moralitāței și a buneî credințe.

Pe la 2 ore se vedea drept înainte spre apus un pisc înalt, albind în departare la razele sórelui, ca o enormă stîncă de marmura ce pare ca se rîdică din mare: era vîrful Sântului Munte, *Atonul propriu* đis, a carui înalțime s'a calculat peste 2000 metri (6400 urme). ²⁾ Pe cósťa lui rėsăritėnă se vedeaŭ de departe ca un cārd de ómeni, care pareau ca sue Muntele după cāntarea Bisericeî: „La munți suflete să ne rîdicam, mergi acolo de unde vine ajutorul“, în realitate erau niște arbori. Noi confundam arborii cu ómeni, cum odinióră orbul din evanghelie confunda ómenii cu arborii. ³⁾ Fiind-ca înalțimea cea mai mare a Muntelui vine despre Marea, el ni se pare de tot aprópe, Căpitanul însă ne scóse din acésta amăgire spunėndu-ne că de abea pe la 8 sara vom ajunge. Mai întăi trecuram prin dreptul insulei Limnos despre mézã-đi și a insulei Tasso despre mézã-nópte, unde se află multe proprietăți de ale Manastirilor din Sântul Munte. Acesta curând ascunse razele sórelui de la ochii noștri și'si întinsé umbra pană peste insula Tasso. Pe la 6 ore începuram a distinge diferite cladiri din Sf.

¹⁾ Faptele Apostolilor 16, 8. 11.

²⁾ Gass. zur Geschichte der Athos Klöster Giessen 1865.

³⁾ Marcu 8, 28.

Munte ca Bisericii, case și altele, printre care între cele din-
taî se vede de departe și schitul romanesc, așezat pe un
platou spre răsărit de vârful Atonului aproape de Mare.
Malul acesteia mai în jos de Schit se ridică ca un zid la
o înălțime înfiorătoare și am rămas uimiți vedând ici colo
câte o lumină atârând de asupra adîncului: erau fanare
pe care pusnicii le aprind în desară pe la peșterile lor
acațate de stînci ca niște cuburii de vultur; uimire și
gróză te cuprinde la idea ca ființi omenești să adapostesc
în așa locuri salbatice. Sara era frumoasă, marea liniștită,
pe bolta cerescă începură a se ivi stele, ce pareau ca se'n-
gâna cu luminele aprinse în diferite puncte de pe țerm; în
curând vaporul slobozi o șueratura ce fu înganată de
mai multe ori de echoul Muntelui, și'și tot îngadui mersul
până când intrând într'un mic sin ce marea formeză la
estrimitatea despre răsărit méza-đi a Muntelui, se opri. Fe-
linarele din fața hanului numit *Dafne* se resfrângeau în
undele albastrii, și da o lumina multi-coloră, împreunân-
du se cu cea de la felinarele barcilor, care venira întru în-
timpinarea vaporului. Pe una din ele se afla Parintele
David, unul din prepoșiții schitului nostru, care credin-
cios înștiințarei ce i-am făcut din Constantinople plecase
în aceeași ți de la schit cu merinde și câte un catir pen-
tru fie-care din noi. Cuvioșia sa veni în vapor și ne saluta
cu adevărată dragoste prietenească ca pe niște frați de mult
doriți, ăicându-ne cu o bucurie vadita: „Bine ați venit“.
Apoi ne-am pogorit în barcă și eșind la mal pe un mic
cheiu, unde se face revisie la bagaje, am prezentat teșche-
relele adica biletele de legitimație ce ne scosesem de la
Constantinople, rămanënd a ni se viza și restitui a doua
đi și ne-am instalat într'o camera din han unde petrecuram
acea nópte.

Pentru ca cetitorii sa pricépă mai bine cele ce avem
a povesti de aci înainte, vom face întâi o scurta descri-
ere a localității, aratând numirea și poziția ei geografică,
producțiunea și starea ei climaterică, în fine modul de

viața și obiceiurile ce domnesc acolo. Stând în localitate numai 7-8 zile ne-a fost cu neputință a visita toate mănăstirile, și a observa și studia singuri cu de amănuntul anticitațiile bisericesti, în special cele dăruite de Români, de care abunda diferitele mănăstiri. Cititorul iubitor de cunoștința mai pe larg în această privire le va afla în descrierea făcută de doctorul grec Ión Comnen și dedicată lui Teodosiu Mitropolitul Ungro-Vlahiei ¹⁾. Comnen duce de mâna pe cetitor în toate Mănăstirile, bisericile, chiliile și paraclisele, și îi face cunoscut numeroasele reliquii, icône făcătoare de minuni, vase sfinte, candelile și odóre. O alta descriere mai pe scurt ne-a lasat Arhimandritul Chiriac Rômnicénu care da localității epitetele de raiu paméntesc și duhovnicesc, grădina maicii Domnului...²⁾

Numele „Athos“ sau „Athon“ ce pórta muntele, vine după niște tradiții întunecate de la „Αθως“ un supranume dat zeului Joe, care avea în vechime o capiște pe vârful muntelui. Dar în creștinism cu trecerea timpului Muntele Athos a devenit ἅγιον ὄρος, Monte santo, sfîtagora, Sfântul Munte, cum se și numește de ordinar asta-ți, și este vatra monahismului grecesc, alături cu care sporește și numărul monahilor din toate părțile Bisericii Orthodoxe, prin urmare și din țara noastră.

Macedonia cea vestită în vechime și însemnata chiar adî pentru noi, înaintează spre miază-ți-răsărit în Arhipelag formând o peninsula, regiune muntosă ce se ramifică în trei limbi de pămînt, și are despre răsărit golful Strimonice iar despre apus golful Salonic; alte golfuri mai mici despart între sine pe cele trei limbi de pămînt, dintre care cea mar-

¹⁾ Comnen, Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους Ἀθῶνος, Snagov 1701.

²⁾ Scrierea Ieroschimonahului Arhimandrit Chiriac Rômnicénu București 1889, p. 47-55. Sunt numeroase relații despre Mănăstirile Muntelui Athos atât în limba româna cum a d-lui T. Burada, R. Patarlagénu, Al. Pencovici etc, dar și mai numeroase sunt în alte limbi, cum a Arhimandritului Porfir Uspenski ș. a. în rusește, a lui Langlois în franțuzește etc. Vezi Gass Zur Geschichte der Athos-Klöster. Giessen 1865. S 4 und 46 far a mai vorbi despre cele grecești.

gînașă despre apus se chiamă Casandra, și e lăudată pentru îmbelșugarea ei de lapte și miere; cea din mijloc se chemă Calamaria (buna-Marie) după numele dat de monahii ficei lui Lazar despotul Serbiei, care a întemeiat acolo pe la 1380 mulțime de metocuri și le-au dăruit mănăstirelor din Athon; iar limba cea mărginașă despre resarit între golful singitic și strymonic (sau Contesa) este tocmai Muntele Athos, sf. Munte, locul acel renumit pe care 'l viziteza numeroși călători, uni pentru închinare la manastirile de pe el, alții pentru cercetări și investigațiuni științifice.

Frumusețea localității deștepta încă și mai mult interes așa că cel iubitor de frumusețele firei se simte aici atras nu mai puțin de cât cercetatorul de manuscripte și arheologul bisericesc. Muntele are o climă favorabilă sănătății, tot o data este și roditor; o vegetațiune abondantă, paduri cu chiparoși, cedri, dafini, alunii, mersin, lemn de levant; grădini și livezi frumoase ce răsună de cântecul paserilor și de bătăitul albinelor, lamăi, portocali, maslini, vița, smochini, flori mirositoare cu multe vapori; isvóre îmbelșugate de apa, cu adeverat o grădina a Maicei Domnului, ce umple de admirațiune pe caletor și înalță pe nesimțite sufletul de la făptura la făcător. Un loc mai potrivit pentru viața monastică nu se poate afla după cum asigură numeroșii călători care descriu cu colorile cele mai vii Athonul atât în vécurile de mijloc, cât și în timpurile mai noi.

Nu se poate stabili cu acuratețea în ce timp au început a se adăposti monahii pe muntele Athon. După relațiunile din localitate acésta s'a întâmplat încă de pe timpul marelui Constantin (324-337) ba chiar din zilele sfântului Apostol și Evanghelist Ión (100 dupa Chr). Dar urme sigure despre existența monahismului pe muntele Athon avem abea de prin vécul al IX-lea, iar despre înființarea de așezăminte monastice, prin vécul al X-lea. Ca începător al obștei și organizator al vieții monastice pe

Athon se considera în decomon ascetul Athanasiu originar din Asia mica, care a trăit în a doua jumătate a vécului X-lea. De aci înainte aședemintele monastice se 'nmulțira repede pe acest munte. La începutul vécului XIII Latinii înființând imperiul lațin dupa ce cruciații cuceriră Constantinopole, se aratara fôrte netoleranți față cu grecii; cultul lor religios era înlaturat cu forța, clericii și monahii stârpiți cu foc și sabie ca niște rebeli și eretici. Muntele Athon încă nu scapă de acéstă cruda cercare: manastirele din el fură pustiite, odórele prădate, iar monahii constrânși a se lepada de cultul lor, arși de vii și supuși chinurilor, ca sa arête unde țin ascunse comorile lor. Ast-fel de scene sîngeróse se vęd încă zugrăvite prin manastiri și ca prin instinct ele de toți monahii sunt atribuite Papei. Prin vécul XIV monahii din Athon aũ jucat un rol însemnat în framântările politice din imperiul bisantin și mai ales în certele dogmatice, cum a fost cea cu Isihaști care a durat 10 ani (1341—1351) a fost desbătuta de 4 Sinóde și defnita în favórea Isihaștilor. Aparătoriul lor învêțatul Grigorie Palama arhiepiscop al Tesalonicului, la început monah în Athon a fost aședat între sfinți și amintirea lui se face până astă-đi în duminica a doua a marelui post. Aplanându-se cërta în favórea monahilor din Athon, a servit ca un motiv puternic spre a se dărui din noi scule și moși pe la manastirele existente și a se înființa altele noi. Printre delegații la Sinódele din Ferara și Florența pentru unirea bisericelor (1439) figuréză și monahii din Athon, a căror socotință în cele dogmatice se bucura de aceeași autoritate cu a Episcopilor, buna-óra cu a unui Marcu Eugenicul Mitropolitul Efesului, drept recunoștință pentru neclatita lor ortodoxie. Muntele Athon a fost o pepenieră din care în vécul XIV și XV aũ eșit mulți patriarhi și episcopi. Dar dupa caderea Constantinopolei și apunerea imperiului bizantin, adevérații sprijinitori și bine-facători ai Athonului fura domnitorii țerilor române. De aci înainte

muntele Athon este pentru noi de însemnătate nu numai religioasă ci și istorică-națională. În locul împăraților bizantinii intrară domni și boeri români, de la care Athonul a primit multe și bogate faceri de bine, care au înnoit monastirii distruse prin foc, au zidit din nou altele și le-au făcut numeroase ajutoare ca desdaunare pentru tributul impus monahilor de Turci. Un număr însemnat de domni și dămine și boeri români și-au legat numele lor spre eterna amintire de o mulțime de monumente, vase și odăre din Muntele Athon, în exemplara lor pietate pentru tot ce contribuie la înfrumusețarea templului virtuței, la nazuința după frumos și bine. Pilda lor cea nobilă se urmărește cu sfințenie până astăzi și este o dovadă despre pietatea tronului și a guvernului regatului român ¹⁾

Actualmente pe sf. munte se află douăzeci de monastiri, cele mai multe așezate pe lângă mare de amândouă părțile micii peninsule. Pe partea apusana plecând de la miza noapte spre miza-zi întâlnim în rând Monastirile: *Zografu, Castamunitu, Dochioru, Xenophu, Russicu, Xeropotamu*, pe partea resaritenă plecând iarăși de la miza-noapte spre miza-zi întâlnim în rând Mănăstirile: *Hilindari, Esfigmenu, Vatoped, Pantocrator, Stavronichita Ivir, Philoteu, Caracal*; în capul peninsulei despre mare plecând de la răsărit spre apus întâlnim întâi data Mănăstirile *Lavra* lângă care ceva mai înlauntrul uscatului cam spre miza-zi pe o frumoasă așezatura se afla schitul român *Prodromul* cu o privire desfatătoare, apoi *st. Pavel, Dionisiu, Grigoriu și Simopetra*; cam pe mijlocul peninsulei e așezata manastirea *Cotlomuș*. Cele mai marețe mai spațioase și mai bogate dintre toate sunt *Vatoped, Ivir Lavra și Russicul*. Acestea sémăna cu niște fortarețe. Pozițiunea cea mai frumoasă o are *Ivirul și Xeropotamul*, însă și cele-l-alte oferă priviri încântătoare peste mare sau peste paduri.

¹⁾ Comp. „Biserica Orthod. Rom“. An. 1886, Mart. p. 185. Idem *Ἐνεργεῖαι τῶν Ρωμῶνων πρὸς τὰς μονὰς τοῦ ἁγίου ὄρους* "A. D. W. După Ortho loxul. București 1881, Gass. l. c. p. 38 sq.

În legătură strânsă cu mănăstirile stau apoi *Schiturele* și *Chiliile* ce de asemenea ocupă poziții frumoase.

Schiturele sunt niște mănăstiri mai mici aflate pe teritoriul celor mari și plătind embatic acestora. Ele samana cu niște sate sau case împrăștiate. De toate sunt vr'o 14, noi am vădut însă numai pe cele următoare: sf. Ana, Schitul nou (neaschiti), sf. Andrei sau Sarai, și schitul român Prodromu. Fiecare schit deși este în legătură cu o Mănăstire, dar formează o comunitate a parte și își pune prin libera alegere, numai cu scirea mănăstirii un igumen, obligându-se apoi al asculta fara împotrivire. Locuitorii din aceste schituri își agonisesc mijlocele pentru existență ca zugravi, legatori de cărți, psalți, grădinari, țesatori de vesminte, fabricanți de linguri și matanii, etc.

Chiliile sunt niște case mici prin crânguri sau paduri, incapătoare pentru unul până la trei locuitori și înconjurate de o bucațica de gradina. În ele viețuiesc acei monahi probați, care și pot fi singuri pazitori și legiuitori în ascetism. Ei își arendăza chilia de la Mănăstirea respectivă și își împlinesc datoriile religioase la paraclisul ce nu poate lipsi din cuprinsul chiliei. Am mas și noi în o chilie de acestea, numită Cireșa.

Pe trepta cea mai de jos în ce privește mijlocele de existență stau colibașii, care viețuiesc în chilii mici și голе, sunt săraci cu desăvârșire și își câștiga pâinea de toate zilele cu munca mânelor lor; în urma pusnicii, care viețuiesc în peșteri și în locurile cele mai sălbatice și se întrețin numai din mila altor monahi.

Cele două-deci de Mănăstiri mari, numite și împăratești (*μοναστήρια βασιλικά*) cu toate dependențele lor, urmăză regulele monastice a le Marelui Vasile; dar în privirea modului de cărmuire se deosebesc; unele sunt cărmuite *monarhic* de Igumeni aleși de Comunitate, altele *aristocratic*, adica de un Comitet ales în fie-care an de către monahii cei mai meritoși și mai talentați, și din sinul lor. În această clasă intra totemai Mănăstirile cele mai mari ca Lavra,

Ivir, Vatoped, Xeropotam. Ele se numesc *μοναστήρια* ἰδιόρρηθμα, ¹⁾ spre deosebire de cele administrate monarhic, κοινόδια. Acastă deosebire a modului de guvernare, ce datează probabil din timpul certelor isichaste, putea fi vătămătoare pentru buna rânduială a comunității întregi dacă nu se aplată în instanța cea mai înaltă, care este comună pentru toate mănăstirile și constă din o *adunare* de 20 delegați din fie-care mănăstire câte unul, numita *Kino* (autoritate comună) cu reședința în Carea, un fel de tîrgușor. Numărul tuturor monahilor ce viețuiesc în muntele Athon este peste 6000 fără laicii tocmiți ca argați și meseriași pe la Mănăstirile de frunte. Pe când în zile de rînd Mănăstirile par a fi mai mult deșerte și părăsite, la hramuri și sărbători mari, chiar Duminica curg închinători cu sutele tocmai de prin interiorul Macedoniei și din insule, toți așteptând adăpost și hrana, mulți chiar o deosebită îngrijire și susținere. Tote mănăstirile din Athon platesc Statului Otoman un tribut, care a variat în curgerea timpurilor; asta-și se urcă la suma de 70,000 piastru sau 14,187 lei 50 bani pe an.

Centrul întregii comunități de monahi de pe Athon este, orașelul Carea. ²⁾ Acesta este așezat cam la mijlocul întregii regiuni a Athonului, aproape de Mănăstirea Cotlomuș. Tot acolo este și reședința autorității civile din Muntele Athon, compusă din un Camacan, care pentru mănținerea ordinii are sub comanda sa un nume de jandarmi. Carea este tot-odată piața pentru puținele trebuinți ale calugărilor; acolo stau espuse de vânzare iconiți, metanii, cruciuliți și alte articule cautate de c. leto r. Acolo călătorii prezintă Camacianului t șcherelele de drum, iar Kino îi epistolele de recomandare pent u vizitarea mana tirilor. A-

¹⁾ Ἰδιόρρηθμος însemneza: a'și da sin ăr ordinea de viața (qui suo arbitrio vivit; Gass. l. c, p. 50. Nota.

²⁾ Numele Carea vine dupa unii de la Καρία=na, și s'adăt acestei localități pentru ne-o u cu alune purt t n a; d.r.d. u a alții mai probabil vine d la Κάρα, Ἰ ρη—cap, adica loc l ca nital, unde s'aduna capitaniile sau iui tași m'n i iloi.

colo se află și localul în care cei 20 delegați sau epistați se intrunesc regulat spre a desbata și a pune la cale afacerile comune ale mănăstirilor precum și a judeca pricinile iscate între monași; în contra hotărîrilor Kinotitei este drept de apel la Patriarhia de Constantinopole, sub a cărei jurisdicțiune stau toate mănăstirile din Sf. Munte. Pecetea Kinotitei se compune din patru bucăți, date în păstrarea a patru dintre reprezentanți, care pot înlocui adunarea generală, când sunt în joc afaceri mai puțin însemnate.

Încă puține cuvinte și vom încheia aceste observațiuni generale.

În toate mănăstirile, schiturele și chiliile domnește un Spirit de serioșitate, pietate, blândeță și sinceritate; mai puțină îndeletnicire cu știința și mai multă nevoită cu postul și cu rugăciunea ce se considera ca comora cu care câștigam Ceriul. Împărțindu'și timpul între serviciul regulat al Bisericeii și între purtarea de grijă și trebile mecanice, cei mai mulți ieromonahi de abea mai au timp pentru ocupațiuni intelectuale sau chiar științifice. Negreșit ei se aplica și la meditațiuni religioșe, dar în locul științei vine tot privirea și gustarea în liniște a tainelor ascunse a Împărăției Ceriului, ce se confiază numai biruitorilor trupului. Calătoria pe fie-care an la Bisericiuța cu hramul schimbării la fața a lui Christos de sub virful Athonului este pentru toți de mare însemnatate; la acea înalțime amezătoare se sue la 6 August însuși betrâni, voidnd astfel a simbolisa ridicarea lor la privirea lucrurilor mai pre sus de fire. Vorbind aici despre cultura intelectuală și religioșă în genere putem afirma că și la Athos civilizațiunea moderna fu roditoare. Contactul cu lumea din afara se îndesese, în toate mănăstirile gasescî jurnale, de asemenea străinii sunt întrebați despre evinamentele cele mai nouă. Între igumeni se afla nu numai barbați, venerabili ci și bine instruiți, care vorbesc cu ușurința mai multe limbi și cu o judecata agera aștern diferite combinațiuni bisericesci și politice pentru viitor. Alte însușiri vrednice de lauda a le

calugarilor sunt o purtare omenosă și prevenitoare cu vizitatorii, care la plecare sunt poftiți a subscri în o condică anumita, o strictă observare a regulilor postului și a rugăciunii la toate actele de peste și pentru care s'a rînduit; ei se nutresc numai cu legume, pește, oue și lapte, iar la țile anumite gusta și vin negru de o calitate escelentă. Escluderea sexului femeesc orînduita prin o lege încă de la Impăratul „Constantin Monomah“ (1042—1056), odată cu numirea „ἄγιον ὄρος“ se păzește de rigóre și se întinde chiar la animale; acesta se privește ca un titlu de glorie pentru locuitorii S-tului Munte, și dă a înțelege că comunitatea monastica primește în ea numai o jumătate din ființa omenescă, că acolo viața n'are sa resara ci sa se scurga și sa afle odihna, fiind un loc al morții nu al nașterii trupești.

Muntele Athos este un adevărat muzeu, cu deosebire pentru arta bisantina veche, cuprîndînd o mulțime de zidiri, zugravituri, odóre și icóne vechi care de care mai remarcabile. Nu mai puțin e renumit și pentru Bibliotecile sale, care cuprind la vr'o 7000 manuscripte, ediții de a le clasicilor antici de a le parinților bisericeii și de ale scriitorilor bisantini. Toate sunt pastrate și aședate bine, cu deosebire documentele și hrisóvele, care nu se prea arata la fie-cine. Multe monumente literare au fost substrase, înstrîinate și jefuite, pana când Monahii s'aî învățat ale prețui și ale asigura, caci este o hotarire generala a Mănaștirilor a nu sa mai vinde nici un Manuscript. ¹⁾ Acesta este înca o cauza ce atrage în fie-care an o mulțime de vizitatori și exploratori la Muntele Athon.

Acum sa luam iarasi firul calatoriei noastre. După o nópte de odihna la micul port Dafini, deșteptându-ne pe la 5 óre diminéta în ziua de 11 August însoțiti de Păr. David care cu rîvna unui bun prietin a fost nedeslipit de noi, ne-am pornit îndată cu catiri rîdicând Muntele spre mézá-

---

¹⁾ Relațiunile de pan' aici le-am dat în mare parte dupa Monografia Dr. Gass citata mai sus; despre exactitatea lor ne-am încredințat prin noi însine.

noapte pe o poteca umbrită de amândouă părțile de Dafini și alunii; am trecut pe lângă Mănăstirea Xeropotam unde ne-am odihnit puțin; în apropierea Mănăstirei plaiul e cam din loc, așa ca poteca formăza mai multe spirale pardosite cu pétra și având trepte. După o calătorie de două ore suind și pogorînd Muntele am ajuns la *Carða*, ce este cum am ăis centrul unde reșed autoritațile din Sf. Munte. Carea se afla pe o așezătură deschisa catra mare numai despre răsărit, iar în celelalte părți încunjurata de Munte, așa ca noi venind despre mésză-ăi de pe culmea Muntelui vedeam foarte bine în vale un șir de case lipite de un turn înalt și înegrit, era *Protatu* adică localul unde se adună cei 20 de epistați din care se compune autoritatea centrală a Mănăstirilor, apoi mai multe case jöse și lipite una de alta de-a lungul drumului; pe la ușele și ferestrele acestora sunt atârdate și întinse diferite articule de mâncare și îmbrăcăminte, precum și obiecte religioșe; acesta este piața tîrgușorului Carea; în urmă alte case impraștiète mai mari și mai mici ce sunt Chiliti particulare. Poziția este frumoșă; vântul care de dimineța ne cam tăia, de și cerul era senin și sórele resărea în totă strălucirea sa, acolo nu se mai simția luându-ı locul o mare caldura. Poposind puțin la Conacul Schitului român, caei fie-care mănăstire și schit are câte o casa unde gasduesc ı isarcinații lor cu trebı la Carea; ne-am dus apoi de ne-am înfațışat înaintea Incepetoriei Sf. Munte, de care am fost primiți într'o camera lungı cu divanuri de o parte și de alta de la ușa panı în fund; erau preșenți numai vi'o cinci șase parinți epistați, ne poftira pe divanul și se așezara și ei de rînd; dupa ce le-am înmănat epistola de recomandație ce o aveam de la Patriarh și ne-aũ dat în schimb altı scrisóre de recomandare pe la tóte Mănăstirele, ne-am ınscris într'o condica pentru vizitatori și eșind am visitat pe Camacan care locueșce în aceeași curte. El, un Turc bine instruit care a stat mai mulți ani la Paris, ne-a primit într'un mod amical ınsemnându'și numele fie caruia din noi; de și de alta lege este

îndatorit a respecta obiceiul locului și de aceea ține familia sa afară de Sf. Munte; ne-a spus că face acésta cu plăcere pentru prestigiul religiunei. De la Caïmacan, după propunerea parintelui David, ne-am dus în visita la un arhieru bătrân cunoscut al sfinției sale, exmitropolitul Calinic Moshunisiul, în etate de peste o sută de ani; vederea și picióarele 'i-au slăbit așa că de mai mulți ani nu iesa din casă; de altmintrelea e sanġtos și vorbareț de minune. 1) Cu ce caldură ne istorisea despre întâmplările de la 1821 la care a luat parte! Cu câte điceri din Sânta Scriptură nu ne-a întreținut! Așa vorbind despre teologie, numai ce'l auđiram rostind greceșce cu o voce solemnă și rar: „Eú sunt lumina lumei, cel ce urméză mie nu âmbla întru întunerice ci va avea lumina vieții“, 2) de asemenea curgeaú de pe buzele sale ca și de pe ale bătrânului Nestor, numeroșe maxime dulci ca mierea, edificatóre și potrivite cu timpul de față; așa fiind vorba despre morala rosti emfatic următoarea sentința: „Morala fară creștinism este nelucrătoare măcar de ar propovedui-o și Diogen“. Am eșit adînc mișcați de la acest Arhieru încărcat de ani; afară de el în tot Sf. Munte mai sunt încă doi, trei Arhieru mai tineri.

Pe la 2 ore ne-am pornit iar cu mulari spre a vizita Manastirile aședate pe platoul despre méza-nópte, ca astfel sa cunoștem acel ținut când ne vom întórce la schitul românesc, care se afla pe platoul despre méza-đi și să nu fim siliți a face două drumuri. Ne-am hotarât a merge

1). Fiind înalt de statura, cu barba și pletele albe ca zăpada, cu sprâncenele lasate pe ochi, iar ca loc de odihna servindu-i un pat zidit în parete și umbrit de o bolta. avea multa asemanare cu cel despre care cânta poetul:

Pe un jeț taiat în stânca sta țapân, palid, drept,
Cu cârja lui în mâna preotul cel pagân,
De un veac el șede ast-fel, de mórte uitat betrân,
În plete-i crește muschiul și muschiu pe al lui sin,
Barba'n pamênt i-ajunge și genele la piept.

(Eminescu. *Poesii* 1888, p. 222).

2). Ioan 8, 12.

mai întâi la Vatoped una din manastirile cele mai marețe de pe st munte. De la Carea apucarăm pe un picior de munte spre mézã-nópte și răsãrit, am lãsat în drépta schitul sf. Andrei ce'i puțin mai spre miazã-nópte ãe Carea, populat de monahî ruși dar dependent de Vatoped. Acéstã mánastire are în sf. Munte fórte întinse proprietãți pre care se afla mai multe schituri, ce'i platesc embatic. Așa și schitul sf. Dimitrie care de și locuit de monahî idioritmi, depinde de Vatoped. Urcând în zigzaguri douë ore, prin Munte am eșit pe o culme deschisã de unde se vede spre răsãrit în stânga pe o cóstã schitul mai sus numit, iar în drépta pe un platoũ drept lângã mare mândrul Vatoped ¹⁾. O jumãtate orã ne trecu pogorând, așa cã pe la 4^{1/2} intrarãm în mánãstire. Acésta sémãnã a cetate; zidul exterior are forma unui mare pãtrat, în colțurile lui sunt turnuri înalte. Pe tuspatru pãrțile e rídicata clãdirea cu trei și patru caturi; deosebî de chiliele pãrinților cuprinde încã mai multe paraclise, bibliotecã, spital, farmacie, spãlãtorie, brutãrie, apeduct. gropniță, grajdiuri ș. a. În interiorul pãtratului de clãdirî se aflã Biserica mare înconjuratã de lãmâi și de portocali și plinã de mirosul lor. Aședêndu-ne în camerile ce ni s'au pus îndatã la dispoziție ne-am dus sã ne prezentãm întâiului Arhimandrit al Mánãstirei, pãr. Pangratie, care vorbea și romãnește; apartamentele sale sunt împodobite cu lucruri de artã, mobile și scule alese ca și o casã de aristocrat. Am visitat apoi pe cei l-alti membri ai comitetului, dintre care câți-va mai tineri ne-au condus prin diversele atenanse ale Mánãsti-

¹⁾ Ión Comnen în a sa descriere a Muntelui Athos istorisește ca Theodosiu cel mare (†395), regasind aici sub un rug pe fiul seu Arcadiu a carui corabie fusese sdrobota de o stâncã la malul acela, a strigat: „Εἶρε τὸ πάλιν ἐν τῇ βίτῳ!“ adica: „Am aflat baiatul în rug!“ Și de aici ar fi dat și manastirei zidite înca de Constantin cel mare numele acesta, restaurându-o ca pe un odor prețios al Bisericii creștine. Dar istoricește este dovedit ca acéstã manastire n'a existat înainte de véul al X-lea. Iar pe la 1300 a fost renoita și în curând ajunse cea mai mareța, mai spațioasa și mai avuta din tóte mánastirele muntelui.

rei, prin spital, prin rectoriul prin celar unde ne-au arătat o iconă a Maicii Domnului, care se țice că prin minune a făcut să isvorască unt-de-lemn. Indată furăm invitați la masă, o masă strălucită, de și se serviră numai bucate de post, legumi și fructe; comitetul întreg ne însotți, și după masă trecurăm în altă cameră, ce sămana o sală de lectură cu o masă în mijloc plină de jurnale și cu divane de jur împrejur. Aici se servi câte un pahar de vin negru foarte spirtos ca vermul pentru clătutul gurei, sau după cum obicnuese a țice părinții ca *Spalacanie*, apoi veni cafeaua după care ne despărțirăm întorcându-ne la chielie nostre. Acestea constaū din două camere despărțite prin un salon, care avea balcon. Eșind în el am rămas uimiți de minunata privire ce se înfățișă ochilor noștri. Sorele ajuns la porțile apusului trimetea încă razele sale până'n cele mai depărtate laturi ale continentului. Vedem în fața noastră peste luciul liniștit al mării spre mēzănópte răsărit insula Taso, iar dincolo de ea se vedea marginea cea mai răsăritenă a Macedoniei, cu orașul Cavala numit în vechime Neapol, cel întâi oraș european prin care a trecut apostolul Pavel, ca să predice Evangelia lui Christos în Filipi, cetate puternică a Macedoniei, pe care și Faptele Apostolilor o numesc o Colonie romană ¹⁾. Umbrele serei mărgineū din ce în ce orizontul vederei nostre, așa că în cele din urmă se opriră la Arsenaua Mănăstirei, adică locul unde se adăpostesc corăbiile și unde Părinții făcēū chiar atunci reparațiunii cu mai mulți ómenī; de la vale de noi aūdiam cum umblă móra Mănăstirei prin forța apei ce curgea limpede ca lacrima dintr'un rezervor aflător drept sub balconul nostru, iar în drépfa pe dâmb am vēđut o mare zidire în ruine, ce se țice ca a fost în vechime școlă, dar s'a desființat curând în urma unui scandal ²⁾. Istoricesce se știe că pe la sfîrșitul vé-

¹⁾ Fapt. Ap. 16, 13.

²⁾ Adversarii școlēi au țesut o mulțime de intrigī împotriva învețatorilor sau a ucenicilor, au recurs până și la calomnie banu-

cului trecut exista în Vatoped o școlă ce avea de profesor pe învățatul *Eugenii Bulgaris* și vr'o 200 de ucenici veniți din locurile cele mai departate. Curând însă școlă se lovi de felurite dificultăți, cum întâmpină fie-ce școlă când e la început, așa d. e. și facultatea noastră de teologie. Eugeniu părăsi Athonul, iar clădirea rămânând deșartă se ruină ca o casă părăsită. Binele tot d'auna trebuie să întâmpine pedici la împlinirea sa, căci alt-fel nu s'ar putea prețui după cuviință...

În ziua următoare 12 August după ce am ascultat sf. liturgie la un paraclis de lângă chiliile ce ocupam, am fost conduși de un membru al Comitetului la Bibliotecă. Această este așezată în cele trei rînduri de încăperi ale unuia din turnurile zidirei despre méză-ți și este cea mai bogată din toate câte se află pe Athon; afară de numeroase cărți liturgice și teologice posedă numai manuscripte peste patru mii; multe din ele de mare valoare arheologică și istorică ¹⁾.

îndu-și de imoralitate; părinții spun și asta-ți că între ucenicii care cercetau școlă se strecura din dorul de învățatura și o feciōra, fata de împerat îmbracata barbatește; mai târziu se descoperi ca este femeia, și pentru această cutezanța fata a fost gonita, iar școlă se desființa fiind-ca a dat ocazie a se calca una din legile cele mai înțai a locului. S'ascultam însă și alte spunerii de mai mare gravitate: „Bald aber zeigte sich das auf dem alten Gewande kein neuer Fleck haften wollte; der asketisch beschränkte Mönchssinn liess sich für höhere Bildung nicht gewinnen. Eifersucht und Uneinigkeit trennte die Wissenden und Neuerer von den Nichtwissenden u. s. w.“. Gass l. c. p. 45. O lumina abea aprinsa lesne 'i nabușita de întunerec, iar disprețul și calomnia sunt tot d'auna arma cea mai nimerita spre a doborî o școlă, căci desgustēza pe învățatori și descurajaza pe ucenici.

¹⁾ Menționam aici: a). Geografia veche a lui Strabo (50 d. Chr.) cu 42 harți a lui Ptolomeu (150 a. d. Chr), asupra diferitelor țeri ale pamântului, desemn foarte vechiu și bine executat, catalog. No. 543 manuscript. b) O Psaltire pe pergament odiniōra proprietate a familiei lui Const. și Nicolae Mavrocordat Nr. catal. 208. c). A lui Alexandru Mavrocordat un numer de epistole needate catra Constantin Duca, Niculae Cârnu (Milescu) și cătră alte persoane din Valahia catal. Nr. 21. d). Coloșala Teologie Dogmatica a lui Vikentiu Damodos († 1752) în 4 folianți mari, needata, cat. Nr. 86. e). O Evanghelie cu icōnele istorice zugravite în aur și foarte bine nimerita, se țice ca datēza din vécul al XI, și a fost daruita Manas-

Am vizitat apoi biserica mare ce este de pétră în formă de cruce; pe din lăuntru este tótă zugrăvită, sunt și câte-va icóne lucrate în mosaic, însă vechea zugrăvélă a fost renoită și restaurată de mai multe ori, în urmă de pictorul *Panselin* (1836). În tindă drept la intrarea în biserică se vede un tablou mare al înfricoșatei judecări ce se'ntimpină și pe la unele biserici de la noi. Judecata rea de apoi închipuește sfârșitul alegărei pămênțești, de acea locul ei este în tindă, a cărei ușa din lăuntru închide biserica adevărată, ca pe lumea cerescă în care avem a petrece, după ce vom fi stat la judecată și ne vom fi învrednicit de partea cea din drépta. În altar ni s'aú arătat mai multe icóne făcétóre de minuni, móște sfințite și alte odóre dintre carele unele sunt pentru noi de interes istoric ¹⁾ Intorcându-

tirei de familia imperatésca a Paleologilor, catal. Nr. 735. f). Noul Testament scris pe pergament de Antonios Monas în vécul al XII. Acest manuscris are scrisóre mai frumoasa de cât tóte cele-lalte din acésta biblioteca catal. Nr. 761. g). Θεάδρον βασιλικόν în care se cuprind cuvéntari panigirice și poesii a lui Daponte, aferosite prea stralucitului și prea piosului Domn Alexandru Beizadea, etc. Mai cuprinde și niște stihuri de Alexandru profesor la șcôla domnécă din București. h). O carte de cântari bisericești pe semne antice de un volum fórte mare, i). O Psaltire ce datéza din vécul al XI și cuprinde o însemnare despre visita canonica la Vatoped a Patriarhului Constantinopolei Ghénadie Școlarul (1456). Diferite carti biblice și liturgice scrise pe fași de pergament și învelite pe câte un sul. Acest soi de carti ne amintira vechile „Megilloth“ sau volumina, ce erau în uz la evrei (Onciul, Arheologia p. 204 și Introd. în V. T. p. 263), și póte sa aiba o vechime de 7-8 sute de ani. Literile inițiale represinta diferite chipuri de om și de animale. În fine mai multe foi volante de pergament scrise, carora li se atribue o adínca vechime ș. a.

¹⁾ Înșiram câte-va din cele mai însemnate: a). Icóna Maicei Domnului pe care odinióra un diacon în aprinderea mâniei junghind-o cu cuțitul în obraz, a slobozit un șiroi de sânge și de aceia primi numele „Injunghiată“ (εσραγγμένη). Diaconul remase orb și cu mâna uscata, ce se arata pâna asta-đi. b). Alta icóna tot a Maicei Domnului, care aruncându se într'un puț împreuna cu o lumínare aprinsa și o bucata din crucea Domnului spre a nu fi necinstita de Saracini, s'a scos tóte neatinse după 16 ani; lumínarea ardea înca și de atunci ne'nterupt arde o lumina împodobita lângă sf. icóna, spre amintirea minunei.

c). Alta icóna a Maicei Domnului care se đice ca a strigat ca-

la chiliă am găsit pe masa din salon trei bilețe de vizită cu numele: „Archimandrite Pangratios Vatopedinos“. Proestosul mănăstirei ne visitase deci pe când lipsém de la chiliă. După ce furăm iarăși minunat ospătați, mulțumind întâiului Arhimandrit și celor-l-ați membri din comitet am sub-scris în condica de óspeți ce ni se presintă, și pe la 11 ore am plecat spre monăstirea Zograf.

Acésta Monăstire se afla pe laturea apusană a Munte-lui, așa dar în partea opusa cu Vatopedul. Am tăiat Muntele de-a curmeziș și după doué ore de suiș prin locuri salbatece dar fórte frumoșe, eșirăm pe o culme unde se află o cruce ce indică drumul în diferite direcții și mai la deal o fontână de apa de plóe (cisternă), din al cărei pavilion se slobozi o pușca. Parinții de la Zograf înformându-se despre ducerea noastră la Vatoped, au trimis în adins să afle dacă ne vom abate și pe la dênșii; trimișii care plecase din Vatoped puțin mai înainte de noi, dadura acum semnal că ne apropiam, iar după jumătate oră de pogorire mai aușirăm înca vr'o câte-va detunături de pușca; pe dată clopotele începură sa sune, iar soborul Mănăstirei cu starețul în frunte și cu preoți și diaconi îmbrăcați în vestmintele de slujba ne întimpinară afară de pórtă cu Evangelia și crucea și prezentând Arhiereului nostru Mantia și Cârja, ne-au condus pană în launtrul Bisericei cântând axionul; apoi sêvêșiră o doxologie și pe urmă am trecut în casele stareției care sunt împodobite cu portretul Majestăței Sale Regelui, a Marelui Ștefan și tra împeratésă lui Teodosiu cel mare să nu se mândrésca în biserică cu pompele ei, cați aici alta este împeratésă (adica cea zugravită pe icóna).

d). O cruce păstrata pe laturea din fund a sf. mese, despre care se dice ca'i facuta întocmai cu cea ce s'a aratat pe cer marelui Const.

e). Bucați din lemnul crucei, din trestia cu care a fost lovit Mântuitorul Christos și din brâul maicei domnului, pastrate în cutii de argint înfrumusețate cu petre scumpe.

f). Mai multe sf. mōște dintre care însemnam capul sf. Grigorie teologul, care se pastréza într'un chivot prețios dăruit de Maria dómna lui Șerban Cantacuzin și Maria Balacénu cu inscripția: ΠΕΝΤΕ Μ. ΕΛΑΤΟΝΙΑ. Α. 1709 și numele pióselor donatóre.

a altor domnitori Români. Aici se servi la toți cei de față dulcătă și ceai, apoi ni se dădură camera pentru odihnă.

Dupa spunerea părinților acéști Mănăstire s'a numit Zograf de la o icóna a sf. George de el însuși zugrăvită, (Ἐζωγραφῆθη) ¹⁾, care aflându-se mai nainte în Palestina, prin minune se stramuta la Athos, și se arata mai târziu de asemenea făcătoare de minuni. Manastirea se află pe o așezatura încunjurată de toate părțile cu cόμε de munte și paduri. Din curtea ei privirea se'nalța drept la cer, așa că n'am putut vedea turnul de la Arsenaua Mănăstirei ce este zidit de Ștefan cel Mare Domnul Moldovei la 1475, și înoit de fiul .eū Bogdan la 1517 cum adiveresc alți vizitatori Români. ²⁾ Manastirea este chinovie bulgaréscă dar în ea se află și monahi români; noi am avut o primire din cele mai călduróse, ceia ce ne-a facut a crede ca Bulgarii nu sunt uitatori de bine-facerile ce s'aū revarsat în cursul timpurilor asupra Manastirei lor din partea mai multor Domnitori și boeri Români.

Venind ora Vecerniei ne-am dus la Biserică însoțiți de Stareț care pofti pe Arhiereul nostru sa slujască a doua-đi Duminică, și-i dădu céslov românesc spre a citi psalmul de 'sara. După Vecernie mai rămanënd în Biserica, care este înoita din temelie de Ștefan cel Mare la 1502 și restaurată în mai multe rinduri, am văđut icóna Sf. George *Zograf*; ea înfățișază pe Sfânt expresiv, ochii mari, colorile feții vii; este mare și se păstréză într'o strana proprie la stînga iconostasului. ³⁾ Mai înterésanta din punct de

¹⁾ Alții vor a deriva numirea Manastirei de la cuvântul rus. *gora* = munte *za gora* = la munte.

²⁾ A se vedea Broșura D lui T. Burada: „O caletorie la Muntele Athos“, publicata și în Revista pentru Istorie, Arheol. și Filologie a D-lui Gr. Tocilescu, An. I. Vol. I. p. 397 sq. D-sa reproduce și inscripțiile relative. În genere relațiunea D-sale se distinge prin mare precisiune. De asemenea Broșura D-lui Pătarlagénu Caletorii în Macedonia, Tesalia și Muntele Athos, 1884, pag. 109 sq.

³⁾ Spun parinții că un om odata voind a'și arata necredința sa cum ca acésta icóna n'ar fi zugrăvita de însuși Sfântul, a pus în batjocura degetul pe fața Sfântului și atunci, o minune! degetul s'a prins de zugrăvela și tragându-l a ramas acolo carnea de la vîrf, care se vede pana asta-đi.

vedere istoric este o altă iconă făcătoare de minuni tot a sf. George, pe care am văzut-o atârnată de o colónă ce sprijinește bolta bisericei despre mézã-nópte apus. Acésta este mai mică de cât cea dintâi, dar înfățișaze pe Sfântul purtător de biruință mai expresiv; altfel este îmbrăcată cu argint și înfrumusețată cu pietre șcumpe ca și cea dintâiu. Iconă este trimésă la Mănăstirea Zograf de Ștefan cel Mare, la 1484 după voința Sfântului, care prin vis i-a făgăduit ajutorul ceresc într'un resboi cu Turcii pe care i-a și înfrint desevêrșit. ¹⁾ Pe zidul despre mézã-nópte-apus unde se află o eșire laterală sunt zugrăvite de o parte și de alta diferite episoade din timpul cruciaților, înfățișând în ce mod ei terorisa pe monahi ca să și părăsască cultul. Într'un paraclis de alaturea cu Biserica mare despre mézã-nópte, se află o iconă a Maicei Domnului făcătoare de minuni care a fost scosă din foc neatinsă, iar în turn de-asupra niște încăperi unde se pastréză biblioteca și alte scule de valóre. Acolo ni s'a arătat un stég bisericesc înfățișând în cusături cu fir și matasă de o parte pe Sfântul Gheorghe cu troparul seú scris slavoneșce împrejur, iar de cea-lalta Botezul Domnului iarăși cu troparul împrejur. Unii spun că steagul ar fi a lui Ștefan cel Mare, dar acésta nu se dovedeșce cu nici o inscripție; forma lui, de-asupra prins într'un mic sul de lemn, iar de desupt terminat în trei bucați ascuțite la vîrf și cu câte un ciucur de fir, apropiată mult cu a stégurilor bisericești din timpul nostru,

¹⁾ P. S. Melchisedec. „Despre icónele miraculoșe de la Athou de proveniența Româna“. Analele Academiei Române. Seria II. T. V. 1882—1883 Sect. II. Bucureși 1884, pag. 217—219. La Parinți din Manastire circula despre iconă acésta alta versiune, ce în fond nu diferă de cea-laltă; așa betrânul fost stariț, Arhimandritul Climent, care vorbeșce fórte bine românește ne-a povestit o istorióra relatata și de Dl. Burada, despre înfrângerea lui Ștefan de catra Tatarii la Bender, fuga lui dincóce de Prut, înțelnirea cu nișce calugari la Dobroveț în județul Vaslui, unde i s'a aratat în vis Sf. Gheorghe și l' imbarbata a eși din nou la lupta luând și iconă sa, cea ce Ștefan a și facut și punênd în fruntea ostirei iconă Sfântului a biruit pe Tatarii și i-a alungat peste hotare. Lupta se petrecu pe cósta de lângă Iași de-a stînga Bahluiului, care de atunci pórtă numele *Tătărăși*.

materia din care'i făcut aprópe nouă, denota că este dintr'un timp mai posterior. Inse fară îndoiala de la Ștefan cel Mare provine un alt steag, ce ni s'a arătat asemenea și care se póte considera tot așa de bine ca o icónă. Acéstă icónă aprópe distrusă de vechime înfățișază în cusături, cu fir albastru și auriu pe un câmp roș de atlas pe sf. Gheorghe ședënd pe tron și încoronândul doi îngerî, iar pe cele patru laturî e scrisă cu fir auriu o rugăciune din partea lui Ștefan cel mare. Copia ce am scos de pe acea inscripție se potrivește cu a d-lui T. Burada, numai asupra datei se deosibeste. D. Burada o reproduce ast-fel:

...**ΒΛΤΘ Ζ. ΑΓΠΔΒΑ ΓΒΘΘΓΟ ΛΕΤ ΛΖ.**
noî am reproduc'ó ast-fel:

ΚΑΤΘ Ζ.Η. ΑΓΠΔΒΑ ΓΒΘΘΓΟ ΛΕΤΕ ΜΓ

In anul 7800, iar al domniei sale anul al 43.

După noi deci icóna ar fi mai posterióră cu 7-8 ani. In urmă sunt vrednice de menționat încă două póle pentru icóne de catifea vișinie, dăruite de Niculae Racoviță Hatmanul țarei Moldovei la 1667. Pe capătul de desupt ambele aũ tot o inscripție în românește cu litere vechi cusute în fir auriu: „† Cu ajutorul lui Dumneđeũ să se știe că aũ făcut aceste póle Niculae Racoviță Hatman din țara Moldovei la Mănăstire la Sfeat Agora ce se chiamă Zogravul 7175. Noembre“ Eșind din paraclis ne'ndreptarăm la chil'ele nóstre prin curtea plină de verdéță lăsând în drépta nóstră spre miază-đi de biserica mare ruinele vechei trapeze, ce este zidită tot de Ștefan cel Mare pe la 1495 cum dovedește inscripția pe o piatră ce tot se mai păstréză, iar la stînga nu departe de scările ce duc la stăriție vedurăm un monument rîdicat în memoria a 30 de monahu care în epoca Cruciatelor prin véc. XIII aũ fost arși de Papa cum obicínuesc a povesti monahii. Părintele stareș Arhimandritul Iosif, ucenicul bėtrânului Arhimandrit Climint, avu bunătatea a ne conduce singur pretutindenea și a ne da tóte deslușirele, pentru care nu 1-am putut în-

destul arăta mulțămirele noastre. Sfinția Sa de asemenea vorbește românește.

Duminică 13 August isprăvindu-se sf. Liturgie de Arhiepiscopul nostru cu un sobor numeros de preoți și diaconi ni s'a dat un ospăț sărbătoresc, după care pe la 11 ore subscriind în albumul vizitătorilor, ne-am luat rămas bun de la părinți despărțindu-ne în modul cel mai cordial afară de porța Mănăstirei, până unde ne-au făcut același alai ca și la sosire. Ne părea rău că nu mai putem rămâne în această mănăstire, patrunsa de un spirit în adevăr silastic, care'i favorizat mult și de pozițiunea locului ce cam sémănă cu a mănăstirei Agapia de la noi. Un sentiment de deosebită prietenie și dragoste se despetă în noi pentru acești venerabili monahi, precum a fost odinioară între Români și Bulgari, când alcătuiau împreună un stat puternic și respectat, zădărniciind planurile celor ce amenința libertatea și legea lor comună.

După trei ore de călătorie prin crînguri, vâlcele și culmi pe unde natura 'și desvălește toate frumusețile sale și de unde privirile 'ntâlnesc și alte mănăstiri cum e mănăstirea Costamunitu (Κωσταντινου μονι?) spre méză-zi de Zoğraf cu o privire deschisă peste mare ș. c. La două ore ajunserăm iarăși la Carea, pe o căldură năbușitoare ce marea și mai mult obosala noastră; dar în mitocul schitului nostru am gustat o dulce odihnă la rēcóre. Visitarăm ast-fel în jumătatea despre continent a Atonului numai două mănăstiri, restul de șapte ne-a rămas necercetate; Ctitorii celor mai multe din aceste ca Dochiarul, Xenoful, Stavronichita, Pantocratorul sunt domnitorii și boerii Români.

Alaturea cu Conacul nostru din Carea vădūrăm o casă nouă de zid cu două etaje cu mai multe camere, un parclis și cu un foișor de sticlă spre rėsarit; este încunjurată de o frumoasă grădină bine îngradita și plina de pomi de legumi și de viță pe care atârnau liște struguri negri cu bóbele cât nuca. Parintele David ne spuse că este chilia Ar-

hiereului Nil, renumitul igumen al Mănăstirelor din România, în timpul din urmă candidat la scaunul Patriarhiei de Alexandria. Am vizitat această chilie locuită actualmente de ucenicii săi. căci Parintele Nil a murit acum câțiva ani. Unul din ucenicii este zugrav și are în atelierul său o frumoasă colecțiune de modele din timpul înfloririi picturii bizantine precum și mai multe icône zugravite de el cu multa maestrie. Am intrat și în paraclis, ce-l curat și bine montat, însă zugravela lui nu este bizantina ci rusască. Arhiepiscopul Nil avea mai multe documente privitoare la Țara noastră.

Pe la cinci ore ne-am pornit din Carea spre schitul nostru, dar fiind-că drumul pe uscat este foarte anevoios iar timpul era frumos abea adînd vîntul, ne-am hotărît a merge pe uscat până la Mănăstirea Ivir și de acolo sa ne ducem cu barca la Schitul românesc. Bunul Parinte David chiar dăduse de știre la schit ca în acea sară sa se trimită o barcă la Ivir. Apucând spre răsărit tot la vale am lasat în dreapta Mănăstirea Cotlomuș, o jumătate oră departe de Carea, ce a fost încoită de mai mulți domni români, iar în stînga se vedea în depărtare alta Mănăstire numita Pantocrator. Uitam a spune ca și în Carea se afla o biserică, după spusa monahilor cea mai veche din Athon. Ea se numește „Protatu“ și a fost zidita de Marele Constantin pe la anul 337. Mai înainte de a intra în Mănăstirea Ivir, întalnesci pogorînd în dreapta o chilie locuită de monahi ivireni, adica originari din Georgia, provincie a Caucasului numită și Iberia. ¹⁾. Ei s'evêrșesc acolo serviciul religios în limba iberiană sau georgică de când au fost coplesiți de greci în Mănăstire. Drumul de la Carea spre Mănăstirea Ivir este prin stînci pe o cîstă acoperită cu livezi de maslini, de unde se vîd în partea opusa mai multe mănăstiri și chilii prin poene și pe lîngă malul mării, dar Ivirul se vede abea cînd ajungi la pîrtă; o grăma-

¹⁾. Despre starea religioasă a acestei provincii. Comp. Bis. Ortodoxa din 1887, Iulie, No. 4, pag. 373 sq.

dire de clădiri numeroase cu mai multe turnuri înalte și negrite de vechime, cu un zid înalt ce o încunjură de toate părțile. Poziția este desfătăătoare: O așezatură de pe care ochiul se pôte sătura de privirea mării și de panorama variată a muntelui. Acastă Mănăstire este fundată puțin mai târziu de cât Lavra pe la 980 de cătră un prieten a lui Athanasie numit Ión Ivirénul de unde'i vine și numirea de mănăstirea Ivirilor (τῶν Ἰβήρων), acastă numire ne aduse aminte de un mare arhipăstor al Bisericei noastre, de Antim Ivirénul. Intrând în curte prin un turn despre méză-đi în care stau clopotele ne-am îndreptat întâi la Paraclisul aflator aprópe de pórtă; aci se află o icónă a Maicei Domnului pronumită „Portărița“, pentru că singură s'a însărcinat a păzi pórtă manăstirei nelăsându-se a fi mutată din acel paraclis. Ea avea peptul plin de podóbe prețioase, pietro și giuvaeruri ce pe la rari icóne se pot vedea, fiind în ajunul hramului Bisericei. Intre acestea veniră la noi câți-va Proestoși cu care ne-am dus în biserica mare ce era împodobită și prea înfrumusețată ca o mirésă împărătésă; zugrăvéla este nouă afară de a tindei, ce'i mai veche și mai frumósă; mirosul de smirnă teadormea; marmura de pe jos stralucea la lumina candelilor unită cu razele ce strabătéu prin ferestrele mari la apusul sórelui. Icónele împératești îmbrăcate cu aur și argint aveau pe de-asupra câte o învelitoare, vestmîntarul era monah român, el ne arăta cu o placere nespuse toate cele. În altar erau scóse toate odórele pentru sərbătóre, vr'o 12 Evangeliu ferecate în argint aurit, din care una așa de mare, că trebue să o pórtă mai mulți, daruită de Petru cel mare împératul Rusiei; numeroase reliquii sfînțite în chivote fórte prețioase, vr'o 12 perechi de vase sfinte; toate erau puse de rând la îndemâna. De hramuri este obiceiú a se espune toate odórele bisericesti când se face sfînțirea apei, spre a se da mai mare stralucire hramului bisericei respective. Ni s'aú aratat asemenea mai multe póle pentru icóne cu cu-

sături grele de fir dintre care una cu marca bisantină (vultur cu două capete) cusută în fir de aur pe un câmp de atlas albastru, și sub ea inscripția cu numele donatorului: Imperator Romanos (v. XI) era minunat de frumoasă, în urmă felurite vestminte bisericesti de mare preț. Inoptasem în biserica privind atâtea odore și scule facute dar Maicei Domnului. Manastirea posedă și o bibliotecă considerabilă pe care însă n'am putut-o visita. La esire am fost invitați în casa de oșteți, unde se afla un Arhieru și Parinții delegați din Carea și de pe la toate manastirile spre a oficia și a asista la serbarea hramului. Cu totă graba ce avem de a pleca am fost opriti și la masa. Subscriind apoi în o frumoasă condică pentru visitatori, am plecat însoțiti de parinți cu felinare pâna la malul mării, unde ne aștepta acum barca, pe la 9 ore séra ne-am despărțit de parinții din Ivir mulțumindu-le pentru tratarea plina de dragoste creștinésca ce ne-a făcut, și ne-am suit în barca. Cărnaciul o îndrepta la adênc iar vr'o câți-va frați veniți cu barca de la schitul Român după cum regulase parintele David, începura a vîsli cu tarie înapoi spre schit către miază-đi. Marea era liniștita, cerul presarat cu stele, iar barca luneca ușor pe luciul adêncului spre méza-đi.

[Va urma].

Iconomu Al. Mironescu.

CRONICA BISERICĂSCĂ.

Patriarhatul d'Ierusalim.

(Urmare. Veđi No. 11, anul XIII-le, pag. 649).

Curentul grec, ca factor de cultura la *românii* are mare importanță. Grecii s'au introdus de mult timp în *Moldavia* și *Muntenia*. Tôtă ortodoxia gréca gravitéza în jurul lui *Vasile Lupu* și acésta probézá marea înriurire culturala, pe care grecii o exercitau în acea epoca. Dar nu mai mica era înriurirea gréca și la curtea lui *Matei Basarab* domnul *Munteniei*. Cu tóte ca *Matei Basarab* nu știa grécește, nici nu iubea pe greci, dar toți urmașii lui știau grécește, tóta curtea lui și tóta mișcarea literară se face în direcțiunea gréca... La munteni influența gréca ajunge în curênd și mai mare de cât în *Moldova*, așa ca ceace nu se vede în *Moldova* de cât fôrte târziu, și ca escepțiune, pe scaunul mitropolitan din *București* se ardică un numer însemnat de greci. Grecii, fiind poruncitori pe lângă domni *români*, au partașie la mișcarea literara *românescă*, așa ca în traducerile cartilor nóstre bisericești se manifesta influența literara a limbei grece; grecii, adapostiți la curțile domnilor *Români*, întretin o mișcare literara noua gréca, scriind și tiparind, dedicând domnilor *români*, cari ajutau cu spesele, numeróse carti din diversele genuri literare. Acele scrieri nu puțin contribuira a deștepta propria nóstra mișcare literară. Necontestat, ca influența gréca la *români*, este veche. De la grecii *români* au primit și influenți culturale bune mai ales în secolul al XVII. Lupta între curentul grec și cel slavon la *români* a avut de rezultat, că cultura gréca deștepta *conștiința individuală română*. Sub influența curentului grec din secolul al XVII, limba *românescă* începe a dobândi opere, cari o fixeza. Mai mulți barbați învețați se ilustréza, ca scriitori greci, nu e vorba, fără să aibă conștiința naționalității lor. Multime de acte și opere, ocazionate de izbirea celor doi

factori culturali-slavon și grec își manifesta deșteptarea de conștiința națională, ba chiar ne o arata în opozițiune energică cu încalearile curentelor externe. ¹⁾

În secolul al 17-lea vedem figurând, cu deosebire, ca dascăli particulari pentru copiii boerilor *Moldoveni*, pe somitațiile învețaților greci din Orient și din alte țeri, mai ales persoane Bisericești, din cari mai însemnați au fost *Meletiu Pigas*, fost în urma patriarh d'Alexandria, om foarte învețat și bun amic al *Movileștilor* și al lui *Mihail Bravul*,—*Cyrl Lucaris* nenorocitul patriarh de Constantinopol, *Ieremia Cacavela*, dascalul *Cantemirilor*, care ne-a lasat și o carte, publicata de el în limba română: Despre explicarea st. liturgii; *Meletiu Sirig*, mare orator al bisericii celei mari din Constantinopol, *Nicefor Peloponesianul*, dascalul *Ghiculeștilor* și în urmă mitropolit al *Moldovei*, *Ilie Miniat*, mare orator și predicator al bisericii grecești, *Nicefor Theotocht* d'asemenea renumit predicator grec, ale caruța predici sunt publicate și în limba română, *Eugeniu Bulgaris*. Acești doi din urma ducându-se din *Moldova* în Rusia, sub împărătesa *Ecaterina*, au devenit acolo mitropoliți, unde au și murit. Academia din *Iasi* înca a atras la sine mulți dascăli mari dintre greci, ale caror multe lucrări literare în limba gréca s'au pastrat până astăzi prin bibliotecă. Ele ne reprezintă resturi din științele, ce se predau în Academia greco-română, anume din literatura, filosofie, istorie, matematica, theologie. Vom aminti în fine și numele unui distins dascal român tot de la acea academie anume: *Ardeleul Gabriel Bămulescu*, carele, dupa ce cutreerasc cele mai renumite școli ale orientului,—din Constantinopol, muntele Athos, insula Chio, a venit în *Moldova*, și a fost un timp dascal la Academia din *Iasi*, apoi s'a dus în Rusia, unde a fost numit rector la seminarul din *Ecaterinoslav*. La 1792, fiind *Moldova* ocupata de oștile rusești și mitropolia vacanta, *Gabriel* fu ridicat la trepta de mitropolit; dar dupe patru luni facându-se pace, el fu distituit din porunca sultanului, și trimis la Constantinopol, de unde iarăși s'a retras în Rusia. și a revenit iarăși în timpul ocupațiunei rusești, la anul 1808, când a fost pus mitropolit-exarh pe ambele principate române până la 1812, la care data, dupa încheierea pacii de București, el fu numit mitropolit în noua eparhie a *Basarabiei*, anexata la Rusia, unde a și murit și s'a înmormântat în monastirea românească „*Kipriana*“, pe care el o anexase la noua sa mitropolie din *Kișinău*. Despre exarhul *Gabriel* a publicat un studiu interesant în „*Revista Nouă*“ din București, pe anul 1888 par. *Ghenadi Enăcnu*, actual învețat episcop de Râmnic. Erudi-

¹⁾ V. A. Ureche „*Schițe de istoria literaturii române*“, București 1885, part. 1 pag. 81—97. D. Ureche, fost ministru al Cultelor și Instrucțiunei, la an 1881 și 1882, actual cunoscut profesor de istoria și literatura română la universitatea din *București*, este un lucrător neobosit pe câmpul vast al istoriei și literaturii naționale încă pe când studia la universitatea din Madrid [Ispania], și dupa aceea când era profesor la Universitatea din *Iasi*, unde cel întâi crea, la an 1858, cursul de *literatura Română*. D. Ureche are foarte multe scrieri, din care multe au apărut la lumina atât ca articule în reviste savante, cât și ca cărți parte. Pentru acesta d. Ureche cu drept cuvânt face onoare științei și patriei. D-lui este membru al *Academiei Române* din București.

țiunea dascalilor elleni și iubirea cea mare a lor pentru patrie și nația lor grecăsa a răspândit între *români* știința și iubirea de țara și de nația *românească*, precum și dorința d'a face și *românii* pentru dânșii cea ce făcêu grecii pentru a le sale, adica a'și libera și desvolta națiunile lor, fie-care a parte. D'acea, îndată ce *românii* se mai liniștira politicește și'și organisasera țerile duple principii constituționale, una dintre cele mai d'intăi griji ale domnilor *Moldovet* și *Muntenier* anume *Sturdza* și *Ghica*, a fost înființarea școlélor *românești*, în capitale și pe la districte....¹⁾

Paisiu Ligarid, mitropolit de Gaza, cunoscut și în istoria învețământului din țerile *române*²⁾, sosind la Mosqua, la an. 1660, și înțelegând ca desordinele în biserica provin din cauza ignoranței, găsește unic remediū contra lor în școli. „Am cautat eu, dice el, radacina acestei bóle spirituale, carea a început a atacă acum înperația Rusésca, renumita în cristianism, și am cautat sa descoper acea, de unde a putut sa provina asemenea invaziune de eresii pentru nenorocirea noastră comuna, și, în fine, am cugetat și am aflat, ca tot reul a provenit din doue cause: din acea, ca nu sunt școli naționale și din lipsa de *bibliotecl*. Dacă cine-va m'ar întreba: cari sunt stâlpii bisericei și Statului? eu r-ași fi respuns întâi școléle, al doilea școléle, al treilea școléle“³⁾. Mai departe *Paisiu* dice, ca predarea în școli a limbelor ellena, latină și slavona este foarte necesara. Propunerea cea drépta a lui *Paisiu Ligarid* în curând s'a aprobat de *Paisiu*, Patriarh d'*Alexandria*, și *Maccariu*, Patriarh d'*Antiohia*, cari au sosit la Mosqua la an 1666. În predică lor, la nașterea lui *Christos*, Patriarhii convingeau pe țar sa deschida școli grece și slavone; indicau importanța studiului limbii ellene, inspirau pastorilor Bisericei sa dea concurs lucrului bun al învețaturii prin veniturile din averile bisericești; citau consiliul patriarhilor, cari au întarit patriarhatul în Rusia și cari au consiliat sa se faca în Mosqua o adunare pentru școli, promițând folose însemnate de la școli, Bisericei și Statului. Vocea adevărului a fost ascultata, și unii cetățeni din Mosqua au facut o cerere țarului pentru permisiunea construirii școléi în enoria (parohia) bisericei cu patronul sf. *Ión* teologul. Țarul a consunțit, și patriarhii d'Orient, precum și *Ioasaf*, patriarh de Mosqua, la anul 1668, au dat suplicanților grammate pentru înființarea școléi slavono-greco-latine. În aceste grammate, exprimându-și bucuria, ca s'au gasit amatori de instrucțiune, patriarhii amenințau cu blestem pe inamicii științei.

¹⁾ *Melchisedec Ștefanescu* episcop de Roman. „*Revista Teologică*“, Iași, 1885, No. 17, pag. 130. P. S. *Melchisedec* în timpul de față este cel mai zelos apărător al ortodoxiei în *România*, cel mai erudit membru din clerul *român*, publicând foarte multe scrieri de mare valóre, mai ales de conținut teologic și istoric, fiind neobosit lucrător pentru știința, ocupând cu drept cuvânt fotoliul de membru al *Academiiei Române*, înca de la anul 1870, facund onóre Bisericeii, patriei, științei...

²⁾ *Constantin Erbicénu* „*Revista Teologică*“, Iași, 1885, No. 33, pag. 262—63.

³⁾ Celebrul poet rus A. S. *Pușkin* (1799—1837) dice că, pentru purtarea războiului trebuie trei lucruri: înălț banii al doilea banii, al treilea banii! Acésta el, probabil a luat-o de la *Napoleon I*, mare imperator al f ancesilor, carele a pronunțat aceste cuvinte... Patriarhatul la Mosqua s'a înființat la an. 1589 și a durat pâna la an. 1700, dupa cum am mai menționat și altă data. „*Biserica Ortodoxă Română*“, București 1887, No. 1, pagina 81.

Semănta aruncata pe teren bun, în curând a adus fructe în-destulătoare: *Grecilor Rusia le datorește primirea luminei christianis mului, tot lor le datorește și răspândirea luminei instrucțiunei.* Cu toate nenorocirile cele mari, din cauza necredincioșilor, cari cădeu asupra grecilor și în departatul orient, în inimile conservatorilor înțelepciunei ellene încă ardea amorea pentru prețioasa moștenire a științei, -tesauru, care le-a ramas întreg pentru dinșii în timpul furtunoși ai islamismului. Dar greutatea sclaviei putea cand-va sa distruga și acest sfânt atașament, sa nimicéșca și acésta ultima avere a nenorociților greci. Trebuia unde-va transmisa lumina anticei înțelepciuni, înalțata prin christianism, și anume transmisa în acea țara, în carea puritatea orthodoxiei putea sa garanteze și conservarea învețaturii în tota puritatea. Moștenitoare a unui asemenea tesaur putea sa fie numai Rusia; ea numai putea în totul sa consimta celor stabilite de vechii sei luminatori, ea singura era considerata, ca reprezentanta capabilă d'a fi eleva ascultătoare a înțelepciunei grecești. Occidental însu-bordonat a amestecat multe d'ale sale în religiune și știința. În Constantinopol, în timpul lui Mahomet al IV, a fost deschisa de greci o școlă, dar existența ei nu putea fi considerata ca sigura; patriarhii d'Orient scrieu despre acésta: „inamicii lui Christ vresc, ca noi toți sa rămânem în orbire, și cine știe daca nu cum-va, din invidie și ura vor nimici cu totul acésta școlă?” Grecilor le rămânea sa studieze înțelepciunea lor proprie în Occident; dar occidental amenința cu pericolul d'a introduce în știința falșă cugetare și credința nedrepta. Speranțele în Rusia nu i-au amagit pe greci. Indemnurile patriarhilor greci și dorințele ardetóre ale grecilor au gasit un sprijin puternic în persóna unui monah rus, carele a fost martor ocular al decadentei civilizatiunei grece în orient. Un ieromonah, numit *Thimotheu*, a trăit vr'o câți-va ani în *Palestina* și la muntele *Athos*, a studiat acolo limba gréca, și, întorcându-se la Mosqua, la anul 1679, a fost primit de țarul *Theodor Alexievici*, și cu simțirea de regret i-a narat despre strămtorările, pe care le sufereau orthodoxii în orient de la mahometani, și pașiști, despre distrugerea sfințelor biserici, și despre prigonirea științelor libere grece necesare pentru religiunea orthodoxa d'Orient. Rusia, fiind d'aceasi religiune, ca și grecii, nici o data nu refuza ajutorul grecilor, cari veneau pentru milostenia necesara la sustinerea bisericilor și acum trebuia de dat grecilor și ajutor spiritual, carele pentru dinșii putea sa fie mai esențial de cât ajutórele din afara, și carele tot d'o data era folositor chiar pentru înșii și ruși. Țarul a înțeles bine acésta, și s'a decis a ajuta pe greci prin înființarea unei școli în Mosqua. *Introducerea culturai grece în Rusia era folositoare grecilor, caci contribuia la apropierea între greci și ruși, și la relațiunile Rusiei cu Orientul, care a fost folositoare și pentru sustinerea orthodoxiei în Orient, cand bisericei orthodoxe, prin studiarea limbei grece, i se vor face posibile tesasurele înțelepciunei grece în înșii și fântánele originale, alica operile parinților și dascalilor Bisericei grece; a fost folositoare și pentru greci, de ore ce dânșii înșii și au început a capata cunoștințele învețaturii în școlă din Mosqua. De alta parte cultura gréca propriu zisa a fost bine-făcătoare și pentru ruși, caci putea sa servéșca ca stavila, contra învețatorilor schismatici cu înțelepciune falșă,*

și după cum scria mai târziu *Dositheu*, patriarh d'Ierusalim, putea să se deparțeze pe orthodoxi de la doctrinele papiste....¹⁾

Dupe frații Ioannikiu și Sofroniu Lichuzi, cari au fost deparțați de la Academia din Mosqua, dupe insistența lui *Dositheu*, Patriarh d'Ierusalim, din cauza că au introdus în școlă limba latină, au fost profesori Nicolae Semenov și Theodor Policarpov, dar și aceștia, la anul 1699, d'a lor buna voce, au parasit Academia, și s'au dus la tipografie. Locul lor l'a ocupat monahul Iov din Manastirea „Ciudov“, din Mosqua. carele a fost profesor numai vr'o câte-va luni. Atunci Adrian, Patriarh de Mosqua, a cerut de la *Dositheu*, Patriarh d'Ierusalim, alți profesori. Ultimul a promis, dar n'a trimes „din cauza timpului greu“, căci atunci era resbel între Austria și Turcia. Inca în anul 1696 Patriarhul *Dositheu* a scris Patriarhului Adrian: „Pe profesor și tipograf nu-ți trimetem până acum, căci acum timpul este ast feliu, în cât nu numai a vă scrie sau a vă trimete pe un om, dar chiar numai a pronunța numele vostru însemnăză a merita pedepsa cu morțea“. In fine, dupe mai multe insistențe din Mosqua, Patriarhul *Dositheu* a respuns, că și mai înainte, la anul 1693, și anume, că trebuie d'asteptat timpul oportun, recomandând lui Adrian pe un grec din insula Rodos.—anume *Nicusiu Panagiot*, și pe ieromonahul *Dionisiu*, carele a studiat la Roma, Padua, Venetia, în Anglia, Holanda, carele în perfecțiune cunoștea limbele ellena și latina, filosofia și theologia. *Dionisiu* a așteptat mult, dar n'a mai venit la Mosqua de loc, cari la anul 1699 s'a întors din streinatate ieromonahul Palladiu Rogovsky, carele s'a numit primul rector al Academiei. *)

(Va urma).

George P. Samureanu.

¹⁾ С. Е. Смарновъ. „История Московском Славано-греко-латинском Академіи“ 1855, pag 6—9.

²⁾ *Idem* opul citat, pag. 37—38. *Panagiot*, grec din Rodos, a sosit în *Va Rahia*, la *Dositheu* patriarh d'Ierusalim, în octombrie 1697. *Panagiot* era cleric, hirononit (recte chirotesit) în citeț de catră Partheniu, mitropolit de Rodos. *Panagiot* calomniind mereu pe frații Lichuzi; patriarhul *Dositheu* n'a voit să dea grammata lui *P. nagiot*, pațind-o odată cu Lihuzii, și scrierea lui Adrian, patriarh de Mosqua, că el, *Dositheu*, să aibă ertare, înainte lăudând pe Lichu și iar pre urmă blestemându-l, căci și Ch ist, cunosctorul inimilor, a ales pe *Iuda* l'a facut apostol ca bun, iar pe urmă l'a depărtat. Sf. Gregoriu Teologul mulți ani a stimat pe cinnicul *Maxim*, iar pe urma l'a depărtat. Sinodul al doilea ecumenic (interdicând) chiar numirea lui *Maxim*, ca creștin. Dumnezeu a ținut mai mult, că la ori-cine la poporul *Ebreu* dar, v dând nelegiuirile lui l'a respă dit pe totă fața paământului.

Descoperirea comorilor împăraților Bizanțului.

Sultanul auzise de mult vorbindu-se, ca sunt ascunse pe lângă Sânta Sofia în Constantinopol comorile împăraților Bizanțului, și de curând a numit o comisiune, care sa caute și să le afle. Comisiunea s'a transportat la Sânta Sofia, a cercetat și n'a aflat nimic. A mai facut cercetari în câte-va biserici. s'a dus în urmă la Sânta Irina. Aci observând zidurile de aproape. a gasit o ușa de peatra așa de bine ascunsa, ca nu fusese nici odata observată. A deschis ușa cu mare greutate și a dat preste o scară în pamânt, și a ajuns într'o sala mare boltita cu bolovan de peatră și în care erau înșirate lazi cu bani, mese încărcate cu obiecte, precum: coróne imperiale, sceptre, tóte împodobite cu petre prețioase, aparținând foștilor împărați ai Bizanțului. S'a gasit un copacel de aur cu frunze de aur. In păserele sunt mecanisme, care faceau odinióră să ciripésca, dar acum mecanismele nu funcționéza. S'a gasit un leu de aur în marimea naturala cu botul pe labe, trebuie sa fie unul din cei doi, care erau puși pe stâlpi porții de onóre a palatului împăraților bizantini. Este de/remarcat o șea de aur și o armatura a Impératului Constantin Paleologul. Sultanul a vizitat sala comorilor. Acum comisiunea, presidata de marele vizir, face inventar de tóte obiectele aceste, care au o valóre fórte mare.

(Fóea Diecesana).

DONAȚIUNI.

Domnul Ioan Radu Popa, primarul comunei Amarașci-de-sus, județul Romanați, împreună cu Dl. Niță Dumitrescu, ambii proprietari din acea comuna. au făcut un rând de vestminte preoțești în valoare de 160 lei, pe care le-a oferit Bisericii cu hramul Sf. Nicolae din Țisa comuna, pentru care fapt creștinesc și vrednic de auda li se aduce mulțumiri prin publicitate.

Preotul Costache Popescu și Dl. Marin Berlescu din comuna Scrada, județul Gorj, au bine-voit a contribui la edificarea bisericii din acea localitate cu suma de peste 20,000 lei, pentru care li se aduce cele mai vii și căldurose mulțemiri prin publicitate pentru această laudabila și creștinesca fapta.

Dl. Dimitrie Ionescu Cocî, a oferit Sfântul Antimisu bisericii cu hramul Sfântul Nicolai, din comuna Jăgalia, județul Ialomița, pentru care i se aduce mulțemiri.

Li se aduce vii mulțumiri Domnilor: Constantin Popa Gheorghe, Gheorghe Curelea, Ioan Ionescu, Ioan Briota, Neculai Cantar, Atanasie Atanasiade, Dinu Ștefan și Dămnei Radu Curca, pentru contribuirea la repararea dușumelei în oltariul bisericii cu hramul Adormirea Maicei Domnului din comuna Andrasești județul Ialomița.

Pioșilor donatori creștini, din județul Romanați cari au contribuit la repararea bisericii Schitului Comanca din numitul județ, li se aduce mulțemiri prin publicitate, și în special D-lui Păun Cioc din catuna Comanca care a contribuit cu 2100 lei.

Domnul Lecu Eralide, arendașul moșiei Gheraeșcii, din jud. Roman, a contribuit la reparațiunile ce s'au făcut bisericei Adormirea Maicei Domnului, din acea comuna, cu suma de 400 lei, pentru care i se aduce vii mulțemiri prin publicitate.

Locuitorii comunei Manastirea Cașin, contribuind cu suma de 2000 lei, Preotul D. Marcu cu 300 lei, Preotul G. Beloiu cu 300 lei, Dl. Nicula Sandu cu 100 lei, și D-nul M. Vecsler cu 20 lei, pentru care li se aduc caldure mulțemiri. Domnul Nicolai Th. Ghetu, a daruit Bisericei doue rinduri de vestminte, care costa 218 lei 75 bani și alte obiecte pentru care fapta laudabila i sa aduce mulțemiri prin publicitate. D-nul Gh. Iordache. Primarul comunei a dăruit Penticostarul legat cu pele marochin Bisericei, pentru care i să aduce mulțemiri prin publicitate.

Locuitorul Constantin Andronache, din comuna Străoni-de-sus a oferit Bisericei cu patronul Sf. Ierarh Nicolai, din acea comuna, o cristalnița de de arama, costând suma de 78 lei, pentru care i se aduce mulțemiri.

Locuitorii Ioan Maimaduc din comuna Balțați, Ilie I. Bejan, Grigorie Sandulescu și Marin Ivan Scoruș, din comuna Costieni-Mari, a oferit bisericeii din acest catun, celdintăi: O icôna a sântei Martire Filofteia, format mare, cu dulap dedesupt, și o candela precum și alte lucruri care a împodobit această sânta icôna, costând suma de 220 lei. Cel d'aldoilea: Un stég și doue felinare, costând 93 lei. Cel d'altreilea 8 kilograme lumînari de cêra curata și șese litruri unde-lemn, costând 52 lei, și cel d'alpatrulea un epitrahil și o cadelnița, constând 61 lei, li se aduce mulțemiri prin publicitate.

Domnul Scarlat Crețu, proprietar în comuna Mânzații, plasa Târgu-Simila, județul Tutova, dând bisericeii cu hramul Sf. Nicolae, facuta cu spesele D-sale, din lumita catună, șapte falci (pogône) de pamânt arabil, i se aduce vii și caldure mulțemiri prin publicitate.

Iată însuși actul:

La Casieria jud. Tutova, s'a încasat lei (54) cincî-decî și patru, taxa de înregistrare de 9% la valôrea 600 lei, sub-recipient Nr. 6049 de astă-zi 23 Ianuarie 1890.

Vêđut de noi.

p. Casier G-ral, I. Șușne.

E. Anastasiu.

Sub-semnatul Scarlat Crețu proprietar, domiciliat în satul și comuna Mânzații din plasa Simila județul Tutova, declar prin acest act că de a mea bună-voe donez, irevocabil și chiar de asta-și data prezentului act, bisericii ce este făcută de mine cu patronul sântului Nicolai din satul Mânzații-Răzeși acest județ, șapte fălci pământ loc arabil situate pe teritoriul comunei Mânzații-Răzeși a căror margini se arată mai jos și anume: capătul de la răsărit se începe din Zarea Pătrașcani și la vale spre apus până în miatca văii cu apă, iar la cõste megieșite, marginea pe din jos alătura cu proprietatea d-lui Iancu Palade, și marginea pe din sus pe lângă partea de pământ a d-lu Ion Topălică.

Acastă donație o fac fără să'mi rezerv nici un drept asupra imobilului, care este proprietate a mea după actele vechi în puterea cărora îl stăpânesc, cu îndatorire însă, ca acest pământ să fie proprietate a zisei biserici pentru eternitate și cu destinațiune ca patru fălci să se lucreze de preotul acelei biserici, și trei fălci să se lucreze de doi cântăreți dascalii ce vor fi servitori la acea biserică, luându-și dânșii numai rõda ce le va da Dumneșeu pe acel pământ în fie-care an.

În cas însă când nu va fi preot la acea biserică, întregul acest pământ, se va arenda de epitropii ce vor fi la acea biserică, ér banii ce se vor prinde din arendarea se vor întrebuința la cheltueele necesare pentru biserică. Iar în cas când va funcționa Preot ca să servescă la această biserică, atunci acest pământ iarăși se va cultiva de servitorii bisericeii.

Cu un cuvânt pământul ce'l donez se va cultiva numai când biserică sus ȃisă va avea preot și cântăreții necesari, iar în cas contrar se va administra în modul cum s'a aratat mai sus.

Pământul donat de mine bisericeii nu va putea fi înstreinat prin vânzare de veci de cătră epitropii bisericeii precum și nici de cătră fiii mei, căci dorința mea este să fie veșnic numai pentru interesul bisericeii.

Valõrea imobilului ce donez este în sumă de șase sute lei noi. Pentru care am făcut acest act sub-scris de mine care se va autentifica de Onor. Trib. jud. Tutova, transcriindu-se și în registrul respectiv conform legeii.

Făcut astă-și 24 Ianuarie 1890.

(Semnat) *Scarlat Crețu.*

Sub-semnații Frumuzache Ghigă și preotul Constantin Merăuți, epitropi ai bisericeii sf. Nicolae din com. Mânzații-Răzêși plasa Simila jud. Tutova, în baza autorisațiunei ce ni s'a dat de consiliul comunal al com. Mânzații, prin procesul-verbal sub Nr. 3 din 18 Ianuarie 1890, după a-aprobarea onor. Comitetu Permanent de județ, declarăm că acceptăm donațiunea ce s'a făcut dîsei bisericeii de d. Scarlat Crețu prin prezentul act de donațiune, obligându-ne a îndeplini întocmai condițiunile cuprinse prin menționa-tul act de donațiune.

(Semnații) *Frumuzache Ghigă, Preotul Constantin Merăuți.*

Cunóștem părțile.

N. Matei—profesie liberă. Bêrlad.

I. Lupescu,—funcționar Bêrlad.

Tribunalul Județului Tutova.

Proces-Verbal, Nr. 452.

Astă-zi 24 Ianuarie, anul una-mie opt sute-nouê-deci, în pretoriul acestu Tribunal și înaintea noastră Em. Anastasiu președinte, asistat de d. N. Th Bercea Grefier, sau prezentat în persoană d-lor, Scarlat Crețu de profesie proprietar, Frumuzache Ghigă de profesie agricultor și Constantin Merăuți preot, toți domiciliați în com. Mânzații jud. Tutova, acești doi din urmă în calitate de epitropi ai Bisericeii sf. Nicolae din comuna Mânzații-Răzêși, care fiindu-ne personal cunoscuți nouê, identitatea lor am stabilit'o cu marturii N. Matei de profesie liberă și I. Lupescu de profesie funcționar, domiciliați în urba Bêrlad, și personal cunoscuți de noi, cari ai cumpărat odată cu părțile, cerênd a se investi cu forma autentică prezentul act de donațiune format în dublu exemplar. din care unul scris pe timbru fix de 10 lei și semnat de părți și marturii, iar cel l'alt scris pe hârtie liberă și nesemnat; primind ambele esemplare le-am vizat pentru neschimbare; am pus pe părți și marturii de ai semnat în fața noastră esemplarul ce nu era sub-scris care se va ține la dosar; am dat cetire apoi actului din cuvênt în cuvênt în fața și auđul părților, și dênsele ne-au declarat și oral, că cele cuprinse în el sunt făcute din liberul lor consimțimênt, și că semnăturile din act sunt ale d-lor proprii, iar actul este redactat de d-lor.

NOI

Luând act de aceste declarațiuni,
In baza legii pentru autentificări,
Dăm autenticitate legală prezentului act de donațiune,
care se va trece în substanțe în repertoriul actelor au-
tentice.

(Semnat) Președinte: *E. Anastasiu.*

L. S.

(semnat) Grefier; *N. Th. Bercea.*

Nr. 48 lit, c. rep. aut.

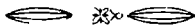
1890. Ianuar 24.

Sub-scrisul Grefier al Tribunalului Tutova, conform
art. 818 C. C. și a ordinului special a D-lui Președinte,
certific că am transcris prezentul act de donațiune pe re-
gistrul de transcripțiuni astăzi 24 Ianuar 1890, sub Nr.
25 vol.

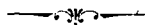
L. S.

(Semnat) Grefier; *N. Th. Bercea.*

Pentru conformitate *Vasilie Onu Diacon.*

BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ

ANUL AL XIII-lea, 1889—1890.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA PERIODICA ECLISIATICĂ

Anul al XIII-lea, 1890.

„Predică cuvântul“
II Timotei, IV. 2.

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1890

BISERICA ORTODOXA ROMANA

TABELA

Materielor din Revista periodică eclesiastică „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al XIII (1889, 1890), însoțită și de numele autorilor.

Partea Oficială.

Apel către preoți și Procesele Verbale pentru înființarea Societății „Ajutorul“ a clerului din județul Muscel, pag. 62—65. Sumarele Ședințelor Sf. Sinod, pag. 9—56; 57—88; 89—151; Nr. 4 pag. 1—167 și Nr. 10 pag. 1—154, cuprind numai Sumarele Ședințelor Sf. Sinod. Donațiuni, pag. 126—128; 175—176; 253—254; 334—335; 409—410; 496—497; 654—657; 736—740. Decisiunea Sf. Sinod 129—131; I-IV. Darea de sîmna a societății clerului român „Ajutorul“ din capitala pag. 407—409.

I. P. S. Mitropolitul Primat Iosif.

Cartea pastorală, pag. 1—20.

P. S. Melhisedec Episcopul Romanului.

Cuvînt funebru la înmormîntarea Episcopului de Huși, pag. 41—47.

P. S. Arhieru Innocenție M. Ploestenu.

Istoria Bisericească (urmare), pag. 34—41; 110—118; 295—301. Scurta privire asupra Evangheliei Sf. Marcu (urmare), pag. 226—236.

P. S. Arhieru Gerasim Piteștenu.

Sfaturi pentru studiul Sf. Scripturi. pag, 471—482.

C. Erbicenu.

Naum Protosinghelul: Condica mea de casa (urmare), pag. 20-25. Scrierea Ieroschimonalului Arhimandrit Chiriac Rômnicenu; pag. 25—34; 86—93; 165—175; 215—226; 288—295; 371—378, 442—449. Material pentru istoria universala bisericeasca și laică a Românilor, pag. 65—86; 177—201; 257—288; 337—361 677-699. 417-442; 531--540; Necesitatea reimprimării cărților bisericești cu litere strabune pag, 131—140. Decisiunea sântului și dumnezeescului Sinod ținut în Florența, pag. 141—152. Material pentru istoria liturgiei la Români, pag. 152—157. Material pentru literatura bisericeasca naționala, pag. 157—165; 208—215. Câte-va date asupra vieții Parintelui Ieroschimonal Nectarie, pag. 410—414. Sentimentul religios în raport cu cel social și național, pag. 497—509; 581—592. Hotarârea Sinodala a Patriarhului de Constantinopol în cestiune de Consanguinitate, pag, 509—514. Un document asupra familiei Costache, pag. 622—625. Date cronologice și istorice asupra arderei M-rei Cotroceni, pag. 625—627. Viața și scrierile Protosinghelului Naum Rômniceanu. 657—677.

Gh. Erbicenu.

Cuvânt funebru p. 592—601. Nota asupra vieții și activității Arhimandritului Teoctist Scriban pag. 699—703.

Pr. Al. Mironescu.

Predică la înalțarea Domnului, pag. 93—101. Bibliografie, pag. 122—126; 255—257; 650—654 O caletorie în Orient pag. 378-390; 453—471; 514—531, 601—622; 703—730 .Dölinger și notițe biografice, pag. 640—644.

Pr. Simion Popescu.

Câte-va parți din Catihetica, pag. 201—208.

George P. Samureanu.

Cronica Bisericeasca, pag. 50—59; 118—123; 246—253; 318-332 398—407; 490—496; 570—577, 644—650.730—735. Monica muma tericitului Augustin, pag. 310—318. Un brisov de danie, al lui Alexandru Coryatovici principe al Podoliei, pag. 449—451. Alt

hrisov de danie al prințepelui Iurii de Chelm, pag. 451—453. Imperatul și Monahul, pag. 485—487. Despre casatoriile mixte pag. 487—490. Teofilantiopștii pag. 550—652. Samarineanul iubitor de ómeni, pag. 552—562. Ecumenicitatea ortodoxiei, pag. 627—633.

Pr. Ión Berariu.

Despre formele și caracteristica predicamântului bisericesc (urmare), pag. 101—110 ; 236—246 ; 301 310.

Gh. C. Vântu.

Studiu asupra reformei instrucțiunii elementare din țara, pag. 540—550.

Pr. N. Niculescu.

Cuvânt la Buna Vestire, pag. 46—49.

Pr. G. G. Cernescu.

Versuri Religioase, pag. 59—62.

Pr. I. Mitescu.

Comentarii asupra consonanței celor patru evangheliști, pag. 390-393, 564—570 ; 633 641.

Redacțiunea.

Aciónele pe tóte glasurile de Parintele Nectarie pag. 332-334 ; 414—417, Tabela materiilor din „Biserica Ortodoxa Româna“ pe anul al XIII-lea (1889-90), pag. I—VIII.

Monitorul-Oficial.

Serbarea de 25 ani a Universității din București, pag. 482-485. Presentarea la Palat a sf. Sinod, pag. 552—554.

Fóea Diecesană.

Descoperirea comorilor Bisanzului, pag. 735.